T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEKORATİF ÜRÜNLER ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MERKEZİ DÖSİM ANKARA MERKEZ MAĞAZASINDA SATIŞA SUNULAN DERİ ÜRÜNLERİN DEKORATİF SANATLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan:
Derya METE

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA

Ankara – 2008

Jüri Üyelerinin İmza Sayfası

Derya Mete'nin " T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi Dösim Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin DekoratifSanatlar Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi, 20.06.2008 tarihinde jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Ürünler Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye (TezDanışmanı)……..……

Üye……..…….

Üye……..…….

Üye……..……

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı Dekoratif Ürünler Eğitimi Yüksek Lisans Tez çalışması olarak hazırlanan bu araştırma, "T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Dekoratif Sanatlar Açısından İncelenmesi" amacı ile hazırlanmıştır.

İnsanın var oluşu ile birlikte sanatta var olmuştur. İnsan giyinme süslenme gibi ihtiyaçlarını yaradılışındaki estetik duygusuyla yoğurarak karşılamıştır. Geleneksel el sanatlarımızın bir kolu olan deri sanatı insanın süsleme ve süslenme ihtiyacını karşılayan ilk el sanatlarından olmuştur.

İnsanoğlunun teknolojide kat ettiği mesafe, teknolojinin gittikçe artan bir hızla ilerlemesi ve ihtiyaçların hızla karşılanması gerekliliği gibi nedenlerle el sanatlarına duyulan ilgi gittikçe azalmaktadır. Buna karşın, deri günün modası, tasarımları ve teknolojisiyle birleşip, moda olmakta, günümüzde de insanların ihtiyaçlarını karşılamaya devam etmektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde problem ortaya konulmuştur. Bu bölümde ayrıca, araştırmanı amacı, önemi, sınırlılıkları, tanımlar ve araştırmada izlenen yöntem belirtilmiştir. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemine ilişkin bilgilere, üçüncü bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine, dördüncü bölümde bulgu ve yorumlara, beşinci bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

"T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Dekoratif Sanatlar Açısından İncelenmesi" konulu bu araştırma DÖSİM mağazalarının Türk sanatına ve kültürüne katkılarını, devlet dairelerinin ve üniversitelerin bilgi paylaşımı ile önemli adımlar atılacağını göstermeye çalışmaktadır.

Araştırmanın her aşamasında görüş ve düşüncesi ile emeğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince bilgisini ve yardımlarını esirgemeyen DÖSİM Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürü Sayın Soner YALÇIN'a, Derimod şirketinin kurucusu Sayın Hasan YELMEN'e ve eşim Hürol METE'ye teşekkür ederim.

Ankara, 2008 Derya METE

ÖZET

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI DÖNER SERMAYE İŞLETMESİ MERKEZİ (DÖSİM) ANKARA MERKEZ MAĞAZASINDA SATIŞA SUNULAN DERİ ÜRÜNLERİN DEKORATİF SANATLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

METE, Derya
Yüksek Lisans El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tomris YALÇINKAYA
Mart – 2008

DÖSİM Merkez mağazasında satışa sunulan deri ürünler, çeşitlilik ve kültürümüzü yansıttığı için incelenmesi gereken bir konu olarak gözlemlenmiştir. Bu amaçla "T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Dekoratif Sanatlar Açısından İncelenmesi" tez konusu olarak seçilmiştir. Yapılan ön araştırmada DÖSİM Merkez mağazasında satışa sunulan deri ürünler ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamış olması bu araştırmanın konu başlığını oluşturmada etkili olmuştur. Araştırmada DÖSİM Merkez mağazasında satışa sunulan deri ürünlerden 60 adedinin kullanılan malzeme, teknik, renk, bezeme, kompozisyon özellikleri incelenmiş, elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın kavramsal çerçevesi Bölüm III'de literatür taramalarından elde edilen veriler ışığında derlenmiştir. Bunlar; Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) hakkında genel bilgiler, derinin tanımı, deri sanatının tarihi gelişimi, derinin elde edilmesi, derinin işlenmesi, deri çeşitleri ve özellikleri, dekoratif deri ürün yapımında kullanılan araç ve gereçler, dekoratif deri ürün yapımında uygulanan temel deri teknikleri, dekoratif deri ürün yapımında uygulanan temel deri süsleme teknikleri, dekoratif deri ürünlerin kullanım alanlarıdır.

ABSTRACT

ANALYSE OF LEATHER GOODS WHICH ARE PUT UP FOR SALE AT THE ANKARA STORE OF DÖSİM (MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM, CENTRE OF WORKING CAPITAL ENTERPRISE) IN TERMS OF DECORATIVE ARTS

METE, Derya
Master's, Handcrafts Education Department
Advisor: Asist. Prof. Dr. Tomris YALÇINKAYA
Mart – 2008

Leather goods which are put up for sale at the DÖSİM observed and considered to be analysed in that showing variety and reflecting our culture. For that purpose, "Analyse of Leather Goods which is Put Up for Sale at the Ankara Store of DÖSİM (Ministry of Culture and Tourism, Centre of Working Capital Enterprise) in Terms of Decorative Arts" was chosen as the title of this thesis. At the preliminary investigation, it's confirmed that there is no scientific work about the leather goods of the DÖSİM. This was an important factor to form the thesis topic. 60 selected leather goods was analysed, in terms of material, techniques, colour, decoration and composition in the context of research. And these results were presented on the tables. The conceptual framework of the research was edited in the light of literature review in section III. These are; general information about DÖSİM, definition of the leather, historical evolution of the leather art, acquiring of the leather, engraving of the leather, varieties and properties of the leather, tools and equipments that are used for making up the decorative leather products, basic leather techniques, basic adornment techniques and the usage areas of decorative leather products.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

Jüri Üyelerinin İmza Sayfası ii
ÖNSÖZ iii
ÖZET v
ABSTRACT vi
TABLOLAR LİSTESİ xi
BÖLÜM I 1
1.GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Problemi 5
1.2. Araştırmanın Amacı 5
1.3. Araştırmanın Önemi 6
1.4. Varsayımlar 7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 7
1.6. Tanımlar 7
BÖLÜM II 13
2. YÖNTEM 13
2.1. Araştırmanın Modeli 13
2.2. Evren Ve Örneklem 14
2.3. Verilerin Toplanma Teknikleri 14
2.4. Verilerin Analizi 14
BÖLÜM III 15
3. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi 15
3.1. Döner Sermaye İşletme Merkezi DÖSİM Hakkında Bilgi 15
3.1.1. Döner Sermaye İşletme Merkezi DÖSİM'in Kuruluşu ve Amaçları 15
3.1.2. Döner Sermayenin Gelir ve Giderleri 16
3.1.2.1. Döner Sermayenin Gelirleri 16
3.1.2.2. Döner Sermayenin Giderleri 16
3.1.3. DÖSİM Birimleri 17

3.2. DÖSİM Geleneksel El Sanatları Ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Hakkında Bilgi 18
3.2.1. El Sanatlarının Korunması ve Yaşatılmasında DÖSİM Faaliyetleri 19
3.2.2. El Sanatları Satış Mağazaları Hakkında Genel Bilgiler 21
3.2.2.1. El Sanatları satış Mağazalarının Yıllara Göre Toplam Gelirleri 22
3.2.2.2 DÖSİM'in Düzenlediği Turistik Obje ve El sanatları Yarışması Faaliyetleri 23
3.3. DÖSİM'de Bulunan El Sanatları Ürünlerinin Sınıflandırılması 23
3.3.1. Seramik ürünler 24
3.3.2. Takı- gümüş ürünler 24
3.3.3. Maden Ürünler 25
3.3.4. Tekstil Ürünler 25
3.3.5. Ahşap Ürünler 26
3.3.6. Cam Ürünler 26
3.3.7. Taş Ürünler 27
3.3.8. Halı- Kilim Ürünleri 28
3.3.9. Hayvansal Ürünler 28
3.3.9.1. DÖSİM'e Deri Ürün Yapan Üretici ve Firmalar: 31
3.4. Deri Ve Deri Sanatı Hakkında Genel Bilgi 32
3.4.1. Derinin Tanımı ve Yapısı 32
3.4.1.1. Derinin Tanımı 32
3.4.1.2. Derinin Yapısı 32
3.5. Derinin Kalitesini Etkileyen Faktörler 34
3.6. Derinin Doğal Özellikleri 35
3.7. Deri Sanatının Tarihsel Gelişimi 36
3.8. Türklerde Deri Sanatının Tarihi Gelişimi 42
3.9. Derinin Elde Edilmesi 61
3.9.1. Tuzlu Yaş (Salamura) Deriler 62
3.9.2.Tuzlu Kuru Deriler 62
3.9.3.Hava Kurusu Deriler 62
3.9.4. Dondurma Metodu ile Konserve Edilen Deriler 63
3.10. Derinin İşlenmesi 63
3.11. Deri Çeşitleri Ve Özellikleri 75

3.11.1. Büyükbaş Hayvan Derileri 76
3.11.2. Küçükbaş Hayvan Derileri 78
3.11.3. Kürklük Hayvan Derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme) 80
3.11.4. Sürüngen hayvan derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme) 80
3.11.5. Öteki Hayvan Derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme) 80
3.11.6. Suni Deriler 80
3.12. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Kullanılan Araç Ve Gereçler 81
3.12.1. Araçlar: 82
3.12.1.1. Kesim ve Tıraşlama Araçları 82
3.12.1.2. Oyma ve Delme Araçları 84
3.12.1.3. Birleştirme Araçları 85
3.12.1.4. Diğer araçlar 87
3.12.2. Dericilikte Kullanılan Gereçler 91
3.12.2.1. Temel gereçler 91
3.12.2.2. Alt yapı gereçleri 95
3.13. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Uygulanan Yüzey Süsleme Teknikleri 96
3.13.1. Aplikasyon Tekniği 97
3.13.2. Kabartma Tekniği 98
3.13.3. Oyma (Kaat'ı) Tekniği 99
3.13.4. Kakma (Gömme) Tekniği 100
3.13.5. İşleme Tekniği 101
3.13.6. Dikiş Tekniği 101
3.13.7. Yakma Tekniği 102
3.13.8. Boyama Tekniği 102
3.13.9. Keserek İşleme Tekniği 103
3.13.10. Islatarak Şekil Verme Tekniği 104
3.14. Derinin Dekoratif Ürünlerde Kullanım Alanları 104
3.14.1. Mekân Eşya ve Aksesuarları 105
3.14.2.Giyim Eşya ve Aksesuarları 106
3.14.3. Müzik Alet ve Aksesuarları 106
3.14.4. Saraciye Deri Eşya ve Aksesuarları 107
BÖLÜM IV 108

4. BULGULAR VE YORUM 108
4.1. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürün Örnekleri ... 108
4.2. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Bulgu Ve Yorumları 139
BÖLÜM V 146
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 146
5.1. Sonuç 146
5.2. Öneriler 150
KAYNAKÇA 152
EKLER 157
EK- I. BİLGİ FORMU 157

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Deri Çeşitlerine Göre Dağılımı * 139
Tablo 2. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Uygulanan Yapım Tekniklerine Göre Dağılımı * 140
Tablo 3. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Uygulanan Süsleme Teknikleri Dağılımı * 141
Tablo 4. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Bezeme Şekillerine Göre Dağılımı * 142
Tablo 5. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Materyallere Göre Dağılımı * 142
Tablo 6. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Yardımcı Materyallere Göre Dağılımı * 143
Tablo 7. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan İplik Çeşidine Göre Dağılımı * 144
Tablo 8. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Boya Çeşitlerine Göre Dağılımı * 144
Tablo 9. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Renk Dağılımı * 145

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. El Sanatları Satış Mağazası 21
Şekil 2. DÖSİM Seramik Ürün Örnekleri 24
Şekil 3. DÖSİM Takı-Gümüş Ürün Örnekleri 24
Şekil 4. DÖSİM Maden Ürün Örnekleri 25
Şekil 5. DÖSİM Tekstil Ürün Örnekleri 26
Şekil 6. DÖSİM Ahşap Ürün Örnekleri 26
Şekil 7. DÖSİM Cam Ürün Örnekleri 27
Şekil 8. DÖSİM Taş Ürün Örnekleri 27
Şekil 9. DÖSİM Halı Kilim Örnekleri 28
Şekil 10. DÖSİM Hayvansal Ürün Örnekleri 29
Şekil 11. DÖSİM Deri Ürün Örnekleri 29
Şekil 12. Derinin Yapısı 32
Şekil 13. Çatalhöyük Duvar Resimleri 37
Şekil 14. İspanya'daki Coğul Mağarası Duvarında Deri Pantolonlu Avcı 37
Şekil 15. Asur Askerlerinde Deri Giysi ve Ayakkabı Kullanımı 38
Şekil 16. Akad Kralı Naram Sin Duvar Kabartması 39
Şekil 17. Zannattum Steli Duvar Kabartması 39
Şekil 18. Sümer Uygarlığına Ait Bir Sanat Eseri 40
Şekil 19. Sandalet Atölyesi Mısır 41
Şekil 20. Tutan Kamon'un Altın Yaldızlı Deri Sandaleti 41
Şekil 21. Mısır Ayakkabısı ve Sandaleti 41
Şekil 22. Pazırık Kurganlarından Çıkan Bir Eğer 43
Şekil 23. Pazırık Kurganlarından Çıkan Kürklü Nakışlı Bayan Çizmeleri 43
Şekil 24. Pazırık Kurganından Çıkan Erkek Başlığı 43
Şekil 25. Pazırık Kurganından Çıkan Nakışlı Bayan Deri Çizme 44
Şekil 26. Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri At Arabası 44
Şekil 27. Pazırık Kurganlarında Bulunan Keçe Üzerine Deri Aplike Eyer Örtüsü 44
Şekil 28 Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri Eyer Süsleri 45
Şekil 29. Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri At Başlıkları 45
Şekil 30. Sarı Sahtiyan Çizme 48

Şekil 31. Sultan II Selimin Çizmesi 48
Şekil 32. Deri Ayakkabı 49
Şekil 33. Çocuk Ayakkabısı 49
Şekil 34. 17.Yy Mesli Pabuç 49
Şekil 35. Sarı Sahtiyan Pabuç 50
Şekil 36. İçi Kürklü Sahtiyan Pabuç 50
Şekil 37. İşlemeli Çanta 50
Şekil 38. Altın Yaldız Boyanmış İşlemeli Çanta 51
Şekil 39. Altın Yaldız Boyanmış Rumi İşlemeli Çanta 51
Şekil 40. 19.yy. Kahverengi Deri Üzerine Dival İşi İle Süslenmiş Evrak Çantası 51
Şekil 41. Deri Üzerine Sim Sarma Yapılmış Tarak Kılıfı 52
Şekil 42. Dival İşi İle Süslenmiş Deri Su Matarası 52
Şekil 43. Ahşap Üzerine Deri Kaplanmış Su Matarası 53
Şekil 44. Yeşil Deri Üzerine Altın Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası 53
Şekil 45. Kırmızı Deri Üzerine Altın Gümüş Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası 54
Şekil 46. Kırmızı Deri Üzerine Altın Gümüş Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası 54
Şekil 47. IV. Murat'ın Av Eldiveni 55
Şekil 48. Kös 55
Şekil 49. Kös 56
Şekil 50. Nakkare- Kudüm 56
Şekil 51. Def 56
Şekil 52. Karagöz ve Hacivat 58
Şekil 53. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bot 58
Şekil 54. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Çizmesi 59
Şekil 55. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Çizmesi 59
Şekil 56. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Ayakkabısı 59
Şekil 57. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği terlik 60
Şekil 58. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bayan Ayakkabıları 60
Şekil 59. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bayan Ayakkabıları 60
Şekil 60. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler 81
Şekil 61. Deri Kesim Bıçağı 82
Şekil 62. Deri Kesim Makinesi 82

Şekil 63. Bıçak 83
Şekil 64. Makas 83
Şekil 65. Maket Bıçağı 83
Şekil 66. Falçata 83
Şekil 67. Biz 84
Şekil 68. Çarklı Zımba 84
Şekil 69. Linol Bıçağı 84
Şekil 70. Çeşitli Çelik Kalem Uçları 85
Şekil 71. Çelik Kalem Baskı Yapılmış Deri Örnekleri 85
Şekil 72. Delgi Zımba Çeşitleri 85
Şekil 73. Açık Kapalı Zımba Basma El Aracı 86
Şekil 74. Fermuar Açacağı 86
Şekil 75. Deri Dikiş İğnesi 86
Şekil 76. Deri Makinesi İğnesi 86
Şekil 77. Deri Dikiş Makinesi 87
Şekil 78. Freze Makinesi 87
Şekil 79. Çekiç 88
Şekil 80. Çelik Cetvel 88
Şekil 81. Çeşitli Fırçalar 88
Şekil 82. Kauçuk 88
Şekil 83. Keski Çeşitleri 89
Şekil 84. Mermer 89
Şekil 85. Muşta 89
Şekil 86. Pense 90
Şekil 87. Pergel 90
Şekil 88. Rulet 90
Şekil 89. Plastik ve Ahşap Tokmak 91
Şekil 90. Açık ve Kapalı Zımbalar 91
Şekil 91. Çeşitli Boncuklar 92
Şekil 92. Çanta Kilidi Çeşitleri 92
Şekil 93. Çanta kulpu veya Anahtarlık İçin Kancalar 92
Şekil 94. Metal Halkalar 92

Şekil 95. Çeşitli Perçinler 93
Şekil 96. Kemer Tokaları 93
Şekil 97. Mumlu İp Örnekleri 93
Şekil 98. Çuvaldız İpi 93
Şekil 99.Naylon İpler 93
Şekil 100. Yuvarlak ve Düz Hatlı Sırım 94
Şekil 101, Sağlam Sırımlar 94
Şekil 102. Süet Sırımlar 94
Şekil 103. Davul Derisi 94
Şekil 104. Çeşitli Özellikte Deriler. 95
Şekil 105. Cila 95
Şekil 106. Yapıştırıcılar 95
Şekil 107. Süsleme Gereçleri 96
Şekil 108. Deri Yüzeyi Süsleme Örneği 96
Şekil 109. Dokuyarak Aplike Örneği 97
Şekil 110. Metal Aplike Örneği 97
Şekil 111. Elde ve Makinede Tutturarak Aplike Örnekleri 98
Şekil 112. Klişe Kalıpla Kabartma Örneği 98
Şekil 113. Çeşitli Çelik Kalem Uçları ve Deri Üzerine Çelik Kalem Baskı Örnekleri 99
Şekil 114. Deri Kaplanarak Kabartma Yapılmış Dekoratif Kutu 99
Şekil 115. Dişi ve erkek Oyma Örneği 100
Şekil 116. Oyma Tekniği İle Meydana Getirilmiş Dekoratif Yastık 100
Şekil 117. Deri Üzerine, Deri, Metal ve Taş Kakma Örnekleri 100
Şekil 118. Deri İşleme Tekniği Örneği 101
Şekil 119. Deri Dikiş Tekniği Örnekleri 101
Şekil 120. Yakma Tekniği Örneği 102
Şekil 121. Boyama Tekniği Örneği 102
Şekil 122. Linol İle Keserek İşleme Örnekleri 103
Şekil 123. Kesim Bıçağı İle Keserek İşleme Örneği 103
Şekil 124. Islatarak Şekil Verme Tekniği Uygulanarak Meydana Getirilmiş Dekoratif Kutu ve Şişe 104

Şekil 125. Bayan Cüzdanı 108
Şekil 126. Erkek Cüzdan 109
Şekil 127. Bozuk Paralık 109
Şekil 128. Bozuk Paralık 110
Şekil 129. Cüzdan 110
Şekil 130. Anahtarlık 111
Şekil 131. Anahtarlık 111
Şekil 132. Evrak Çantas 112
Şekil 133.Basın Çantası 112
Şekil 134. Evrak Çantası 113
Şekil 135. Postacı Çantası 113
Şekil 136. Evrak Çantası 114
Şekil 137. Bayan Çantası 114
Şekil 138. Bayan Çantası 115
Şekil 139. Bayan Çantası 115
Şekil 140. İki Gözlü Çanta 116
Şekil 141. Cepli Çanta 116
Şekil 142. Badem Çanta 117
Şekil 143. Küçük Kuşaklı Çanta 117
Şekil 144. Koltuk Çantası 118
Şekil 145. Orta Boy Çanta 118
Şekil 146. Yuvarlak Çanta 119
Şekil 147. Antik Çanta 119
Şekil 148. Torba Çanta 120
Şekil 149.Vidala Çanta 120
Şekil 150. Truva Bot 121
Şekil 151. Edik Bot motifli 121
Şekil 152. Nakışlı Postal 122
Şekil 153. Nakışlı Büyük Postal 122
Şekil 154. Ham Çarık 123
Şekil 155. Osmanlı Çarık Burunsuz 123
Şekil 156. Fantazi Motifli Burunlu Çarık 124

Şekil 157. Çarık Sandalet 124
Şekil 158. Karadağ Çarığı 125
Şekil 159. Fatih Yemenisi 125
Şekil 160. Desenli Yemeni 126
Şekil 161. Tokalı Yemeni 126
Şekil 162. Saray Yemenisi 127
Şekil 163. Elişi Saraçlı Yemeni 127
Şekil 164. Klasik Kıvrık Yemeni 128
Şekil 165. Fatih Çocuk Yemeni 128
Şekil 166. Kelik 129
Şekil 167. Osmanlı Kelik 129
Şekil 168. Kısa Kelik 130
Şekil 169. Osmanlı Terlik Atam 130
Şekil 170. Dikişli Terlik 131
Şekil 171. Spor Kemer 131
Şekil 172. Kemer 132
Şekil 173. Dikişli Mini Çarık 132
Şekil 174. Mini Postal 133
Şekil 175. Hacivat 133
Şekil 176. Karagöz 134
Şekil 177. Süslü Zenne 134
Şekil 178. Tuzsuz Deli Bekir 135
Şekil 179. Akordeonlu Beberuhi 135
Şekil 180. Nasrettin Hoca 136
Şekil 181. Karagöz Evi 136
Şekil 182. Kalaz Su Matarası 137
Şekil 183. Asma Davul 137
Şekil 184. Tef 138

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğundan bu yana güzel görünme beğenilme çabasındadır. Şüphesiz bu duygular sanatın oluşmasında büyük etkendir.

Sanat; insan zekâsının doğayı işlemesidir, temelde günlük yaşama anlam ve biçim kazandırma çabasıdır. Kişinin doğa ve çevresiyle kaynaşmasında sanat bir araçtır (Erden, 1982, s.83).

Sanatın içinde yer alan el sanatları ise tabiat şartlarına ve insanların ihtiyaçlarına göre farklılıklar göstermekle beraber ortaya çıktığı toplumun duygularını kültürel özelliklerini sanatsal beğenilerini yansıtır ve geleneksel vasfı kazanır.

Ülkemizde üretimi yapılan el sanatlarımızdan çoğu üretildiği yerde geleneksel yaşamın bir parçası durumundadır. Endüstrileşme kentleşme olgusu bu üretim biçimini de etkilemiştir. Sanayileşme sonucu, günümüzde kimi meslek dallarında olduğu gibi el sanatları alanında da iş bölümü gelişmiştir. Ekonomik alandaki yenilikler, özellikle Pazar için üretime geçilmesi, endüstrideki gelişmenin, iletişim ve ulaşım alanlarında gözle görülür yenilik ve kolaylıklar getirmesiyle el sanatı üretiminde de belirgin değişiklikler yaratmıştır. El emeğine dayalı üretimi yapılan çoğu alanlarda makineleşme etkin olmaya başlamıştır (Öztürk,1982, s.233).

El Sanatlarının Özellikleri:

- Geleneğe bağlı bir özellik taşır,
- Yaratıcılığı geliştirir,
- Ailede sanat kültürünü sağlar,

- Aile giderlerinde ekonomi sağlar,
- Ruhsal yaşamı yansıtır,
- Ortaya çıktığı toplumun sanatsal beğenilerini yansıtır
- Ortaya çıktığı toplumun duygularını yansıtır,
- Ortaya çıktığı toplumun kültürel özelliklerini yansıtır.

El Sanatlarının Hammaddelerine Göre Sınıflandırılması:

a. Hammaddesi Hayvansal ve Bitkisel Lif Olan El Sanatları

1. Battaniye
2. Kilim, sicim, heybe
3. Çorap, eldiven
4. Halıcılık
5. Dantelcilik
6. Dokumacılık
7. Keçecilik

b. Hammaddesi Ağaç Olan El Sanatları

1. Müzik aletleri imalatı
2. Mutfak araçları imalatı

c. Hammaddesi Taş Olan El Sanatları

1. Mermer (oniks) işlemeciliği
2. Lüle taşı işlemeciliği
3. Alçı taşı işlemeciliği
4. Oltu taşı işlemeciliği

d. Hammaddesi Toprak Olan El Sanatları

1. Çini
2. Seramik
3. Çömlekçilik

e. Hammaddesi Maden Olan El Sanatları

1. Altın işlemeciliği
2. Bakır işlemeciliği

3. Gümüş işlemeciliği
4. Pirinç işlemeciliği
5. Boncuk süs eşyaları
6. Boncuk imalatı
7. Demircilik (Muallaoğlu ve Nasırlı, 1983:160-161).

f. Hammaddesi Deri ve Hayvansal Atıklar Olan El Sanatları

1. Ciltçilik
2. Çantacılık
3. Kemercilik
4. Koşum takımları yapımcılığı
5. Deniz kabukları mamülleri
6. Sedef işleri

g. Hammaddesi İnce Dallar Saplar ve Ağaç Perlitleri Olan El Sanatları

1. Sepet örücülüğü
2. Mobilya yapımı
3. Sazları işleyenler

h. Hammaddesi Kağıt Olan El Sanatları

1. Hat
2. Tezhip
3. Minyatür, ebru vb. (Arlı, 1987:57).

Toplumumuzun ilk çağlardan bu yana birbirinden güzel örnekler verdiği sanat dallarından biri de deri sanatıdır. Çok zengin ve çeşitli el sanatı ürünlerinin içinde, dekoratif deri ürünleri önemli bir yere sahip bulunmaktadır

Deri sanatı, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinden gelen çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla, kendi öz değerlerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuş, önemli eserleri ile müzelerimizde ve günlük yaşamımızda yerini almıştır.

Türk dericilik geleneği çok eskilere dayanmaktadır eski tarihlerde, tabi derilerden, ayakkabı ve giyim eşyaları dışında çadır, halı, yatak, çeşitli yiyecek kapları, kayık, yelken, yazı aletleri, fenerler ve dekoratif süs eşyaları yapılmıştır.

Başlangıçta atlı asker ve atlı göçebe olan bir ulusun en çok kullandığı şeyler; yemeni, çizme gibi ayakkabıları ile at eyerleri, kolan, kuskun, yularlar, kemerler gibi saraçlık eşyası ile deri su kaplarıydı (Anonim$_{19}$, 1977, s.11)

Günümüzde deri kolay şekil alması kumaş gibi kolay dikilmesi nedeniyle insanların yaşadığı mekândan, günlük kullanım eşyasına ve giyimine kadar her alanda kendini göstermektedir. Bu ürünler, etek, pantolon, çanta, kemer, fotoğraf çerçevesi, büro malzemesi, yastık, gibi aksesuarlar dışında fonksiyonel eşya olarak; tablo, duvar panosu, saat, şişe ve bardak zarfı, vazo ve saksı kılıfı, abajur, mask ve heykelde, dekorasyonun girdiği her alanda kullanılmaktadır.

İhtiyaçların hızla karşılanması gerekliliği sanatçılarının üretimlerindeki işçiliği etkilemiş, teknolojik yöntemlerle üretim hızı artmış maliyetler düşmüş fakat el emeği ile geleneksel deri üretiminde kullanılan teknik ve süsleme özelliklerinden uzaklaşılmıştır. Dericilikte geleneksel çizgiyi tekrar yakalamak deri sanatı ürünlerini belgelemekle mümkündür. Ancak geleneksel deri işçiliği ile meydana getirilmiş ürünleri bulmak önemli bir sorundur.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi DÖSİM; Geleneksel el sanatlarının tüm özelliklerini yansıtan ürünleri tespit ederek üreticilerle temasa geçmekte ve üretimi desteklemekte, el sanatlarımızı yurt içinde ve yurt dışında tanıtmaktadır. Ayrıca DÖSİM hemen her yıl El Sanatları Yarışmaları düzenleyerek yurdumuzun her yöresinden katılımlarla, el sanatları kültürümüzün zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Günümüzde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi DÖSİM bünyesinde satışa sunulan örnekler arasında, geçmişte kullanılmış olan yemeniler, çarıklar, sandaletler, çizmeler, gibi geçmişte kullanılan ürünler geleneksel özelliklerini yitirmeden, dekoratif süs eşyası olarak satışa sunulmakta geçmişte var olan deri sanatının yaşatılmasını sağlamaktadır. Ayrıca gölge oyun karakterleri, çantalar, cüzdanlar, nazarlıklar, anahtarlıklar, müzik aletleri, gibi deri

ürünlerde Türk motifleriyle süslenerek Türk el sanatlarının Türk zevkini ve kültürünün tanıtımını yapmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmaya konu olan **"T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Dekoratif Sanatlar Açısından İncelenmesi**" DÖSİM'de turistik amaçlı satışa sunulan deri ürün çeşitliliğini belirlemede bir örneklemdir. Ayrıca, ürünlerin çeşitliliği ve geleneksel yönünün incelenmesi açısından da önem taşımaktadır. Turistik eşyaların üretiminde talep edilen geleneksel form ve motifleri yansıtan ürünlerin belirlenmesi açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, "T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Dekoratif Sanatlar Açısından İncelenmesi" ile deri ürün üretiminde yapılan ürün çeşitliliğini ve özelliklerini belirlemektir.

T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) bünyesinde satışa sunulan deri ürünlerin çeşitlerini, malzemelerini, süsleme tekniklerini(renk, desen, motif) özelliklerini ve kullanım yerlerini inceleme deri ürünlerin malzeme teknik ve süsleme özelliği açısından olması gereken özelliğini ortaya çıkarmak, deri sanatları alanında eğitim yapan kuruluşlara ve bu alanda çalışma yapan araştırmacılara bilgi kaynağı edindirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

El sanatlarımızın kültürümüzün bir parçası olması, ürünlere farklı önemler yüklemektedir. Birincisi, el sanatlarının kültürel mirasımız olması nedeniyle gelecek nesillere de aktarılmaları zorunlu olmasıdır. Bir diğer önemli nokta, el sanatlarının koleksiyon değeri taşıyor olmasıdır. Bu özellik el sanatlarına aynı zamanda yüksek ekonomik değerler kazandırmaktadır.

Günümüzde yapılan el sanatları eserleri teknolojinin ilerlemesi ile hızlı tüketim gibi nedenlerle basit tekniklerle üretilerek ucuza satılmaktadır. Bu nedenle Anadolu'da usta çırak ilişkisi ile üretilen geleneksel özellikler taşıyan gerçek sanat eserleri yok olmaya yüz tutmuştur. Araştırmada ele alınan deri sanatlarının temel teknikleri üretim açısından önemli bir bilgi kaynağı olacaktır.

El sanatları içinde yer alan deri sanatı en eski geleneksel sanatlarımızdandır. Türk el sanatlarında önemli bir yere sahip olan deri sanatı Anadolu'nun zengin kültürüyle yoğrulmuş ve günümüze çok önemli örneklerini bırakmıştır. Araştırmada geçmişte kullanılmış deri ürün örneklerine görsel olarak yer verilmiş açıklayıcı bilgiler sunulmuştur.

Döner Sermaye İşletmesi Merkezi (DÖSİM) el sanatlarımızın tanıtımında önemli bir yere sahiptir ve bu nedenle turistik amaçla yapılan birçok ürün yurt içi ve yurt dışı mağazalarında satışa sunulmaktadır.Türkiye genelinde 3000 atölyeden ürün alan DÖSİM'in deri ürün çeşitliliğini belirlemede önemli bir yeri vardır.

Bu araştırma; DÖSİM de satışa sunulan deri eşyaların ve aksesuarların günümüzdeki durumunu, geleneksellik içeren deri ürünlerin üretiminde yararlanılan tekniklerin ve ürün çeşitliliğinin belirlenmesi açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

- Araştırma için verilen yöntem ve teknikler araştırmanın amacına hizmet eder niteliktedir.
- Araştırma konusunda araştırmacı, teknik bilgi ve becerileri açısından araştırmayı yürütmeye yeterlidir.
- Örnek sayısı araştırma evrenine hizmet edecek niteliktedir.
- Araştırmada kullanılan yazılı kaynaklar geçerli ve güvenilirdir.
- Araştırmada Türkiye genelindeki satış mağazalarında aynı ürünler satışa sunulduğundan, deri ürünlerin dekoratif sanatlar açısından incelenmesi araştırmamın amacına hizmet etmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma İç Anadolu bölgesi sınırları içinde yer alan Ankara il merkezindeki T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİM Satış Mağazalarında bulunan 60 adet deri ürün örnekleriyle sınırlıdır.
- Araştırma bulguları DÖSİM kataloglarından tarama yöntemiyle seçilmiş 60 adet örnek üzerinde yapılan gözlem ve incelemelerle sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında deri ürünlerin;Cinsi, yapımında kullanılan araç gereç, teknik, renk ,motif ve kompozisyon özelliklerini içeren analiz tabloları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

-A-

Antik: Boyandığı zaman alaca olan giysilik deri (Anonim$_1$, 2007).

Apre: Finisajda ciltte kullanılan boya ve dolgu katlarının en dışına denir (Anonim$_1$, 2007).

Arıtma: Derinin işlenmesi sırasında ve üzerine uygulanan bütün işlemlerin sonunda ortaya çıkan atık, işe yaramayan maddelerin çevreye zarar vermeden kanal yoluyla uzaklaştırılmasıdır (Anonim$_1$, 2007).

Asortlama: Derileri kalitesine, cinsine, büyüklüğüne göre ayrılmasına denir (Anonim$_1$, 2007).

Astragan: Yüzeysel, açık bukleli Kırgız kuzusunun işlenmiş, boyanmış kürküne denir (Anonim$_1$, 2007).

Ayak: Derilerin büyüklüğünü belirten 10 desimetre karelik ölçü birimi (Anonim$_1$, 2007).

-Ç-

Çanta: Giyim kuşam aksesuarı olan çanta, kösele, meşin, kumaş vb. hafif malzemeden yapılıp büyüklüğüne göre para, evrak, yiyecek vb. koyup taşımaya yarayan kap olarak tanımlanmaktadır <tdk.gov.tr>

Çarık: Ham deriden, ayağa uygun biçimde dikilerek yapılan ve genellikle köylerde giyilen ayakkabıdır. (Gargı, 2000, s.48).

-D-

Desi: Derinin boyutlarını ölçmeye yarayan makine (Anonim$_1$, 2007).

Döş: Ham deride hayvanın göğüs kısmına denir (Anonim$_1$, 2007).

-E-

Edik: Çizmeye benzer koncu olan ayakkabı olarak tanımlanabilir.

Etek: Hayvanın karın bölgesinde bulunan ve boylamasına kesilen sağ ve sol tarafındaki ince kısmıdır (Anonim$_1$, 2007).

-F-

Fikse: Tabaklama maddelerinin moleküllerini büyüterek suda çözünürlüğünü azaltmak için yapılan işlemdir (Anonim$_1$, 2007).

Finisaj: Deri işlemenin son aşamasıdır. Derinin parlaklığının, cildinin, esnekliğinin, yırtılma direncinin ve kalitesinin belirlenmesinde önemli payı olan son rötuş (Anonim$_1$, 2007).

-G-

Gölge oyunu tiplemesi: Karagöz bir gölge oyunudur. Bu oyun, deriden kesilmiş bir takım şekillerin (insan, hayvan, bitki, eşya vb.) arkadan ışık verilerek beyaz bir perde üzerine yansıtılması temeline dayanmaktadır(Anonim$_{21}$, 2008).

-İ-

İspire: Derinin yüzülmesi sırasında sivri ve keskin aletlerin kullanılmasıyla oluşan ciltteki kesiklere verilen addır. (Anonim$_1$, 2007).

-K-

Kelik: Postala benzeyen kısa konçlu kalın tabanlı ayakkabıdır

Kromlu Deri: Yarı mamül kromlanmış deri (Anonim$_1$, 2007).

Kropon: Deride asıl kullanılan bölgedir. Deride kuyruktan ilk boyun çizgisine kadar boyuna, etekler hariç enine olan kısım; sırt ve sağrıyı içine alır (Anonim$_1$, 2007).

Keratin: Deride kılları, yünleri oluşturan tabaka (Anonim$_1$, 2007).

Konç: Ayağa giyilen şeylerde ayak bileğinden baldıra doğru olan bölüm (Anonim$_{20}$, 2008).

Konserveleme: Derinin bozulmadan uzun süre depolanması için tuz, hava, güneş etkisiyle kurtulup depolanmasıdır (Anonim$_1$, 2007).

-M-

Merdane: 4 mm kalınlıkta olan erkek ayakkabıları için işlenmiş köselelerdir (Anonim$_1$, 2007).

Meşin: Koyundan elde edilen ayakkabılık deridir (Anonim$_1$, 2007).

Mikser: Krom, nikelden yapılan ve derinin hemen hemen bütün işlentileri sırasında kullanılan dolap (Anonim$_1$, 2007).

Mordan: Deri boyamada kullanılan önemli boyar maddedir. Özellikle kürklerin boyanmasında kullanılır (Anonim$_1$, 2007).

-O-

Optik Okuyuculu Boya Makinesi: Derileri bilgisayar sistemli boyayan makinedir. Derinin olduğu yere boya püskürten, derinin olmadığı yerde püskürtmeyen bant üzerinde giden makinedir (Anonim$_1$, 2007).

OSL: Deriyi yumuşatmaya yarayan yağ (Anonim$_1$, 2007).

-P-

Paket: Ortalama 12 adet işlenmiş, bitmiş derinin katlanıp toplanmasıdır (Anonim$_1$, 2007).

Parti: Ortalama 500 adet olan deri (Anonim$_1$, 2007).

Pikle Deri: Yünü alınmış ham deriye denir (Anonim$_1$, 2007).

Postal: Daha çok askerlerin giydiği konçlu ve kalın tabanlı ayakkabıdır.

Pres: İşlenmiş derinin cildinin düzgün olması için ütülenmesinde kullanılır (Anonim$_1$, 2007).

-R-

Roto Pres: Derilerin iki silindirin arasından geçerek ütülenmesini sağlayan makinedir (Anonim$_1$, 2007).

-S-

Sırça: Derinin dış görünümünü veren üst tabaka (Anonim$_1$, 2007).

Su matarası: Yolculukta ve askerlikte kullanılan, boyna veya bele asılı olarak taşınan, genellikle aba, deri veya metalden yapılmış su kabı (http://www.tdk.org.tr)

-T-

Tabaklama: Kimyasal maddeler ve fiziksel işlemlerle ham deriyi işlemektir (Anonim$_1$, 2007).

Tav: İşlenmiş derilerin yumuşatılması, nemlendirilmesi (Anonim$_1$, 2007).

Tanen: Derinin tabaklanması için kullanılan tadı buruk bir maddedir (Anonim$_1$, 2007).

Terlik: Tabanı köseleden, üst kısmı deri ya da başka bir malzemeden yapılabilen yanları arkası açık, genellikle ev içinde giyilebilen ayakkabı çeşididir (Barışta, 2005, s.77)

Traş: Derinin istenilen kalınlığa getirilmesi (Anonim$_1$, 2007).

-Y-

Yemeni: Kısa konçlu, kırmızı, sarı ve siyah sahtiyandan yapılan bir tür erkek ayakkabısıdır. Yemeni, yüzyıllar boyunca asker ve halk tarafından giyilmiştir. Burnu hafif sivri ve üzeri açık bir biçimi vardır. Tabanı ince, hafif bir ayakkabıdır (Gargı, 2000, s.50).

-Z-

Zenne: 3-4 mm kalınlıkta olan bayan ayakkabılarının işlenmiş köseleleridir (Anonim$_1$, 2007).

Zig Deri: Konfeksiyona hazır, İşlentisi bitmiş mamul deri(Anonim$_1$, 2007

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel inceleme modeli izlenmiştir. Araştırmada, DÖSİM Ankara Merkez mağazasında satışa sunulan deri ürünlerden aynı özelliklerde olanlar gruplandırılarak uygun olan ürünler tarama yöntemi ile belirlenmiştir.

Yazılı kaynaklar, kaynak kişiler, örnekler, araştırmanın materyalini oluşturmaktadır.Araştırmada DÖSİM ürün katalogları ve El Sanatları alanında yaptığı yarışma katalogları incelenmiştir.Yazılı kaynak tarama çalışmaları Gazi Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi kütüphaneleri, Milli Kütüphane'de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca internetten görsel ve yazılı bilgilere ulaşılmıştır.

2007 yılları arasında DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında satışa sunulan 60 adet deri ürün örneğinin fotoğrafları çekilmiş,bilgi formları hazırlanmış, aşağıda belirtilen çeşitlerde üründen elde edilen veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır;

- 5 adet cüzdan
- 2 adet anahtarlık
- 18 adet çanta
- 4 adet bot
- 5 adet çarık
- 7 adet yemeni
- 3 adet kelik
- 2 adet terlik
- 2 adet kemer
- 2 adet nazarlık

- 7 adet gölge oyunu tiplemesi
- 1 adet matara
- 2 adet halk çalgısı

2.2. Evren Ve Örneklem

Araştırma evreni, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerdir. Araştırmanın örneklemi ise Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİM kurumuna bağlı Ankara-DÖSİM'e ait 60 adet deri ürün örneği oluşturmuştur.

2.3. Verilerin Toplanma Teknikleri

Araştırmada literatür taraması yapılmış, DÖSİM Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletmesi Müdürlüğünden elde edilen katalog fotoğraflarından 60 deri ürün seçilerek bilgi formu düzenlenmiştir.

Kaynak kişilerle görüşmeler yapılmış gerekli bilgiler kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde; deri ürünlerinin teknik,araç- gereç, renk motif ve kompozisyon özellikleri incelenerek tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada kaynak kişi olarak bilgi alınan DÖSİM Geleneksel El Sanatları Mağazalar İşletme Müdürü Soner YALÇIN'ın görüşleri sonuç bölümünde değerlendirilerek sunulmuştur. "

Tablolarda % hesapları fx100/n formülü ile yapılmıştır.

BÖLÜM III

3. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

3.1. Döner Sermaye İşletme Merkezi DÖSİM Hakkında Bilgi

3.1.1. Döner Sermaye İşletme Merkezi DÖSİM'in Kuruluşu ve Amaçları

Türk kültürünün el sanatları örneklerini yurt içinde ve yurt dışında tanıtarak ürünlerini pazarlamak ve satmak amaçlı, Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Döner Sermaye İşletmesi (DÖSİM), eski eserler, anıtlar, müzeler, kütüphanecilik, bibliyografya, dokümantasyon, enformasyon, yayın, tanıtma, güzel sanatlar, sahne sanatları, arşiv, folklor, el sanatları, sinema sanatı, festival düzenleme, kültür merkezleri ve bunlar gibi mal veya hizmet üreten ve satışını içine alan işletme alanlarında kullanılır.

DÖSİM ayrıca, kültür veya turizm yatırımlarının altyapı hizmetlerini yapmak, her türlü baskı, dağıtım ve reklam işleri ile afişler, turistik ve tanıtıcı yayınlar yapmak ve bunlarla ilgili tesisler kurmak, film, fotoğraf, plak, CD, DVD ve benzeri hatıra eşyası hazırlamak, satış yerleri ve sergi açmak, radyo ve televizyon programları, folklor gösterileri, festivaller düzenlemek ve turizm konularında yerli ve yabancı kuruluşlarla ortaklık kurmak, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamındaki her türlü eserin tüm mali haklarını yurt içinde ve yurt dışında satın almak, bu hakları kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşu niteliğindeki meslek örgütlerine, mahalli idarelere, Bakanlığın amaç ve görevlerini gerçekleştirmek için bedelsiz kullandırmak veya üçüncü kişilere satmak amacıyla da, kullanılır (Anonim$_2$, 2007).

3.1.2. Döner Sermayenin Gelir ve Giderleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı döner sermayesi; Bakanlık bütçesine konulacak ödeneklerle Hazinece yapılacak ayni yardımlar, döner sermaye çalışmalarından elde edilecek karlar, bağış ve yardımlardan oluşur (Anonim$_2$, 2007).

3.1.2.1. Döner Sermayenin Gelirleri

- Müzelerle, Devlet Tiyatroları ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüklerince düzenlenenler dışındaki, tiyatro, bale, opera, konser, sinema ve benzeri yerlere giriş ücreti dahil, her türlü ücretler,
- Her çeşit hizmet, mal, sanat eseri, kültür malzemesi, yayın ve benzeri satış gelirleri,
- Taşınır mallarla, Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilen ve döner sermaye hizmetlerinde kullanılan taşınmaz malların ve tesislerin sergi, yeme, içme, dinlenme yerleri ile salon, büfe ve otoparklarının işletme ve kira gelirleri,
- Depozito gelirleri, telif hakkı gelirleri, diğer gelirler, Döner Sermayenin gelirleridir (Anonim$_2$, 2007).

Yukarıdaki gelirlerle ilgili tarifeler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca saptanır.

3.1.2.2. Döner Sermayenin Giderleri

- Kültür malzemesi alımı ve yaptırma giderleri;
- Yurt içi ve yurt dışından gazete, kitap, dergi, her çeşit süreli ve süresiz yayın, sinema filmi, slayt, fotoğraf, plak, band, CD, DVD gibi bilişim teknolojisi yolu ile üretilenler de dahil olmak üzere her türlü görsel, işitsel ve basılı materyal, nota, resim, tablo, heykel, grafik, etnografik eşya, eski eser, folklor malzemesi satın alma, yaptırma, bastırma, çoğaltma giderleri

- Her çeşit sanat ve kültür eseri üreten, icra eden yerli ve yabancı kişi ve topluluklardan kültür hizmeti satın alma giderleri, bunları ürettirme için gereken diğer giderler,
- Sanat ve kültür hizmeti üretiminin teşekkülü için yapılması gereken teknik ve idari hizmetlerin her çeşit giderleri;
- Telif, tercüme, her türlü hizmet alımı, kurs, eğitim, yarışma ve ödül ücret ve giderleri;
- Müzik, sinema, fotoğraf, edebiyat, tiyatro, opera, bale, mim, resim, heykel, seramik, el sanatları ve başka her çeşit telif hakkı giderleri,
- Her çeşit sanat eseri sipariş verme yaptırma ve icra ettirme için sanatçılara ve ilgililere ödenecek her çeşit giderler,
- Sanatçılar arasında düzenlenecek her çeşit yarışma sebebi ile sanatçılara ve seçicilere yapılacak ödemelerle ilgili giderler, verilecek ödüllerle ilgili giderler,
- Her çeşit tercüme, inceleme derleme giderleri, ansiklopedilerin hazırlanması ile ilgili her çeşit giderler,
- Araştırma ve inceleme giderleri;
- Her çeşit araştırma, inceleme, etüt, mütalaa, fizibilite çalışması giderleri, sistem analizi, programlama giderleri;

Kültür Bakanlığı Döner Sermaye belirtilen faaliyetlerden kaynaklanan yurt içi ve yurt dışı her çeşit sergi, kongre, konferans, eğitim, kurs, sempozyum, açık oturum, toplantı, yarışma, şenlik, festival ve benzeri her çeşit düzenlemeler yapma, yaptırma, bunlara katılma, destek ve yardımcı olma, bu çalışmalar için gerekli her çeşit giderleri kapsamaktadır (Anonim$_2$, 2007).

3.1.3. DÖSİM Birimleri

- Teknik İşler Müdürlüğü
- Geleneksel El Sanatları Ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü

- Mali İşler Müdürlüğü
- Personel Müdürlüğü
- Ticaret Müdürlüğü
- Basımevi Müdürlüğü
- İdari İşler Müdürlüğü
- Ankara İşletme Müdürlüğü
- İzmir İşletme Müdürlüğü
- İstanbul İşletme Müdürlüğü
- Maaş Tahakkuk Müdürlüğü

3.2. DÖSİM Geleneksel El Sanatları Ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Hakkında Bilgi

Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü, geleneksel el sanatlarımızın araştırılması, geliştirilmesi, satın alınması yoluyla üretiminin desteklenmesi, tanıtılması ve pazarlanmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır (Anonim$_2$, 2007).

El sanatlarımızın araştırılmasında ve seçiminde büyük titizlik gösterilmekte; bu amaçla seçilecek ürün örneklerinin Geleneksel El Sanatlarımızın tüm özelliklerini yansıtması, Türk zevkini ve kültürünü en güzel şekilde tanıtma ve satın alma konusunda üreticilerle temasa geçilerek malzemelerin mümkün olduğunca kaynaktan alınabilmesi için uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Anonim$_2$, 2007).

El Sanatlarının seçiminde görüşlerinden yararlanılmak üzere bir Uzmanlar Kurulu teşkil edilmiş olup; Uzmanlar Kurulu; gümüş, tekstil, ahşap, seramik, metal, taş, deri, cam, halı-kilim konularında uzmanlaşmış kişilerden oluşmaktadır.

Üreticiler tarafından Merkez Müdürlüğüne dilekçe ekinde teslim edilen ürün örnekleri Uzmanlar Kurulunca kalite ve fiyat bakımından değerlendirilmekte, uygun

görülen ürünler sipariş edilerek satın alınmakta, El Sanatları Satış Mağazalarında tüketiciye sunulmaktadır.

Kurula katılan tüm el sanatları ürünlerinin fotoğrafları çekilip, kurul programına dahil edilerek arşivlenmesi çalışmaları yapılmaktadır. Bu işlem tamamlandıktan sonra satışa sunulan ürünlerin kataloglanması ve internet ortamında satışa sunulması çalışmaları yapılmaktadır.

Günümüzde 3.000 dolayında usta üretici, tasarımcı ve 29.850 adet seçkin ürün çeşidi ile DÖSİM yurdumuzun hatta dünyanın el sanatları konusundaki uzman kuruluşlarından biri durumuna gelmiştir.

3.2.1. El Sanatlarının Korunması ve Yaşatılmasında DÖSİM Faaliyetleri

Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü yeni bir anlayış ve duruşla geleneksel el sanatı ürünlerimizin korunması yaşatılması ve geliştirilmesi amacıyla çalışmalarına ivme kazandırmış, yeni ve uygulanabilir projeleri gerçekleştirme çalışmalarını hızlandırmıştır.

Müzelerimizin en beğenilen eserlerinin kopyalarının yapılması ve mağazalarda satışa sunulması projesi DÖSİM'in en önemli projelerinden biridir. Bu projenin amacı müze ziyaretçilerinin gördükleri beğendikleri eserleri alabilme olanağını bulmalarıdır. Henüz proje kabul edilmiş fakat uygulamaya konulmamıştır.

Kültürümüzün önemli bir bölümünü oluşturan el halıcılığımız "Türk El Halıcılığı Projesi" (TEH) adı altında özel bir çalışma ile ele alınmaktadır. Bu projeyle kaybolmakta olan ve yozlaşan el dokuması halıcılığımızın asıllarına uygun olarak yeniden ürettirilmesi, böylelikle özel sektöre örnek oluşturulması amaçlanmaktadır.

Projelerden biri de; düzenli aralıklarla yapılan "Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı Yarışması"dır. Proje el sanatları ürünlerinin korunması ve geliştirilmesini, kazanan ve beğenilen ürünlerin mağazalarda satışı sağlanarak kültür hazinemize yeni ürünler kazandırılmasını amaçlanmıştır.

"Ege Bölgesi El Sanatları Günleri" projesi kapsamında proje merkezi Aydın ili olmak üzere İzmir, Manisa, Uşak, Balıkesir, Muğla Denizli, Afyon, Kütahya illeri el sanatları üreticileri ile Türkiye'nin çeşitli illerinden gelecek seçkin üreticilerin el sanatları ürünlerini sergilediği ve uygulamalı gösterileri yaptığı "Ege Bölgesi El Sanatları Günleri" düzenlenerek, yurdumuzun çeşitli bölgelerinde kaliteli Geleneksel El Sanatı üretimi yapan üreticileri daha kaliteli yapmaları konusunda yönlendirmek ve ürünlerini daha geniş kitlelere ulaştırmak amaçlanmıştır.

Son yıllarda piyasaya sürülen Çin malı dayanıksız El Sanatları ürünlerinin hâkim olması nedeniyle DÖSİM Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü buna tepki olarak fuarlara katılımını durdurarak, yalnızca yut dışı ve yerel yönetimlerin düzenlediği şenlik fuar ve törenlere katılmaktadır.

DÖSİM 05.12.2007 yılında katıldığı; "Uluslararası Pendik Kültür ve Sanat Festivali"ne; tezhip, bakır, gümüş, cam, dokuma, sedef kakma, deri çarık, seramik, ebru, ahşap, yöresel bebek (soğanlı), lüle taşı işleme gibi alanlarda ürün veren üreticilerini, uygulamalı el sanatı gösterileri ile katılımını sağlamıştır.

17.12.2007 "Şeb-i Aruz Anma Töreni" Neyzen, Boynuz Kemik Gümüş Ustası, Mütteka Ustası, Hattat, Tezhip Boyama Ustası, Seramik Ustası, Ney Ustası, Ebru Ustası, Tekstil Ustası gibi sanatçılarını uygulamalı olarak sergilemeleri ile görevlendirerek katılımını gerçekleştirmiştir. El sanatlarını tanıtım ve yaşatılmasına büyük katkı sağlamıştır.

2006 yılında Kırgızistan "Kırgız El Sanatları Günü" Suudi Arabistan "İslam Ülkelerinde Turizm ve Geleneksel Sanatlar" fuarlarına katılmıştır.

2007 yılında Belçika “6E Hobby Creatief Salon Antwerp ”, Çin “Türk Kültür Haftası”, İtalya “Siena Uluslararası Kitap Fuarı”, Türkmenistan “Türk Kültür Haftası” İsviçre-Zürih “Türk Günü”, Brüksel “El Sanatları Fuarı”na katılım sağlanmıştır.

DÖSİM yurtdışında da Türk El Sanatları Ürünlerini tanıtımını gerçekleştirmiştir. Ayrıca DÖSİM’in yurt dışında herhangi bir el sanatları mağazası bulunmamaktadır.

3.2.2. El Sanatları Satış Mağazaları Hakkında Genel Bilgiler

Şekil 1. El Sanatları Satış Mağazası
(Anonim$_2$, 2007)

2008 yılında faaliyette olan mağaza sayısı 23 adet olup, bunlardan 13’ü El Sanatları İşletme Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir.

Faaliyetteki mağazalar şunlardır:

1. Adana El Sanatları Satış Mağazası0
2. Ankara Maltepe El Sanatları Satış Mağazası
3. Ankara Mithatpaşa El Sanatları Satış Mağazası

4. Antalya Müze içi El Sanatları Satış Mağazası
5. Antalya Aspendos El Sanatları Satış Mağazası
6. Nevşehir Göreme El Sanatları Satış Mağazası
7. Mersin El Sanatları Satış Mağazası
8. İstanbul Topkapı El Sanatları Satış Mağazası
9. İstanbul Haseki El Sanatları Satış Mağazası
10. İstanbul Prestij El Sanatları Satış Mağazası
11. İstanbul Bahçekapı El Sanatları Satış Mağazası
12. İzmir Alsancak El Sanatları Satış Mağazası
13. İzmir Adnan Menderes El Sanatları Satış Mağazası
14. Kayseri El Sanatları Satış Mağazası
15. Konya El Sanatları Satış Mağazası
16. Muğla Bodrum El Sanatları Satış Mağazası
17. Manisa El Sanatları Satış Mağazası
18. Gaziantep El Sanatları Satış Mağazası
19. Eskişehir El Sanatları Satış Mağazası
20. Trabzon El Sanatları Satış Mağazası
21. Gümüşhane El Sanatları Satış Mağazası
22. Rize El Sanatları Satış Mağazası
23. Kuşadası El Sanatları Satış Mağazası

Mağazalarda satışa sunulmak üzere (ahşap, cam, deri, gümüş, halı, kilim, hayvansal, kitap-CD, metal, seramik, taş, tekstil) 12 adet ürün grubu bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda mağazalarda toplam 13.000 civarı çeşitli ürün bulunurken, günümüzde bu oran 20.000 çeşidi aşmaktadır.

3.2.2.1. El Sanatları satış Mağazalarının Yıllara Göre Toplam Gelirleri

- 2001 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **1.058,018,000**
- 2002 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **1.435,279,763**

- 2003 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **1.265,177,000**
- 2004 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **1.249,152,000**
- 2005 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **1.657,357,000**
- 2006 Yılı El Sanatları Satış Mağazaları Toplam Geliri: **2.224,187,000**

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı gibi El Sanatları Satış Mağazalarının sayısının artmasına paralel olarak Mağazalardaki ürün çeşitliliği ve kalitenin artması ile toplam satışlarda 2005–2006 yılları göz önünde bulundurulduğunda çok büyük oranda bir artış söz konusudur. (Anonim$_2$, 2007)

3.2.2.2 DÖSİM'in Düzenlediği Turistik Obje ve El sanatları Yarışması Faaliyetleri

- 2001 yıllarında gerçekleştirilen "Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı
- 2002 yıllarında gerçekleştirilen "Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı
- 2003 yıllarında gerçekleştirilen "Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı
- 2006 yıllarında gerçekleştirilen "Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı

(Anonim$_2$, 2007)

3.3. DÖSİM'de Bulunan El Sanatları Ürünlerinin Sınıflandırılması

- Seramik ürünler
- Takı- gümüş ürünler
- Maden ürünler
- Tekstil ürünler
- Ahşap ürünler
- Cam ürünler
- Taş ürünler
- Halı- kilim ürünler
- Hayvansal ürünler

3.3.1. Seramik ürünler

DÖSİM mağazalarında seramik ürünler başlığı altında satışta sunulan, dekoratif süs eşyaları arasında çini ve çömlek ürünlerde yer almaktadır. Bu ürünler, ham maddesi topraktan elde edilen ürünler olarak tanımlanırsa daha doğru ifade edilmiş olacaktır.

Şekil 2. DÖSİM Seramik Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.2. Takı- gümüş ürünler

Takı- gümüş ürünler, hammaddesi maden olan el sanatları arasında yer almaktadır. Mağazalarda satışta olan gümüş takı ürünlerinde, savat, telkari, değerli taş kakma teknikleri ile süslenmiş eserler bulunmaktadır.

Şekil 3. DÖSİM Takı-Gümüş Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.3. Maden Ürünler

Hammaddesi maden olan el sanatları; altın işlemeciliği, gümüş işlemeciliği, pirinç bakır işlemeciliği, demir işlemeciliği, sim sırma işlemeciliği savatlama telkari işlemeciliği, nalın işlemeciliğidir. DÖSİM mağazalarında satışta bulunan maden ürünler arasında, bakır işlemeciliği, örnekleri bulunmaktadır. Ayrıca ürünlerde kullanılan desenler, teknikler tasarımlar, kültürümüzün tanıtımında güzel örnekler oluşturmaktadır.

Şekil 4. DÖSİM Maden Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.4. Tekstil Ürünler

Tekstil ürünler hammaddesi lif olan el sanatları arasında yer almaktadır, DÖSİM tekstil ürünleri arasında, hammaddesi hayvansal, bitkisel, olan liflerle üretilmiş, el dokuması kumaşlar, el örgü teknikleri (danteller, iğne oyaları), yöresel kumaş ile oluşturulmuş örtüler ve aksesuarlar bulunmaktadır. Bunların yanında tekstil ürünleri arasında, yöresel el yapımı bebekler ve kitre bebeklere de yer verilmiştir.

Şekil 5. DÖSİM Tekstil Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.5. Ahşap Ürünler

Ahşap hammaddesi ağaç olan el sanatları arasında yer almaktadır. Bu sanatlar, semercilik, kaşıkçılık, sepetçilik, ahşap oymacılığı, ahşap baskı nalıncılık müzik aletleri, yer almaktadır. Mağazalarda, müzik aletleri, dekoratif tabaklar, oyuncaklar, çam kozalakları ile meydana getirilmiş süs eşyaları bulunmaktadır.

Şekil 6. DÖSİM Ahşap Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.6. Cam Ürünler

DÖSİM mağazalarında satışa sunulan cam ürünler arasında, gazyağı lambaları, gülsuyu şişeleri, şekerdanlıklar, kadehler, sürahiler dekoratif süs eşyaları

göz boncuğu ile meydana getirilmiş, nazarlıklar ve çeşitli formlarda takılar bulunmaktadır.

Şekil 7. DÖSİM Cam Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.7. Taş Ürünler

Hammaddesi taş olan geleneksel sanatlar arasında, mermer taşı işlemeciliği, oltu taşı işlemeciliği, lüle taşı işlemeciliği, Hacı Bektaş taşı işlemeciliği, değerli taşlar işlemeciliği bulunmaktadır, DÖSİM mağazalarında, oltu taşı ile meydana getirilmiş pipolar, takılar ve değerli taşlarla meydana getirilmiş takılar bulunmaktadır.

Şekil 8. DÖSİM Taş Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.8. Halı- Kilim Ürünleri

DÖSİM mağazalarında çeşitli düğümlerle ve tekniklerle üretilmiş halı ve kilim örnekleri bulunmaktadır.

Şekil 9. DÖSİM Halı Kilim Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

3.3.9. Hayvansal Ürünler

Hammaddesi deri ve hayvan artıkları olan el sanatlarını, deri, kürk, boynuz, kemik gibi maddelerden yapılan el sanatları olarak sınıflandırmak mümkündür. Hayvansal ürün grubuna giren el sanatları arasında, yemenicilik, çarıkçılık, cilt işleri, gölge oyunu tipleri, tarım, mutfak araçları yapımı, yün işleri, deri giyim ve mekân aksesuarları, sedef kakmacılık, rahle, silah, çerçeve, mobilya, kemik İşleri, halk çalgıları, üflemeli çalgılar (tulum), vurmalı çalgılar (davul, tef vb.) bulunmaktadır.

DÖSİM hayvansal ürünleri deri kemik boynuz başlığı altında toplamış, bunun yanında keçeden meydana getirilmiş biblolar, deniz kabuklarından üretilmiş, takılarda mağazalarda satışa sunmaktadır.

Şekil 10. DÖSİM Hayvansal Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

Araştırmamızın konusu olan DÖSİM'de satışa sunulan deri ürünlerinin arasında çantalar, cüzdanlar, anahtarlıklar, gölge oyunu tiplemeleri, çarıklar, botlar, vurmalı halk çalgıları bulunmaktadır.

Şekil 11. DÖSİM Deri Ürün Örnekleri
(Anonim$_2$, 2007)

13 atölye ile çalışan DÖSİM 263 adet deri ürün seçeneği ile çok geniş bir koleksiyona sahiptir.

- 85 adet çanta çeşidi(bay bayan çantaları, evrak çantaları)
- 17 adet cüzdan çeşidi(bay bayan cüzdanı, bozuk para cüzdanı, kartvizitlik)
- 8 adet anahtarlık çeşidi
- 4 adet edik bot çeşidi

- 7 adet çarık çeşidi (ham çarık, Karadağ çarığı. Osmanlı çarığı)
- 18 adet yemeni çeşidi (klasik yemeni, saray yemeni, Fatih yemeni, çocuk yemeni)
- 3 adet kelik çeşidi (klasik kelik, Osmanlı kelik)
- 7 adet terlik çeşidi (desenli terlik, dikişli terlik, saray terlik)
- 7 adet nazarlık çeşidi (mini çarık, postal, kelik)
- 6 adet kemer çeşidi (bay, bayan, spor kemer)
- 1 adet su matarası çeşidi
- 1 adet gözlük kabı çeşidi
- 83 adet gölge oyunun tiplemesi çeşidi (Hacivat, Karagöz vb.)
- 2 adet halk çalgısı çeşidi (davul, tef) gibi deri ürünler mağazalarda satışa sunulmaktadır.

3.3.9.1. DÖSİM'e Deri Ürün Yapan Üretici ve Firmalar:

İli	Adı Soyadı	Ürettikleri Ürün Cinsi
Ankara	Hasan Kodaz	Cüzdan
Ankara	Filiz Çakıroğlu	Çarık, Bot
Ankara	Eyüp Öztürk	Çanta, Cüzdan
Ankara	Tao Takı	Çanta
Ankara	Şevki Parlak	Çanta, Kemer
Ankara	Evrim Murat Karagöz	Vurmalı Halk Çalgısı
Gaziantep	Ercan Albak	Yemeni
İstanbul	Suat Veral	Gölge Oyunu Tiplemeleri
Yalvaç Isparta	Çe-Pa	Çanta
Yalvaç Isparta	Ahmet Hamdi Öztaş	Çanta
Kahramanmaraş	H. Mehmet Kopar	Terlik, Nazarlık, Matara, Yemeni, Edikbot, Bot
Kahramanmaraş	Hüseyin Kopar	Yemeni, Edikbot, Bot

3.4. Deri Ve Deri Sanatı Hakkında Genel Bilgi

3.4.1. Derinin Tanımı ve Yapısı

3.4.1.1. Derinin Tanımı

Bütün canlılarda gövdeyi bir kılıf gibi saran ve canlıyı sıcaktan, soğuktan, hava koşullarından, dış etkenlerden, darbe ve basınçtan, asalak hayvanlardan ve hastalık yapıcı mikroplardan koruyan dış örtüdür (Temel Britannica, 1992, s.198).

Deri; ırk cins yaş mevsim beslenme ve bakım şartlarına göre yapısında değişiklikler gösteren bir özelliğe sahiptir (Gökçesu, 2002, s.13).

Hayvandan yüzülen ve tabakhanelerde işlenmeye hazır olan deriye "ham deri" işlendikten sonra ortaya çıkan deriye ise "mamul deri" denir (Meydan Larousse, 1970, s.57).

3.4.1.2. Derinin Yapısı

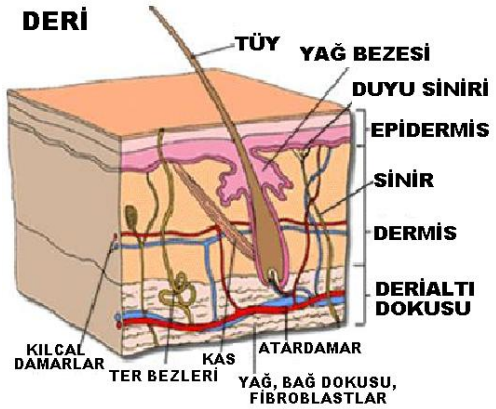

Şekil 12. Derinin Yapısı

3.4.1.2.1. Derinin Dokusal Yapısı

- Üst tabaka (epidermis)
- Orta tabaka (dermis)
- Alt tabaka (hipodermis)

Derinin dokusal yapısı incelendiği zaman üç kısımdan meydana geldiği görülür.

1. Üst tabaka (epidermis): Epiderm dış tesirlere karşı sert ve dayanıklı olup derinin işlenmesi sırasında atılmaktadır. Bu kata ham derinin "ölü katı"da denmektedir (Anonim$_3$, 2007).

2. Orta tabaka (dermis): Öz deri, deri imalatında yararlanılan ve "corium" adı verilen bir bağ dokusu olup vücudun değişik bölgelerine, hayvanların yaş ve cinsiyetlerine göre değişik kalınlıklar göstermektedir. Dış yüzeyi çıkıntılı bir yapıya sahiptir (Toptaş, 1993,28).

Öz derinin üst tabakasıyla temasta bulunan ve liflerin sıkışması nedeniyle parlak bir görünüşe sahip olan deriye "sırça katı" denmekte ve bu dericilikte büyük önem taşımaktadır. Gerçek anlamda sırça boşluğu; derinin fazla miktarda protein kaybı nedeni ile süngerimsi bir yapıya dönüşmesidir. Sırça boşluğu görüntüsü ise, deri kesitinde sert ve yumuşak (gevşek ve sıkı) tabakaların oluşması sonucu boşluk hissini veren yapının meydana gelmesidir (Anonim$_4$, 2007).

1. **Alt tabaka (hipodermis):** Ter ve yağ bezleri, damarlar ve sinirlerin bulunduğu gevşek örgülü bir bağ dokusu olup mamül deri imalatında üst tabaka gibi bir kısmından da faydalanılmaktadır. Gevşek ve süngere benzeyen alt deri tabakası deri imalatında faydasız, dericilikte et katı adı verilen hayvanı gövdesine bağlayan kısmı oluşturmaktadır (Anonim$_4$, 2007).

3.4.1.2.2. Derinin Kimyasal Yapısı

Derinin kimyasal yapısı incelendiğinde; yaklaşık olarak % 70,0 su, % 30,0 protein, % 1,8 yağ, % 00,2 oranla da minerallerden oluşan kimyasal bir yapıya sahiptir.

Ham derinin analizinde saptanan kimyasal madde miktarları şu şekilde sıralanmıştır:

- % 45,0-55,0 Karbon
- % 16,0-19,0 Azot
- % 19,0-25,0 Oksijen
- % 6,0-8,0 Hidrojen
- % 0,5-2,1 Kükürt Fosfor Demir veya Brom Klor

Ham derinin niteliği üzerinde özellikle protein maddelerinin büyük etkisi vardır. Bunlar deriye esneklik sağlar yırtılmasını engeller (Erdal, 2004, s.58).

3.5. Derinin Kalitesini Etkileyen Faktörler

İyi bir deri, kenarlarında da orta bölgelerindeki kalınlığa sahiptir. Derinin kalitesi hayvanın yaşam koşullarına, beslenmelerine, cinsiyetine, türüne ve yaşına göre değerlendirilir. Bunlardan başka deride oluşabilecek çok sayıda hata ve kusurlarda büyük önem taşır. Ham deride bulunan kusur genellikle dikenli tel sıyrıkları, boynuz darbeleri, kaşağı sıyrıkları sürtünme izleri ve deri hastalıklarıdır.

Ayrıca yüzüm hataları da derinin kalitesini etkilemektedir. Ham derinin kalitesini etkileyen etmenler şunlardır:

- Hayvan yaşamında meydana gelen deri zararları
- Mekanik zararlar

- Hastalık zararlar
- Dış etkilerden deride meydana gelen zararlar
- Derilerle yayılan enfeksiyon hastalıkları
- Yüzme ve salamura hataları
- Sığırlarda önemli dış parazitler (Anonim$_4$, 2007).

3.6. Derinin Doğal Özellikleri

Derinin doğal özellikleri deri kalitesini büyük oranda etkilemektedir. Bu özellikler şunlardır:

Görünür Yoğunluk: Derini yoğunluğu lif yapısına ve kimyasal bileşimine bağlıdır. Tabaklama tekniğine göre deri suyun üzerinde yüzebilmelidir.

Kopma Mukavemeti: Derinin kopma mukavemeti, boyuna ve enine kesit yönlerinde büyük farklılıklar gösterir. Derideki yağ oranına göre derinin kopma mukavemeti artar. Bu mukavemet usulüne uygun bir şekilde tabaklanmış derilerde 200-600kg/cm2 kadardır.

Uzama: kemer ve ayakkabılık derilerde bu özellik çok önemlidir. Yağ oranı arttıkça uzama özelliği de artmaktadır.

Cilt Çatlama Mukavemeti: Deri türlerinin çoğuna sırçalar mutlaka kırılmalara karşı dayanıklı olmalıdır. Eğer sırçada çatlama varsa bunun sebebi, yaş işlentilerden ve tabaklanmadan kaynaklanmaktadır.

Su Geçirgenliği: Her deri lif yapısına bağlı olarak belirli bir su geçirgenliğine sahiptir. Ancak saraciyelik derilerde suya dayanıklı bir malzemenin kullanılması kaçınılmazdır. Bunların dışında derinin su geçirgenliği deri liflerinin dağılımı, tabaklama ve kollagen lifleri arasındaki boşluklara bağlıdır.

Hava Geçirgenliği: derinin hava geçirgenliği lif yapısına bağlıdır. Cila, apre, örtücü finisaj işlemleri derinin hava geçirgenliğini azaltmaktadır.

Işık Haslığı ve Büzüşme: Derin ışık haslığı tabaklama ve boyar maddelere göre farklılıklar gösterir. Büzüşme özelliği ise derinin tabaklanma kalitesine bağlıdır (Erdal, 2004, s.62).

3.7. Deri Sanatının Tarihsel Gelişimi

Yeryüzünde insanlar ilk olarak doğadan taş, toprak ağacı kullanmaya ve bunlardan yararlanmaya başlamışlardır. Kullanmaya başladıkları dördüncü malzemeyse deri olmuştur.

Literatürde atalarımız karınlarını doyurmak için avladıkları hayvanların derilerini, doğal şartlardan korumak amacıyla vücutlarını örtmek için kullandıkları fakat bir süre sonra kokması ve çürümesi ile birlikte deri işleme amaçlı hayvansal yağlar sürülerek daha dayanıklı hale getirildikleri belirtilmiştir.

Eski çağlarda kullanılan tütsüleme işlemi, tesadüfen bulunan bir işlemdi. Bu, aldehitlerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen tabaklama yöntemine yol göstermiş oldu. Aldehitler dumanda mevcut olan bir unsur olup, yanan yapraklar ve yeşil dallar tarafından yayılıyordu. Kısa zamanda fark edildiği üzere, çürüme süreci kurutma yoluyla da yavaşlatılabiliyordu. Bu maksatla deriler güneşe seriliyor ya da tuzlanıyordu (Anonim$_5$, 2007).

Yazılı kaynaklar kutuplara özgü iklim koşullarında bitkisel tanenlerin olmadığını ve Eskimoların, hayvan beyinlerini deri sepilemede kullandıklarını ortaya koymaktadır. Hayvan beyninde bulunan fosfat maddesinin tabaklama özelliği olduğu bilim adamları tarafından ifade edilmektedir. Eskimoların ayı balığı derisinden pantolon, “anorak” ve “kamik” adı verilen içi ot ile izole edilmiş uzun çizmeler, kayak ve “uimak” adı verilen deri bot kullandıkları saptanmıştır (Katlı, 1998, s.22).

Bulgu ve bilgiler bize, derininin ilk olarak post, kürk biçiminde kullanıldığını aktarır. Anadolu'da, İÖ 6800-5700'e tarihlenen ilk yerleşim bölgesi Çatalhöyük'teki duvar resimleri, İspanya - Fransa sınırındaki mağara duvar resimleri değişik hayvan postlarını vücutlarına sarmış insan figürleri ile doludur(Anonim$_6$, 2007).

Şekil 13. Çatalhöyük Duvar Resimleri
(Anonim$_6$,2007)

Şekil 14. İspanya'daki Coğul Mağarası Duvarında Deri Pantolonlu Avcı
(Yelmen, 2005, s.17)

Derilerin işlenmesi ve daha sonra tabaklanması ilk insanların kazandıkları denemeler ve bazı rastlantılara bağlı olarak gelişmiştir. Su birikintilerinin içine rastlantı sonucu meşe ve palamut gibi tanenli bitkilerin düşmesi, gene rastlantı sonucu derilerin buralarda bulunması, derilerin kendiliğinden tabaklanmasına neden olmuştur (Kanbay, 1993, s.82). Sulu ortamdaki derilerin doğal tanenlerle

tütsülenmesi ve böylece bozulup kokmadan uzun süre kullanılabilmesi ve sepileme işlemi açısından tarihteki en önemli aşamadır.

Paleolitik ve Mezolitik devirde kabaca işlenen deri, Neolitik devirde yerleşik hayata geçince hayvanların evcilleştirilmesi sonucunda bilinçli olarak işlenmeye başlandığı bilinmektedir. Kalkolitik ve Tunç devrinde kemik yerine madeni aletler ile işlenen deri, dinin sosyal hayata egemen olması ile dini törenlerde de kullanılmıştır (Yıldız, 1993, s.21).

Dericiliğin Çin, Sümer, Asur, Mısır, Yunan ve Eti medeniyetlerinde büyük yeri olmuştur. O devirlerden kalma birçok eserde dericiliğe ait resim ve yazılar bulunmaktadır.

Şekil 15. Asur Askerlerinde Deri Giysi ve Ayakkabı Kullanımı
(Yelmen, 2005, 61.)

İlk uygarlıklara gelindiğinde örneğin Mezopotamya şehir devletlerinin tarihi araştırıldığında dericilik ile karşılaşılmaktadır. Asur, Elam, Sümer, Babil gibi Mezopotamya devletleri, derileri işleyerek, değişik alanlarda kullandıkları çeşitli nesneler üretmişlerdir. M.Ö. üçbinli dönemlerde kırmızı boyalı tabaklanmış keçi derisinin "Babilonya derisi" adı altında geniş bir pazarı olduğu diğer yandan

kurutulmuş ve sepilenmiş ceylan, keçi, kuzu, sığır derilerinden çeşitli eşyanın Mezopotamya kentinde üretildiği, hatta tanrıya sunulan adaklar arasında deri eşyanın, örneğin sandaletlerin yer aldığı çivi yazılı belgelerin duvar kabartmaların tanıklığı ile saptanmıştır (Kanbay, 1993, s.83).

Sümer askerleri ayak giyiminin dışında 'aguhhu' adı verilen postları üst giyimde kullanmaktaydılar. Asur döneminde geniş, kolsuz deri palto örnekleriyle karşılaşırız. Louvre Müzesi'ndeki Zannatum Steli ile aynı müzede yer alan Akad Kralı Naramsin'in (M.Ö. 2270-2233) aynı şekilde deri giysi kullandıklarını görmekteyiz. Hitit kabartmaları da incelendiğinde insan figürlerinin üzerinde deri postların yer aldığı göze çarpar (Anonim$_6$,2007).

Şekil 16. Akad Kralı Naram Sin Duvar Kabartması
(Anonim$_7$,2007)

Şekil 17. Zannattum Steli Duvar Kabartması
(Anonim$_8$, 2008)

Dünya dericiliğinin Mezopotamya‘da mı yoksa Mısır‘da mı başladığı sorusuna kesin bir cevap verilememektedir. Mısırın iklim şartlarına Doğal derilerden yapılmış sandaletler yüzyıllar boyunca bozulmadan, çürümeden günümüze karar dayanmış olasına rağmen, Mezopotamya’da doğal deriden üretilmiş herhangi bir eşyaya ve malzemeye rastlanmamıştır. Buna karşın Mezopotamya’da bulunmuş birçok heykel ve kabartmada koyun derisinden üretilmiş giysilere rastlamaktayız. Bu heykeller sayesinde mısırda olduğu gibi yaklaşık M.Ö. 2800’lü yıllara kadar uzanan dericilik sanatının varlığına tanık oluyoruz (Yelmen, 2005, s.50).

Literatüre göre Paris’te Lourve müzesinde Sümer uygarlığına ait 30x50 Ebatlarındaki Lagaş kenti adak masasının üzerinde görülen erkek ve kadın figürleri ile Londra da British Museum da bulunan yine Sümer uygarlığına ait bir sanat eserinde görülen insan figürleri yapağı insan giysileri ile resimlenmiştir (Katlı,1998, s.20).

Şekil 18. Sümer Uygarlığına Ait Bir Sanat Eseri
(Anonim9, 2008)

Mısır‘da Ghebelen mevkiinde yapılan kazılarda tarihin ilk tabakhanesi bulunmuştur. Kazılar sırasında 5000 yıla tarihlenen deri parçaları, yarı mamul deriler, gerçek bir sandalet atölyesi, deri işleme aletleri ve sepileyici bitki kalıntıları bulunmuştur (Yelmen, 1998, s.14).

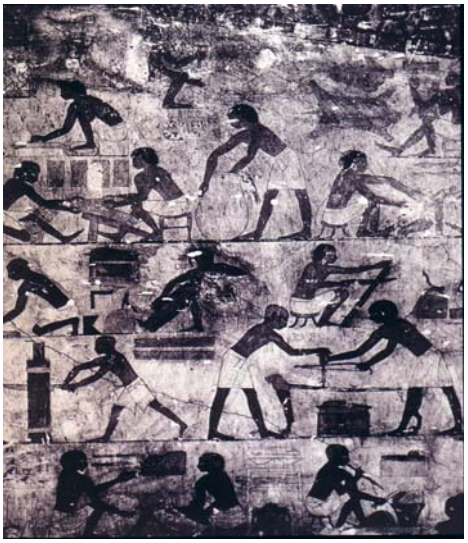

Şekil 19. Sandalet Atölyesi Mısır

(Yelmen, 2005, s.41)

Şekil 20. Tutan Kamon'un Altın Yaldızlı Deri Sandaleti

(Yelmen, 2005, s.34)

Şekil 21. Mısır Ayakkabısı ve Sandaleti

(Yelmen, 2005, s.41)

Neolitik dönemin sonlarına doğru deri yalnızca giysi olarak değil, çeşitli barınak ve ev eşyasında da kullanılmıştır. Aynı zamanda derinin alış veriş metaı olarak para gibi kullanıldığı, pişmiş kil tabletlerden anlaşılmaktadır (Yelmen, 1998, s.14).

3.8. Türklerde Deri Sanatının Tarihi Gelişimi

Türk topluluklarında doğa koşulları ve yaşayış biçimi derinin günlük yaşamda yaygınca kullanımına etkendir. Bunun önemli izlerinden biride bozkır yaşantısının ayrılmaz parçası olan atlardır. Türk boylarında deri süslemecili ata verilen önemle ortaya çıkmaktadır (Diyarbekirli,1983, s.243).

Orta Asya'da uzun yüzyıllar boyunca hayvancılığı ve göçebe yaşam tarzını seçen eski Türklerde deri işleri çok ileri bir zanaata işaret ediyordu. Eski metinlerde ‘teri' ve ‘tirik' imlasıyla geçen deri sözcüğü eski Türk boylarında hakana ödenen vergi anlamına geliyordu. Sadece kelime bile, dericiliğin eski Türk toplumlarının ekonomik sistemlerinde nasıl bir temel rol oynadığını ortaya koyuyor. Ayrıca Türk toplumlarının yaşamında deri eşyalar, ekonomideki ağırlığı ve türlü gereksinimleri karşılamasının yanı sıra kutsal ve simgesel değerler, anlamlar da taşıyorlardı (Anonim$_{10}$, 2007).

Türk kültürünü belgeleyen en eski buluntular, Hunlara ait kurganlardan elde edilmiştir. Altay dağlarında Pazırık bölgesinde bulunan kurganların açılmasıyla; deriden yapılmış, giysiler, çizmeler eyer ve koşum takımları kap kacak aplike süslemeler gibi nesneler gün ışığına çıkartılmıştır. Bu nesnelere 2400 yıllık bir tarih biçilmesine dayanarak, türlerde dericilik buna koşut tarihlendirilmektedir (Gargı, 2000, s.22).

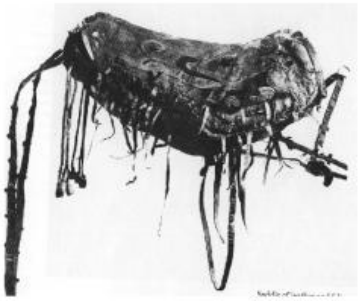

Şekil 22. Pazırık Kurganlarından Çıkan Bir Eğer

(Anonim$_{11}$, 2008)

Şekil 23. Pazırık Kurganlarından Çıkan Kürklü Nakışlı Bayan Çizmeleri

(Anonim$_{11}$, 2008)

Şekil 24. Pazırık Kurganından Çıkan Erkek Başlığı

(Anonim$_{11}$, 2008)

Şekil 25. Pazırık Kurganından Çıkan Nakışlı Bayan Deri Çizme

(Anonim$_{11}$, 2008)

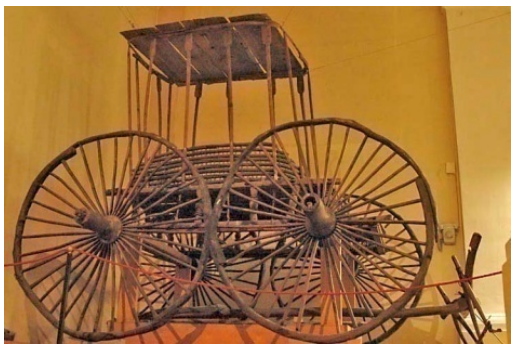

Şekil 26. Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri At Arabası

(Anonim$_{11}$, 2008)

Şekil 27. Pazırık Kurganlarında Bulunan Keçe Üzerine Deri Aplike Eyer Örtüsü

(Anonim$_{11}$, 2008)

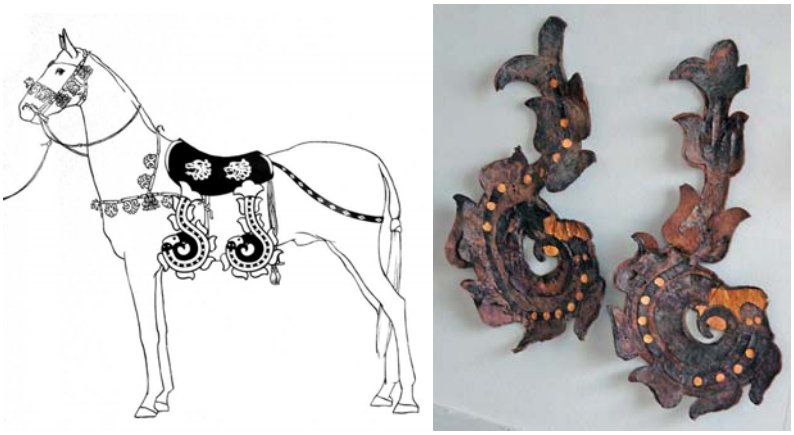

Şekil 28 Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri Eyer Süsleri
(Anonim$_{11}$, 2008)

Şekil 29. Pazırık Kurganlarında Bulunan Deri At Başlıkları
(Anonim$_{11}$, 2008)

Organik maddelerin zamanla çürüyerek bozulduğu, hatta yok olduğu bilinmektedir. Altay dağlarındaki kurganlarda doğal derilerin bozulmadan günümüze değin gelebilmesinin iki nedeni vardır. İlki bunların buzullar altında kalması, ancak daha da önemli olan ikinci nedeniyse iyi bir tabaklama işleminden geçmeleridir. Atalarımız sayılan hun kavimleri, dericilik alanında büyük aşamalara ulaşmış olmalılar ki at eyer takımlarında aplike yöntemiyle renkli deri süslemeler yapabilmişlerdir. Renkli deri olgusuna ise o yılara değin Mısır'da bile rastlanmamıştır. Bu gerçek, dünya dericilik tarihinde Türklerin deri sepilemesinde,

boyamasında ve süslemesinde çağdaşları olan kültürlere göre ilerde hatta öncü bir konumda olduklarının belgesidir (Yelmen, 1998, s.221).

Türkler 1071 yılındaki Malazgirt savaşı ile Anadolu kapılarını açmış, bu tarihten sonra Orta Asya'dan yola çıkarak; Horasan ve İran'da bir süre yerleşik yaşamış, kitleler halinde Anadolu'ya girmişlerdir.

Türker'in Anadolu'ya göçle beraberlerinde getirdikleri önemli zanaat kollarından birisi dericiliktir. Hayvancılık, Türklerin en başta gelen geçim kaynağıydı. Derinin işlenmesi için Grekli olan sepi maddelerinden, mazı sumak, çam, meşe, gibi bitkilerin Anadolu topraklarında bolca yetişmesi de dericiliğin birçok bölgede gelişmesine olanak vermiştir (Gargı, 2000, s.25).

Anadolu topraklarını yeni bir vatan olarak benimseyen Türkler bu topraklarda birlik ve beraberlik içinde olmak için, benzer iş kollarında dayanışmaya önem vermişlerdir. İlk dayanışma ve birlik debbağlar arasında olmuştur. Horasan'dan gelip Kayseri'de bir tabakhane kurduğu söylenen Ahi Evran, Ahilik'in kurucusu, dericilerin piridir (Kanbay, 1993, s.84). Ahilik 13. yy'da Anadolu'da kurulup, belli bir süre içinde, belli kurallarla işlemiş esnaf ve sanatkârlar birliğidir(Çağatay, 1989, s.44).

Selçuklu dönemi, Türklerin ana yurtlarından taşıdıkları kültürle Anadolu'nun yerel kültür birikimlerinin ilginç bir sentezinin ortaya çıktığı dönemi temsil etmektedir. Bu dönemin vurgulanması gereken özelliği debbağların, ayakkabıcıların, sayacıların, saraçların, en kalabalık esnaf toplulukları olmalarının yanında, dayanışma ve örgütlenme modellerinin farklılığından dolayı, en güçlü ve etkili yapıyı temsil etmiş olmalarıdır ($Anonim_{10}$, 2007)

Selçuklu dönemini anlatan rölyef, minyatür gibi sanat yapıtlarından gözlemle ve bazı yazılı kaynaklardan giysi, aksesuarlar ve at koşumları gibi ürünlerde derinin kullanıldığı bilinmektedir. Anadolu Türk sanatının biçimlendirildiği tasarım anlayışının Tüm sanat dallarında olduğu gibi deri ürünlerin tasarımlarına da yansıdığı söylenebilir. Selçuklu döneminden günümüze gelebilen deri sanatının örnekleri

ciltlerdir. İslamiyet'in yayılması ve Kuranı kerimin kopyalarının çoğaltılmasının cilt sanatının gelişmesinde büyük payı olmuştur.

Orta Asya'da doğup, Anadolu'da Selçuklu döneminde örgütlenerek rekabet olgusuyla tanışan dericilik zanaatı Osmanlıda işlenmiş deri ve deri ürünlerini kalitede zirveye ulaştırmıştır.

Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar gelen hükümdarlar ve sadrazamlar Ahilik kurumuna büyük önem vermiş ve onlardan yararlanmışlardır. Fatih devri döneminde Ahilere gösterilen alaka azalmış XVII. yüz yılın başlarından itibaren Ahi teşkilatının görevleri Lonca kurumlarına geçmeye başlar. Ancak Lonca sistemine geçişin en son dericilik dünyasında olduğu söylenebilir. Abdülhamit Han zamanında yayımlanan bir tarihi belgede Ahi Babalardan bahis olunur.

İstanbul'da dericiliğin, geniş ve anlamlı bir şekilde düzenlenmesinin Fatih Sultan Mehmet'le birlikte başlamış olduğu bilinmektedir. Türk dericiliği, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş döneminde hızla gelişti. 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra Balkan ülkelerine seferler düzenlemeyi düşünüyordu. O devrin savaş malzemeleri içinde deri, birinci derecede gerekliydi. Böyle olmakla beraber, gerekli miktarda, çeşitte ve kalitede mamul deri bulma zorluğu yaşanıyordu. Fatih bu sorunu çözmek için surların dışında bol miktarda yer altı sularının çıktığı bölge olan Kazlıçeşmeyi İstanbul tabakhaneleri için uygun bir mahal olarak tayin etti ve bu bölgede 360 adet tabakhane, 33 salhane (mezbaha) olunması kararını bir fermanla verdi. Fatih, 360 adet deri tesisinin kira gelirlerini Ayasofya Vakfiyesi'ne tahsis etmiştir Ayrıca, surlar içinde kesilecek bütün hayvanların derilerini debbağ esnafına tahsis ederek, debbağlığı teşvik etmiştir (Yelmen, 2005, s.216).

Osmanlı deri sanatına örnek vermek gerekirse Topkapı Sarayı Müzesinde sergilenen birkaç eseri incelemek yeterli olacaktır.

Osmanlıda Ayak giyeceklerinin süslemelerinde çok çeşitli işleme teknikleri uygulanmıştır. Bunlar, zerduz işi, (altın ve gümüşten çekilmiş çok ince telle desenin zemine işlenmesi), dival işi (deri üzerine karton desen kalıplarına sarı yada beyaz tel sarma şeklinde yapılan işleme), inci boncuk ve payetlerle işleme, baskı aplike gibi yöntemlerdir.

Şekil 30. Sarı Sahtiyan Çizme
(Yelmen, 2005, s.251)

Açık tarçın renkli deri üzerine koyu kırmızı deri ile bitkisel motifler aplike edilmiştir. Motiflerin çevresi ince beyaz sim iplikle tutturulmuştur.

Şekil 31. Sultan II Selimin Çizmesi
(Anonim$_{22}$, 1992)

Önemli kişilerin giydiği ve kırmızı sahtiyan üzerine bej deri ile aplike yapılmıştır. Gümüş renkli metal iplikle aplikenin üstü kordon yürütülerek işlenmiştir.

Şekil 32. Deri Ayakkabı
(Anonim$_{22}$, 1992)

Saray ayakkabılarında görülen süslemelerde en yaygın teknik, kalıpla sarı sahtiyan üzerine desen basılıp sonra renklendirmedir. Bazıları ise elle renklendirilmiştir.

Şekil 33. Çocuk Ayakkabısı
(Anonim$_{22}$, 1992)

Şekil 34. 17.Yy Mesli Pabuç
(Anonim$_{22}$, 1992)

Şekil 35. Sarı Sahtiyan Pabuç

Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.231)

Şekil 36. İçi Kürklü Sahtiyan Pabuç

Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.231)

Türkler, giyim kuşam aksesuar olarak, eşyalarını taşımak için, çanta kese heybe gibi nesneler kullanmışlardır. Çanta ve keseler, bitkisel, rumi, palmet, gibi motifler, dival işi, tel sarma, altın ve gümüş sırma ipliklerle işlenerek süslenmiştir.

Şekil 37. İşlemeli Çanta

Badishes Landes Museum

Şekil 38. Altın Yaldız Boyanmış İşlemeli Çanta
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.229)

Şekil 39. Altın Yaldız Boyanmış Rumi İşlemeli Çanta
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.229)

Osmanlı döneminde, işlevi çeşitli evrakları saklamak olan mektupluk ve evrak çantaları kullanılmıştır. Bu çantaların süsleme tekniklerinde, dival işi, tel sarma gibi teknikler kullanılmıştır.

Şekil 40. 19.yy. Kahverengi Deri Üzerine Dival İşi İle Süslenmiş Evrak Çantası
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.22)

Şekil 41. Deri Üzerine Sim Sarma Yapılmış Tarak Kılıfı
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.279)

Osmanlıda su kapları, “kırba” ve “matara”lardır bunlar askerlerin en önemli gereksinimlerinden biri olmuştur. Yapım malzemesi olarak ahşabın yanında deri de kullanılmıştır. Deri su kaplarının üzerine çeşitli işleme teknikleri ile süslemeler yapılmıştır.

Şekil 42. Dival İşi İle Süslenmiş Deri Su Matarası
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.243)

Şekil 43. Ahşap Üzerine Deri Kaplanmış Su Matarası
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri (Yelmen, 2005, s.249)

Şekil 44. Yeşil Deri Üzerine Altın Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası
Badishes Landes Museum

Şekil 45. Kırmızı Deri Üzerine Altın Gümüş Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası
Badishes Landes Museum

Şekil 46. Kırmızı Deri Üzerine Altın Gümüş Sim Sarma İşlenmiş Su Matarası
Badishes Landes Museum

Osmanlı deri eldivenlerinde, özellikle deve ve ceylan derileri kullanılmıştır bu eldivenler sahibinin görev ve rütbesine göre ipek ve altın tel ile işlenerek süslenmiştir. Aşağıda IV. Murat'ın av eldiveni altın gümüş sırma tel ve ipek ipliklerle işlenmiştir.

Şekil 47. IV. Murat'ın Av Eldiveni
Topkapı Sarayı Müzesi Eseri(Yelmen, 2005, s.243)

Osmanlıda vurmalı çalgılar ise şu şekildedir:

Kös, gövdesi yarım küre biçiminde, bakır ya da ağaçtan yapılıp, üzerine deve derisi gerilmiştir. Diğer adı "küs"tur.

Şekil 48. Kös
(Anonim22, 1992)

Şekil 49. Kös
(Anonim22, 1992)

Nakkare- Kudüm, Birbirine bağlı iki küçük kös'den yapılan enstrümandır. Bu enstrümana "çifte nağra" da denilmiştir.

Şekil 50. Nakkare- Kudüm
(Anonim$_{22}$, 1992

Def, tek tarafına deri gerilmiş küçük bir çemberden oluşan enstirümandır.

Şekil 51. Def
(Anonim$_{22}$, 1992)

16. ve 17. yüzyıllarda en parlak devrini yaşamış olan Türk dericiliğinin ürünleri, dış ülkelerde aranır oldu. Ayrıca İstanbul ve Dubrovnik arşivlerindeki belgeler balkanlardan büyük miktarlarda işlenmiş ve ham deri ihraç edildildiğini göstermektedir. Bu dönemde Avrupa pazarlarında işlenmiş Türk derileri tercih edilir düzeye geldi ve bu durum 19. yüzyılın başlarına kadar sürdü (Anonim$_{12}$, 2007)

Geleneksel Gölge oyunumuz Karagöz'ün perdede gördüğümüz figürleri, öze işlemden geçmiş deriden yapılmıştır. Bu özelliği ile Karagöz deri sanatının da bir parçası kabul edilmiştir.

Gölge oyunu ülkemize Yavuz Sultan Selim'in 1517'deki Mısır seferi sonrası 16. yüzyılda gelmiştir. Mısır'ı fetheden Yavuz Sultan Selim'in Memlük Sultanı Tomanbay'ın asılışını hayal perdesinde canlandıran bir hayal sanatçısını, oğlu Kanuni Sultan Süleyman'ın da görmesini arzu ederek İstanbul'a getirmesiyle gölge oyunu İstanbul'a gelmiştir. Türkler 16. yüzyıl başlarında perde gerisinden gölge yansıtma tekniğini Mısır'dan almışlardır. Türkler, bu sanata farklı bir nitelik kazandırmış, çevre ülkelerde etkili olmuş, geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Karagöz oyunu Mısır'a tekrar yeni biçimiyle dönüp ilgi görmüştür. Bugün Mısır kuklasının adı "Aragöz"dür (Anonim$_{13}$,2007)

Karagöz oyunu 17. Yüzyıldan sonra Türk Kültürünü yansıtan içeriği ile kimliğini bulmuştur. Daha önce işlevsel amaçla kullanılan deri ise bu yüzyıldan başlayarak sanatsal amaçlı kullanılmaya başlamıştır.

Şekil 52. Karagöz ve Hacivat
(Anonim$_{13}$, 2007)

Osmanlı Devlet'inde 1808 yılında tahta geçen II. Mahmut döneminde Hamza Efendi'den satın alınan debbağ hane orduya devredilmiş ve adı Tabakhane-i Klevhane-i Amire olarak değiştirilmiştir. Fabrikada ordu için palaska, çizme, kütüklük ve koşum takımları yapılmaya başlamıştır. 1816 yılında Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası kurulmuş ve 1826 yılında Beykoz Deri Fabrikasında yeni kurulan bir tesiste yeni tip el üretimi, askeri kundura yapımı başlamıştır (Kanbay, 1993, s.82).

Şekil 53. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bot
(Yelmen, 2005, s.260)

Şekil 54. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Çizmesi
(Yelmen, 2005, s.263)

Şekil 55. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Çizmesi
(Yelmen, 2005, s.258

Şekil 56. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Erkek Ayakkabısı
(Anonim$_{23}$, 2008)

Şekil 57. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği terlik
(Anonim$_{23}$, 2008)

Şekil 58. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bayan Ayakkabıları
(Anonim$_{23}$, 2008)

Şekil 59. Beykoz Deri Fabrikasının Ürettiği Bayan Ayakkabıları
(Anonim$_{23}$, 2008)

Beykoz Deri Fabrikası cumhuriyetin ilanından sonra Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü'ne bağlanmış; 1925'te ise yeni kurulan "Sanayi ve Maadin Bankası"na devredilmiştir. Bu bankanın sanayi kısmı 1933'te Sümerbank adıyla yeniden örgütlenirken, kurum da "Sümerbank Deri ve Kundura Sanayi Müessesesi"

adını almıştır. Ancak 2003 yılı itibariyle bazı özelleştirme girişimleri sonucu özel sektöre devredilmiştir.

20. yüzyıl başlarında dericilik, Avrupa'da dericiliğin ulaştığı noktadan oldukça geriye düştü. 1913-1915 sanayi istatistikleri raporuna göre dericilik, tüketimi karşılamıyor ve ithalat sürekli artıyordu (Anonim$_{10}$,2007).

1913 yılında 11'i İstanbul'da 2'si İzmir'de olmak üzere 13 debbağhane bulunuyordu (Anonim$_{10}$,2007).

Sonuç olarak, Türkler tarihsel süreç içerisinde derinin işlenmesi, ona ihtiyaca cevap verebilecek özellikler kazandırılması ve sanat eseri niteliği taşıyan ürünlere dönüştürülmesinde oldukça yeteneklidir. Bugün müzeler özel koleksiyonlar ve kütüphanelerdeki örnekler bunları doğrulamaktadır.

Günümüzde deri ürünleri üretimi fabrika boyutunun yanı sıra el sanatları çerçevesinde bireysel küçük çaplı atölyelerde de üretilmektedir. El yapımı deri ürünler ise eskiden Anadolu'nun pek çok yöresinde ata sanatı olarak yürütülürken günümüzde bazı illerimizde eskisi kadar olmasa da halen sürdürülmektedir. Bugün ülkemizin daha çok İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük illerinde üretilen abajur, kutu, yastık, çanta, gölge oyunu figürleri, çarık, deri ile kaplanmış çömlek, rölyef pano ve günlük kullanım eşyası gibi ürünler çeşitli turistik ve hediyelik eşya satan mağazalara pazarlanmaktadır.

3.9. Derinin Elde Edilmesi

Deri organik bir madde olduğu için, kesimden hemen sonra gerekli önlemler yüzülüp, aynı zamanda gerekli koruma altına alınabilirse, deri sanayi için değerli bir hammadde kazandırılmış olur. Fakat yüzülen deri kendi haline terk edilirse, çevredeki mikroorganizmalar için çok elverişli bir ortam oluşturacağından, organik yapısı kısa zamanda bozulur, kokuşur ve sonuçta dericilik için önemini kaybeder.

Bunun önlenmesi için kesimden hemen sonra uygun teknolojik önlemler alınmalıdır (Anonim$_{14}$,2007)

3.9.1. Tuzlu Yaş (Salamura) Deriler

Yeni yüzülmüş derinin % 60-70 oranında su ve suda çözünen, kolay parçalanabilen protein içermesi bakteriler için uygun gelişme ortamı oluşturur. Bakteri faaliyetlerini durdurmak ve deri üretimi için en önemli protein maddesi olan kolajen lif dokusu zarar görmeden, derinin özellikleri mümkün olduğunca değişmeden muhafaza etmek gereklidir. Bunun içinde zamanında ve gerektiği gibi salamura yapılmalıdır. Salamura taze küçükbaş hayvan derilerinin konserve amacıyla sodyum klorür (tuz) kullanılarak korunmasıdır. Kaba pisliğinden temizlenip, teker teker tuzlanarak üst üste istif edilen derilerdeki suyun bir kısmı tuz aracılığıyla çekilir ve tuzun antiseptik özelliği sayesinde mikroorganizmaların etkisi bir ölçüde önlenmiş olur (Toptaş, 1998, s.45).

3.9.2.Tuzlu Kuru Deriler

Taze derilerin teknik özelliklere sodyum klorür veya başka herhangi bir koruyucu madde kullanılarak açıkta normal hava sıcaklığında ve gölge altında kurutulmasıyla elde edilir. (Anonim$_{16}$,2007).

3.9.3.Hava Kurusu Deriler

Taze derilerin üzerine konserve amacı ile herhangi bir işlem yapılmadan yağı alındıktan sonra gölge bir yerde doğrudan hava cereyanı ile kurutulması ile elde edilen derilerdir. Bu deriler gün kurusu veya rüzgar kurusu olarak da adlandırılır. Hava kurusu en iyi şekilde ve 2-3 gün içinde yapılmalıdır. Çünkü en hassas konserve

sistemidir. Kolaylıkla kırılabileceği için saklanması ve taşınmasında çok dikkatli olunmalıdır (Anonim$_{15}$,1974)

3.9.4. Dondurma Metodu ile Konserve Edilen Deriler

Soğutma sureti ile ham derilerin konservasyonu ancak tabii şartların müsait olması halinde olabilir. Deriler buz ile dondurularak soğuk odalarda muhafaza edilmektedir. Ham derilerin soğutularak konserve edilmeleri, Sibirya'da, Urallar'da, Kırgızistan'da ve diğer soğuk iklimli yerlerde geniş ölçüde uygulanmaktadır. Ancak dondurma işlemi gören deriler, bükülme ve katlanmaya hassas olduğundan, nakliye ve ıslatma sırasında dikkatli muamele etmek gerekmektedir. (Öncü, 1968, s.54)

3.10. Derinin İşlenmesi

Derinin işlenme aşamaları şu şekildedir (Anonim$_{16}$,2007).

1. Budama ve Tasnif
2. Islatma-Yumuşatma
3. Kıl giderme-Kireçlik
4. Etleme
5. Kireçlik Yarma-Budama-Tartım
6. Kireç giderme
7. Sama
8. Yağ giderme
9. Pikle
10. Tabaklama ve Bazifikasyon
11. Dinlendirme-Sıkma-Krom yarma
12. Traş
13. Krom Retenaj
14. Nötralizasyon

15. Retenaj
16. Boyama
17. Yağlama
18. Açkı sıkma
19. Kurutma
20. Nemlendirme-Yumuşatma-Budama
21. Finisaj

3.10.1. Budama ve Tasnif

Deri fabrikasına gelen ham deriler kimyasal maddelerle işleme tabi tutulmadan önce hem maliyet açısından hem de atık miktarının azaltılması için budamaya tabi tutulurlar.

Mamül halde kullanılmayacak ayak, kelle, tırnak gibi kısımlar deriden uzaklaştırılır. Daha sonra ham deriler ağırlıklarına, cinsiyetlerine, yöresine göre sınıflandırılarak işleme alınır.

Tasnif yapılmasındaki önem; her derinin farklı histolojik yapıda olmasıdır. Örneğin genç deri ile yaşlı deri, yerli ile yabancı deri erkek deri ile dişi derinin histolojileri çok farklılık göstermektedir. Derilerin homojen bir parti halinde işlenebilmesi için benzer özellikteki ham deriler kendi aralarında sınıflandırılarak işleme alınırlar (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.2. Islatma

Islatma ve yumuşatma işlemleri küçükbaş deriler için pervanelerde, büyükbaş deriler içinse dolaplarda veya mikserlerde yapılır. Ham deriler konservelenme metoduna göre 2 saat ile 2 gün arasında yumuşatılabilirler. Örneğin taze yüzülmüş deriler için 2 saatte işlem tamamlanırken, hava kurusu deriler için 2 günü bulmaktadır.

Öncelikle işlemin ilk aşaması olan ıslatmada kan,idrar pislik gibi kısımlar iyi bir yıkama ile uzaklaştırılır. Daha sonra gerekli kimyasallarla yumuşatma işlemi tamamlanır (Anonim$_{16}$,2007).

Derilere konserveleme ve depolama sırasında kaybettikleri suyu geri kazandırarak derilerin konservasyon öncesi sahip olduğu nem ve tutuma getirmek, ham deri üzerindeki mikroorganizmaları kan, kir, tuz, çamur ve idrar gibi pisliklerden temizlemek, derinin yapısında bulunan ve suda çözünen albüminler ve nötral tuzlarda çözünen globülinler gibi eriyebilir proteinleri uzaklaştırmak amacını taşır (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.3. Kıl Giderme

Kıl giderme ve kireçlik işlemi kürklük olarak işlenmeyecek koyun derileri için pervaneli teknelerde yapılır. Bu deriler nispeten daha zayıf olduğundan pervanede daha yumuşak bir mekanik etki ile işlenmesi sağlanır. Bu derilerin kıllarını gidermek için öncelikle bir badana çözeltisi hazırlanır

Badana çözeltisi koyun derilerinin et tarafına sürülür ve deriler et tarafı et tarafına kıllarda birbirine bakacak şekilde yaklaşık 50 cm.'lik istifler şeklinde istiflenir. Deriler bu şekilde 4 saat kadar bekledikten sonra çeşitli bölgelerinde yün verip vermediği kontrol edilir. Kıllar ele sorunsuzca geliyorsa işlem tamamlanmıştır. Daha sonra yünleri yolunan deriler kireç- zırnık veya kireç-zırnık-sülfidrat karışımlarıyla pervanede kireçlik işlemine alınırlar.

Kıl giderme- kireçlik işlemi büyükbaş derilerde ise dolaplarda düşük mekanik etkide (2-3 devir/dakika) olacak şekilde kireç ve zırnık bileşimine tabi tutularak işlem tamamlanır. Burada kıl giderme ve kireçlik işlemi aynı ortamda yapılır(Anonim$_{16}$,2007).

Kıl Giderme – Kireçlik Amacı:

- Epidermal yapıya etki ederek epidermis tabakasını, fibriler, olmayan yapıları, kıl ve kıl köklerini deriden uzaklaştırmak, proteinlerinin şişmesini sağlayarak deri strüktürünü açmak.
- Daha sonraki işlem basamaklarında kullanılacak kimyasal maddelerin bağ yapabileceği aktif karboksil ve amino gruplarının ortaya çıkmasını sağlamak.
- Derideki lesitin, sefalin gibi erime noktası düşük olan yağları sabunlaştırarak deriden uzaklaştırmaktır (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.4. Etleme

Alt deri tabakasını uzaklaştırmak için uygulanan bir makine işlemidir. Ham derinin içindeki fazla etler, yağlar ve kaslar, el aletleri ile veya donmuş fazlalıkları bıçaklarla keserek kazıyan donanıma sahip makinelerle çıkartılır (Toptaş, 1998, s.24). Bu işlem ıslatmadan sonra veya kireçten sonra uygulanabilir. Daha sonraki işlemleri olumsuz yönde etkilememesi için, alt deri tabakası kalıntı bırakmadan uzaklaştırılmalıdır. (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.5. Kireçlik Yarma-Budama-Tartım

Kireçlik yarma: Sığır derisinin kıl giderme ve kireçlik işlemi sonrası kireçlik yarmaya tabi tutulması bazı avantajları da beraberinde getirir. Mesela; sonraki işlem aşamalarında daha iyi sonuçlar alma, tabaklamanın daha homojen yapılabilmesi, işe yaramayacak yarma parçalarının erkenden uzaklaştırılması ve bunun sonucunda daha az bir maliyet gibi avantajları vardır. (Anonim$_{16}$,2007).

Budama: Etleme ve kireçlik yarma sonrası kopan, parçalanan kısımlar budanarak uzaklaştırılır. Böylece kimyasal ve su kullanımında az da olsa bir düşme sağlanır. (Anonim$_{16}$,2007).

Tartım: Budanan deriler tartılarak tabaklama işlemine kadarki işlemlerde kullanılacak kimyasal maddeler ve su miktarı tespit edilir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.6. Kireç Giderme

Kireç giderme 2 şekilde düşünülür. Öncelikle deriyle bağ yapmamış ve yüzeysel bulunan kirecin deri ve ortamdan yıkanarak uzaklaştırılması ki buna "Fiziksel Kireç Giderme" denmektedir. İkinci olarak da kireç giderici kimyasallarla yapılan kireç gidermedir ki buna da; "Kimyasal Kireç Giderme" denmektedir (Anonim$_{16}$,2007).

Deriler kireçlik sonrası mekanik işlemleri tamamlandıktan sonra dolaplara alınarak su ve kimyasal kireç giderme maddeleri ile yaklaşık 45-60 dk. kadar işleme tabi tutulurlar. İşlem sonunda fenol ftalein göstergesi ile deri kesitine bakılarak kirecin deri kesitinde kalıp kalmadığı kontrol edilir (Anonim$_{16}$,2007).

Kireçlik giderme - Sama Amacı:

- Kireçlik işlemi sırasında aktif uçların ortaya çıkarılması için şişirilen derilerin şişkinliğini indirmek ve derilere belli bir yumuşaklık esneklik kazandırmak.
- Deri pH'ını kireç giderme sonrası yapılacak olan sama işlemi için uygun pH değerlerine getirmek.
- Deri bünyesinde lifsi yapıda bulunan ve ıslatmadan sama işlemine kadar yapılan işlem basamaklarında uzaklaştırılmamış olan eriyebilir proteinleri enzimler yardımı ile uzaklaştırmak.
- Kireçlik işleminde uzaklaştırılmamış kıl kökleri, epidermis ve pigment bakiyelerini uzaklaştırmaktır (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.7. Sama İşlemi

Sama işlentisi genellikle kireç giderme işlemi ile aynı banyoda gerçekleştirilir. Kireç gidermenin kontrolünü müteakip kireci giderilen derilere, deri ağırlığı üzerinden tespit edilip verilen sama enziminin 20-30 dk. çalıştırılmasıyla işlem tamamlanır. İşlem sonucunda deri kendini salmış ve yumuşamış, kıl gözenekleri açılmış duruma gelir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.8. Yağ Giderme

Yağ giderme işlemi koyun, domuz derileri gibi çok yağlı deriler için yapılır. Büyükbaş sığır derilerinde doğal yağ miktarı nispeten düşük olduğundan yağ giderme süreci yapılmaz. Zaten yağ giderme sürecine kadar ki aşamalarda yani; ıslatma-yumuşatma, kıl giderme ve kireçlik, etleme sürecinde de doğal yağların büyük kısmı deriden uzaklaştırılmış olur (Anonim$_{16}$,2007).

Koyun derilerinde ise yapılması şart olan bir süreçtir. Sürecin verimliliği açısından deriler dolaplarda susuz ortamda yağ giderici sürfektanlar ile 1-2 saat kadar etkileşime bırakılır. Süre sonunda deriden çıkan doğal yağlar banyoda kendini gösterir (Anonim$_{16}$,2007).

Yağ Giderme Amacı:

- Derideki yağın uzaklaştırılması
- Daha sonraki işlemlerin sağlıklı yürütülebilmesi ve bu kimyasalların deri içine nüfuziyetini kolaylaştırmak
- Mamul deride yağ kusmasını önlemek
- Bitmiş derinin kötü kokulardan arındırmak
- Abrajsız düzgün boyama yapılmasını sağlamak
- Finisaj işleminin düzgün yapılmasını temin etmek (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.9. Pikle

Pikle süreci dolaplarda veya kürklük deriler için pervanelerde yapılabilir. Tabaklama öncesi blöseler (kılı ve yağı giderilmiş saması yapılmış deri) önce tuzla (asit şişmesini önlemek için) daha sonrada asit bileşimleri ile muamele edilerek derinin tüm kesitte Ph'ı 3-3,2 düzeyine getirilir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.10. Tabaklama

Tabaklama işlemi dolaplarda veya mikserlerde yapılır. Piklaj işlemi ile tüm deri kesit ph'ı 3,2 ye getirilen derilere pikle banyosu içinde krom sülfat tuzu verilerek tabaklama işlemi başlar. Deri kesitine krom mineralinin işlemesinin ardından tatlı soda (sodyum bikarbonat), magnezyum oksit gibi kimyasalların verilmesiyle kesite giren kromun deri kolajen lifleri ile çapraz bağlar oluşturması sağlanır. Bu olaya bazifikasyon denir(Anonim$_{16}$,2007).

Tabaklama Amacı:

Deriyi bozulmaz hale getirmek için yapılır. Tabaklamanın iyi olması tümüyle derinin pikle pH' ının homojen olarak ayarlanmasına ve bazifikasyon işlemine bağlıdır. Uygun ve homojen olmayan bir pikle pH' ı bölgesel tabaklamaya, sertlik ve boşluğa sebep olur. Bu durumda yetersiz bir tabaklama olacağından derilerin mukavemeti de azalır (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.11. Dinlendirme-Sıkma-Krom Yarma

Derilerin tabaklama işlemi ve krom mineralinin çapraz bağlar oluşturması tabaklama süreciyle bitmez. Tabaklama sonrası istiflerde dinlendirilen derilerde sağlam bağların oluşması devam eder. Bu amaçla deriler tabaklamadan sonra birkaç gün dinlendirilirler (Anonim$_{16}$,2007).

Dinlendirmenin ardından yarması (büyükbaş deriler için) ve traşı yapılacak derilerin fazla miktardaki nemliliği sıkma makinesinden geçirilerek giderilir. Bu amaçla iki silindire sarılmış olan ve yapağıdan yapılmış keçelerden geçen kromlu derilerin fazla suyu sıkılarak uzaklaştırılır. Böylece hem su sıkılmış hem de deri yüzeyinde leke yapacak krom suyu uzaklaştırılmış olur.

Sıkma işleminden geçen deriler eğer büyükbaş sığır derileri iseler ve kireçlik yarma işlemine tabi tutulmamışlarsa burada krom yarma makinelerinde kalınlıklarına ve kullanım amaçlarına göre iki veya üçe yarılırlar (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.12. Traşlama

Deriler yapıları gereği farklı kalınlık bölgelerine sahiptirler. Örneğin boyun kısımları çok kalın iken, etek ve karın kısımları daha ince, sırt kısımları ise orta kalınlıktadır. Derinin yapısındaki bu kalınlık farklarının giderilmesi gerekir. Aksi takdirde boyamada, yağlamada ve mamül deri dikime geldiğinde kalınlık farkından dolayı sorun oluşturacaktır. Derinin bölgeleri arasındaki bu kalınlık farklarının giderilmesi için yapılan işleme traş denir ve işlem traş makinesi ile yapılır. Traş işlemi üretilecek mamül deri türüne göre farklı kalınlıklarda yapılır. Örneğin giyisilik amaçlı üretilecek bir derinin traşı 0,8 mm ye yapılırken, çanta için üretilen deriler 1,2-1,6 mm arasında değişen traş kalınlığına ayarlanırlar (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.13. Krom Retenaj

Tabaklama ile deriye istenilen dolgunluk, sağlamlılık ve yumuşaklık verilemeyebilir. Bu yüzden daha az miktarda krom minerali kullanılarak derilere ikinci bir dolgu işlemi yapılır bu işleme krom retenaj denir. Böylece deriler daha dolgun ve sağlam yapı kazanırlar. Krom retenajda kullanılan krom minerali % 3 civarında tutulur. Yarma derilerde bazisitesi yüksek krom tuzu da kullanılabilir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.14. Nötralizasyon

Nötralizasyon işlemi, krom retenaj işlemine müteakip yapılır. Bazen krom retenaj banyosunda da devam edilir. Genellikle, dolaplarda veya mikserlerde uygun kimyasallar verilerek 60-90 dakika kadar deriler mekanik etkiye maruz kalırlar.

Nötralizasyon Amacı:

Derinin katyonik (+) durumunu değiştirir. Nötralizasyon deriyi daha sonra deriye verilecek olan yağlama, dolgu ve boyama maddelerine hazırlamak amacı ile yapılır (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.15. Retenaj

Retenaj işlemi nötralizasyondan sonra boyama işlemi ile birlikte aynı banyoda gerçekleştirilir. Genellikle yüksek mekanik etkiye sahip dolaplarda yapılır. İstenilen deri karakterine göre uygun dolgu ve tanenler seçilerek sırasıyla sıvı dolgulardan başlamak üzere deriye farklı karakter kazandıran dolgu maddeleri kullanılarak işlem tamamlanır. (Anonim$_{16}$,2007).

Retenaj Amacı:

Derilerde tabaklamayla sağlanamayan eksiklikleri gidermek derideki istenmeyen özellikleri düzeltmek ve deriyi istenen özellik, görünüm ve tutumu vermek amacıyla yapılır (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.16. Boyama

Boyama süreci genellikle büyükbaş olsun küçükbaş olsun aynı banyoda retenaj bazen de retenaj ve yağlama süreçleri ile birlikte yürütülür. Nötralizasyonu yapılmış deriler düşük bir flöttede önce boya yardımcı malzemeleri ile sonrada uygun boyarmadde verilerek boyanırlar. Boyama işlemi tamamlanıp boyarmaddeyi

deriye bağlamak için formik asitten yararlanılır. Kesit boyamadan hariç bazen daha koyu renk tonları için bir yüzey boyama işlemi de yapılabilir. (Anonim$_{16}$,2007).

Boyama Amacı:

İstenilen renge derileri ulaştırmak amacıyla yapılır. Boyamada sırçadaki deri kusurları açık renge boyanır, eğer sırça çok zedelenmiş ise bu kısımlar koyu boyanır.Giysilik derilerde boyama da en çok aranan derinin homojen boyanması, kesitin tam olarak boyanması ve boyanın haslığının iyi olmasıdır.Bütün bunların iyi olması bu aşamaya kadar olan işlem basamaklarının en iyi şekilde yapılmasına bağlıdır.Yetersiz ıslatma, yetersiz kireçlik, yetersiz tabaklama ve yetersiz nötralizasyon boyaman kötü olmasına, abrajlama ve yüzeysel boyamaya neden olur (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.17. Yağlama

Yağlama süreci dolaplarda veya mikserlerde gerçekleştirilir. Bazen boyama ve retenaj banyosuna ilave edilen yağlama maddeleri ile işlem tamamlanırken, daha çok boyamadan sonra ayrı bir banyoda yağlama işlemi gerçekleştirilir. Yağlama süreci için ortam sıcaklığı önemli olup banyonun sıcaklığı 40-50 derece aralarında olmalıdır. Deriler yağlama maddeleri ile 1 saat kadar hızlı bir mekanik etki ile işlem gördükten sonra formik asit ilavesi ile işlem bitirilir. (Anonim$_{16}$,2007).

Yağlama Amacı:

Deriye yumuşaklık kazandırmak, kırılganlık ve sırça çatlamaların önüne geçmek, yırtılma mukavemetini arttırmak ve istenen tuşenin deriye kazandırılması için yapılır (Anonim$_{17}$,2007).

3.10.18. Açkı-Sıkma İşlemi

Açkı-sıkma işlemi boyama ve yağlaması bitmiş yani alt işlentiler dairesinde dolaptaki süreçleri bitmiş derilerin, oluşan kırışıklıklarının giderilmesi, boyalı suyun sıkılarak abraj (leke) yapmasının engellenmesi, damarlarının açılarak alan randımanının arttırılması, fazla suyunun sıkılarak kurutma işleminin yükünün hafifletilmesi için yapılan işlemdir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.19. Kurutma

Deriler alt işlentiler dairesinden çıkıp finisaj yani bitim işlemlerine alınabilmeleri için bünyelerindeki fazla miktarda suyun uzaklaştırılması gerekir. Bunun içinse derilerin kurutulmaları ve fazla nemlerinin giderilmesi gerekir. Kurutma işlemi çok önemli olup derilerin tabaklama işlemi ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin bitkisellerle tabaklanmış deriler 30 derece civarında kurutulmaları uygunken, krom ile tabaklanmış derilerin 50-60 derece civarında kurutulmaları öngörülmektedir (Anonim$_{16}$,2007).

Derilerin çeşitli kurutma teknikleri vardır. Bunlar;

- Konveksiyon kurutma
- Asarak kurutma
- Gergi kurutma
- Pasting kurutma
- Secotherm kurutma
- Vakum kurutma
- İnfrared Kurutma
- Yüksek frekanslı kurutmadır (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.20. Nemlendirme-Yumuşatma-Budama

Deriler kurutma sonrası bünyelerindeki fazla miktarda suyu atmosfere bırakırlar. Kurutma sonrası derilerin nem oranı %20 seviyesine düşer ve kuruyan deriler sert, kırılgan kırışık bir yapıda olurlar. Bu haliyle finisaj işlemlerine alınamayacağı için derilerin yumuşatılması gerekir.

Çok sert yapıda oldukları için öncelikle bir nemlendirme işlemine tabii tutularak mekanik etki karşısında cildin ve liflerin zarar görmesi önlenir. Bünyesine bir miktar su alan deriler daha sonra deri cinsine göre yumuşatma makinesinden geçerek(patpat) sert, gevrek yapıları yumuşatılır.

Daha sonra boyama işlemine alınmadan temizce budanarak hem gereksiz kısımların giderilmesi hem de boya tüketiminin azaltılması için bir budama yapılarak finisaj işlemlerine hazır hale getirilir (Anonim$_{16}$,2007).

3.10.21. Deri Finisajı

Sepilenmiş, yağlanmış, kurutulmuş deride kullanım özelliklerini iyileştirmek amacı ile yapılan işlemlerin tamamına finisaj denir. Deri yüzeyinde finisaj maddeleri ve apre maddeleri ile oluşturulan koruyucu tabakaya da finisaj ismi verilmesi deri finisaj kavramını karıştırmaktadır. Kavram üzeride henüz tam bir anlaşma sağlanamamış olmasına rağmen finisaj yerine kuru bitirme işlemleri, son sepi-yağlama-boyama-işlemlerine yaş bitirme işlemleri tabirinin kullanılması önerilmektedir (Anonim$_{16}$,2007).

Finisaj İşleminin Görevleri;

- Deri yüzeyinin dış etkilere karşı korunması
- Farklı parlaklık derecelerinde düzgün bir yüzey görünümü
- Moda özelliklerinin deri yüzeyinde sağlanması
- Derinin kullanım değerini yükseltmektir.

3.11. Deri Çeşitleri Ve Özellikleri

Kullanılacak olan deri çeşidi belirlenirken bazen ham derinin hangi hayvana ait olduğu esas alınarak, bazen kullanım amacına göre ad verilmekte, bazen ise tabaklama çeşidi derinin adını belirlemektedir. (Gökçesu, 2002, s.18).

Sepileme çeşidine göre derilerin sınıflandırılması şu şekildedir (Anonim$_{18}$,2007).

1. Büyükbaş-Harçlı (Bitkisel sepileme)
   a) Kösele ve gön:
   b) Vaketa
2. Büyükbaş-Kromlu (Mineral sepileme)
   a) Videla
   b) Kromlu kösele (koşumluk-kayışlık)
   c) Saplı kösele
   d) Antilop
   e) Rugan
   f) Nubuk
   g) Süet
   h) Napa
   i) Saraciyelik deriler
   j) Astarlık Deriler

3. Küçükbaş-Kromlu (Mineral sepileme)
   a) Süet
   b) Rugan
   c) Glase
   d) Kürk-Süet
   e) Elbiselik deriler (napa-zig)
   f) Eldivenlik deriler

g) Astarlık deriler
h) Saraciyelik deriler
i) Yüzlük deriler
j) Meşin
k) Sahtiyan
l) Moraken
m) Domuz Derisi
n) Davul Derisi(Parşömen Deri)
o) Ak Deri

4. Pikle (salamura küçükbaş)
5. Güderi-küçükbaş (yağ derisi)
6. Kürklü deriler (sentetik, organik ve karışık sepileme)

3.11.1. Büyükbaş Hayvan Derileri

Manda, boğa, sığır, deve, öküz, dana, inek, at vb. büyükbaş hayvanların derisinden elde edilen; taban astarı, kayışlık, kromlu kösele, vaketa, kösele, rugan, antilop, güderi, gibi ürünlerin hammaddesini oluşturmaktadır.

Kösele ve Gön (Bitkisel sepileme): büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden elde edilen, sert, sıkı tutumlu ve tabi renkte mamul derilerdir. Kösele ve gön çeşitleri şunlardır: Kanat kösele ve kanat gön, vardalık kösele, sabunlu kösele, kayışlı kösele, kromlu kösele.

Vaketa (Bitkisel sepileme): yumuşak tutumlu derilerdir. Çatlamaz ve su geçirmez. Botlar ve asker postalları yapımında kullanılır. Tabii renkli, boyanmış ve saraciyelik gibi tipleri vardır (Gökçesu, 2002, s.19).

Vidala (Mineral sepileme) Ağır, orta ve hafif sığır derileriyle dana ve at derilerinin krom tuzlarıyla sepilenmesinde elde olunan ve sırça tarafından finisaj

görmüş, türlü renklerde ve yumuşak tutumlu derilerdir. Erkek ayakkabı yüzleri ve spor çantaları yapımında kullanılır.

Kromlu Kösele (Koşumluk-kayışlık) (Mineral sepileme) ağır sığır ve manda ham derilerinin krom tuzları ile sepilenmesinden yağlı veya yağsız olarak yapılan beyaza yakın renkte bükülebilir esneklikteki derilerdir.

Rugan (Mineral sepileme) Büyük ve küçükbaş hayvan derilerinden elde edilir. Derinin bir yüzü cilalanmaktadır. Parlak olması, suyu geçirmemesi önemli özelliklerindendir. Zamanla yüzeyinin çatlaması ise istenmeyen özelliklerindendir. Ayakkabı, çizme, çanta, kemer, hazır giyim sanayinde kullanılır (Gökçesu, 2002, s.19).

Nubuk (Mineral sepileme) Genç sığır derilerinden krom sepilemesi yapılarak elde edilen ince yumuşak tutumlu derilerdir (Gökçesu, 2002, s.20).

Süet (Mineral sepileme) Süetler, orta veya hafif, genç sığır, dana, malak derileriyle keçi veya oğlak, koyun, kuzu derilerinin kanat veya bütün halinde, krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilen, et tarafından finisaj görmüş, yumuşak tüylü ve kadife tutumlu, türlü renklerde (boyası derinin içine işlenmiş) mamul derilerdir.

Napa (Mineral sepileme) Küçük ve büyükbaş hayvan derilerinin genellikle krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilir. Sırçası düzgün ve tanecikli, ince, yumuşak, ince, esnek ve mukavemetli, çeşitli renkleri olan derilerdir. Kuzu napa, koyun napa, keçi napa, dana napa, sığır napa, domuz napa gibi çeşitleri vardır. (Gökçesu, 2002, s.20)

Astarlık Deriler (Mineral sepileme) Ham koyun ve keçi derilerinin türlü usullerle sepilenmesinden elde olunan tabi renkte ve boyanmış ince, yumuşak, elastiki ve sırçası düzgün derilerdir.

3.11.2. Küçükbaş Hayvan Derileri

Koyun, keçi, tiftik, ceylan, kuzu, oğlak vb. gibi küçükbaş hayvan derisinden elde edilen sahtiyan, meşin, astarlık, maroken, vidala, napa, güderi, süet v.b. gibi diğer değerli derilerin hammaddesini oluşturmaktadır.

Süet (Mineral sepileme) Süetler, keçi veya oğlak, koyun, kuzu derilerinin kanat veya bütün halinde, krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilen, et tarafından finisaj görmüş, yumuşak tüylü ve kadife tutumlu, türlü renklerde (boyası derinin içine işlenmiş) mamul derilerdir.

Rugan (Mineral sepileme) Derinin bir yüzü cilalanmaktadır. Parlak olması, suyu geçirmemesi önemli özelliklerindendir. Zamanla yüzeyinin çatlaması ise istenmeyen özelliklerindendir. Ayakkabı, çizme, çanta, kemer, hazır giyim sanayinde kullanılır (Gökçesu, 2002, s.19).

Glase (Mineral sepileme) Çok ince ve yumuşak bir deri çeşididir oğlak derilerinden yapılır. Kuzu derisinden yapılan glaselerde vardır. Bunlar daha kalın ve dayanıksız yapıya sahiptir

Kürk-Süet (Mineral sepileme) Koyun postlarından elde edilir. Derinin her iki yüzü aynı anda tabaklama işlemi görür, iki yönü değerlendirilir (Gökçesu, 2002, s.19).

Elbiselik deriler (napa-zig) (Mineral sepileme):

Zig: Küçükbaş hayvan derilerinden yapılır. Genellikle giysilik amaçla kullanılan kumaş gibi yumuşak tutumlu bir deridir.

Napa: Küçük ve büyükbaş hayvan derilerinin genellikle krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilir. Sırçası düzgün ve tanecikli, ince, yumuşak, ince, esnek

ve mukavemetli, çeşitli renkleri olan derilerdir. Kuzu napa, koyun napa, keçi napa, dana napa, sığır napa, domuz napa gibi çeşitleri vardır (Gökçesu, 2002, s.20).

Eldivenlik deriler (Mineral sepileme) Genel olarak kuzu derilerinin özel usullerle sepilenmesinden elde edilen sırçaları düzgün çok yumuşak elastiki beyaz veya renkli, ince mamul derilerdir (Gökçesu, 1994, s.31).

Astarlık deriler (Mineral sepileme) Ham koyun ve keçi derilerinin türlü usullerle sepilenmesinden elde olunan tabi renkte ve boyanmış ince, yumuşak, elastiki ve sırçası düzgün derilerdir.

Yüzlük Keçi Deriler (Mineral sepileme) Ham keçi derilerinin krom tuzlarıyla türlü usullerle sepilenmesinden elde edilen sırça tarafından finisaj görmüş ve türlü renklere boyanmış, yumuşak tutumlu yüzlük derileridir.

Meşin (Mineral sepileme) Koyun ve keçi derilerinin farklı usullerle sepilenmesinden elde edilen tabii renkte veya boyanmış, ince, yumuşak, elastiki derilerdir. Ayakkabı astarları dekoratif ürünlerin yapımı ve ciltçilikte kullanılır.

Moraken (Mineral sepileme): Küçükbaş hayvan derisinden, bilhassa keçi derisine krom veya tanen sepisi yapılmasıyla elde edilir. Yüzeyinin taneli görünüşü derinin en önemli özelliğidir. Ayakkabı ve çanta yapımında kullanılır.

Domuz Derisi (Mineral ve Bitkisel sepileme): Çok sağlam, kendinden desenli, lüks ve dayanıklı bir deridir. Çanta, bavul, giysi yapımında kullanılır (Gökçesu,2002, s.19).

Davul Derisi (Parşömen Deri) Dana domuz ve eşek derileri, kılları ve yağları temizlendikten sonra sünger taşı ve tebeşir tozu ile ovulur, gerilerek havada kurutulur. Şeffaf ve sert bir hale gelen deri, müzik aletleri ve dekoratif süslemelerde kullanılır (Gökçesu, 2002, s.19)

Ak Deri: Ceylan koyun ve keçi derilerinin ponza taşıyla temizlenip, kâğıt gibi düz ve pürüzsüz bir hale getirilmesiyle elde edilir. Kâğıt bulunmadan önce, uzun zamanlar saklanması gereken kitaplar çoğunlukla bu derilerin üzerine yazılırdı. Bugün ceylan derisi üzerine yazılmış birçok değerli kitap vardır (Gökçesu, 2002, s.19).

Güderi-küçükbaş (Yağ derisi): Geyik, ceylan, karaca bazen de keçi ve koyun derilerinin yağla sepilenmesinden elde edilir. Çok yumuşak tutumlu ince derilerdir. Cam silme, temizleme işlevinde, giysi, eldiven yapımında kullanılır.

3.11.3. Kürklük Hayvan Derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme)

Kürklü deriler; tilki, sansar, samur, tavşan, sincap, porsuk, vizon vb. hayvanlardan elde edilen derilerdir.

3.11.4. Sürüngen hayvan derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme)

Sürüngen hayvan derileri; yılan, kertenkele, kurbağa, timsah vb. hayvanlardan elde edilen derilerdir.

3.11.5. Öteki Hayvan Derileri (sentetik, organik ve karışık sepileme)

Ayı, kurt, su aygırı, fok, balık, kedi, köpek, vb. hayvanlardan elde edilen derilerdir.

3.11.6. Suni Deriler

Dış görünüş bakımından tabii deriye benzer, suya karşı dayanıklıdır. Mobilyacılıkta, çiftçilikte, çanta yapımında kullanılır. Suni deriler yapılırken ilkel madde olarak pamuklu dokumalar, bitkisel lifler deri imalinden deri talaşları, içine

bir miktar hintyağı ve boya maddelerini havi olan sellüotin alkoldeki eriğinde doymuş hale gelinceye kadar bırakılı

Vulkan Fiber: İnce mukavvalar çinko klorür eriği ile doyurulduktan sonra prese edilir ve üzeri yağlanarak, yumuşatılarak elde edilir. Köseleye benzer esası kâğıt olduğu için suya dayanıklı değildir.

Muşamba: Pamuklu dokumaların üzerine beziryağı, kolladyom, hintyağı ve amil asetat karışımından yapılır.

Vinileks: Literatürde vinileksin elde edilmesi; plastik maddeler ve boya ihtiva eden karışım homojen hale getirildikten sonra özel şekilde hazırlanmış sağlam pamuklu kumaşlara sürülerek elde edilmektedir.

3.12. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Kullanılan Araç Ve Gereçler

Deri ürün yapımında kullanılan araçları, fonksiyonlarına göre; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer kullanım araçları olmak üzere dört grup altında toplamak mümkündür. Deri ürün yapımında kullanılan gereçler ise temel, alt yapı ve süsleme olarak üç grupta toplanabilir (Özdemir, 2004, s.92).

Şekil 60. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler

3.12.1. Araçlar:

Dericilikte kullanılan araçlar; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer araçlar olmak üzere 4 grup altında incelenebilir.

3.12.1.1. Kesim ve Tıraşlama Araçları

Deri kesim bıçağı; deri kesiminde ve kösele üzerindeki derileri belirginleştirmede kullanılır. İki parçadan oluşur. İskelet kısmı ve ortasında bıçağı bulunmaktadır. Bıçak sapının arkası sivridir.

Şekil 61. Deri Kesim Bıçağı

Deri kesim makinesi; monte edilmiş bıçaklar ile belirlenen ölçüde deriyi kesen makinedir.

Şekil 62. Deri Kesim Makinesi

Bıçak; Bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç ve ya, çeşitli kesme işlerinde kullanılan keskin ağızlı araç (Anonim$_{20}$, 2008).

Şekil 63. Bıçak

Makas; kâğıt, bez, deri ve bunun gibi şeyleri kesmeye yarayan araçtır, birbirine ortadan çapraz eklenmiş iki bıçaktan oluşmaktadır. Kullanılacak yerlere göre değişik tipleri mevcuttur

Şekil 64. Makas

Maket bıçağı; kâğıt, deri v.b.malzemelerin kesiminde kullanılan, değişik boyları mevcut olan, keskin kısmı köreldikçe ucu kırılarak yenilenen bir araçtır. Günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Şekil 65. Maket Bıçağı

Falçata; köselede özellikle büyük parçaların kesiminde ve deriyi tıraşlamada kullanılır. İnce ve uzun bir tür bıçaktır.

Şekil 66. Falçata

Deri tıraş makinesi; deriyi tıraşlamada kullanılan makinelerdir

3.12.1.2. Oyma ve Delme Araçları

Biz; tutmak için tahtadan sapı olan ucu iğneli bir araçtır. Deriyi delme ve yakma işlemlerinde kullanılmaktadır.

Şekil 67. Biz

Çarklı zımba; delik açmada kullanılan, çeşitli çap büyüklükleri bulunan el zımbasıdır. Deride özellikle kenar birleştirmede ve deri yüzey süslemede kullanılmaktadır.

Şekil 68. Çarklı Zımba

Linol bıçağı; metal uç ve tahta saptan oluşan iki parçadan ibaret bir araçtır. Deri yüzey süslemelerinde deseni kazımak suretiyle oluşturulur. Özellikle desenin kontur kısımlarında ve geniş hatlar meydana getirmede kullanılır. Ayrıca linol bıçağının uygulanacak desenin özelliğine göre farklı uçları da bulunmaktadır (Özdemir, 2004, s.95)

Şekil 69. Linol Bıçağı

Çelik kalem; deri yüzeyi süslemede kullanılan, uç kısmı çeşitli kabartma desenlerle bezenmiş metal çubuktur.

Şekil 70. Çeşitli Çelik Kalem Uçları

Şekil 71. Çelik Kalem Baskı Yapılmış Deri Örnekleri

Delgi zımba; yumuşak yüzeylerde delik açmaya yarayan, çekiçle vurularak kullanılan çelik alet.

Şekil 72. Delgi Zımba Çeşitleri

3.12.1.3. Birleştirme Araçları

Açık-kapalı zımba basma el araçları; belirli bir düzende dizilmiş zımbaların ya da fermajupun deriye geçmesini sağlamak amacıyla sıkıştırmak suretiyle basan bir tür prestir. Zımba basmak için bu araçların ucuna silindir biçimli, uzun, ağız kısmı delik ve yuvarlak olan çelik uçlar geçirilmektedir (Özdemir, 2004, s.97).

Şekil 73. Açık Kapalı Zımba Basma El Aracı

Basabas; klips ve fermuar sıkıştırmak için kullanılmaktadır.

Fermuar açacağı; klipsin ağız kısmını açmak için kullanılmaktadır.

Şekil 74. Fermuar Açacağı

Deri İğneleri; Çeşitli büyüklükteki metalden yapılan bir ucu sivri diğer ucu delikli araçlardır. Dikiş iğneleri; makine ve el iğneleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Şekil 75. Deri Dikiş İğnesi

Şekil 76. Deri Makinesi İğnesi

Deri dikiş makinesi; genellikle kenar birleştirme ve astarlama işlemlerinde ve bazen de yüzey süslemelerinde kullanılmaktadır.

Şekil 77. Deri Dikiş Makinesi

Freze makinesi; köselenin kenar düzgünlüğünü sağlamaya yarayan, köşeleri yuvarlaklaştırma işlemlerinde kullanılmaktadır (Özdemir, 2004, s.99).

Şekil 78. Freze Makinesi

3.12.1.4. Diğer araçlar

Bileği taşı; kesici araçları bilemeye yarayan ince taneli çok sert bir taştır. Değişik şekilleri mevcuttur.

Çekiç; bir ahşap uzun sap ile dövecek maden kısmından oluşan el aracıdır .

Şekil 79. Çekiç

Çelik cetvel; deriyi kruponlamada kullanılır. Ayrıca deri yüzeylerinden desen ve parça çıkartılmasında bu cetvelden yararlanılmaktadır.

Şekil 80. Çelik Cetvel

Fırça; derilerin yüzeyine yapıştırıcı sürmede, boyamada, parlatma da kullanılır. Suluboya, yağlı boya, ayakkabı boyası gibi çeşitleri mevcuttur.

Şekil 81. Çeşitli Fırçalar

Kauçuk; deri ve kösele kesiminin yapıldığı plaka halindeki yardımcı araçtır.

Şekil 82. Kauçuk

Keski; keskin uçlu, çelikten yapılmış, ağaç, taş, metal, deri v.b. üzerinde çeşitli delikler açmaya ve kesmeye yarayan, üzerine çekiç vurularak yürütülen araçtır.

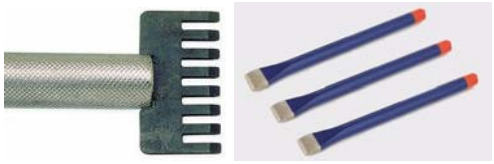

Şekil 83. Keski Çeşitleri

Mala; çanta ağızlarını klipslere yerleştirmeye yarayan, yassı demir ve tahta saptan oluşan, uçları genellikle kare ve üçgen şekilde olan bir araçtır (Özdemir, 2004. s.103).

Mermer; deri kesimi, kıvırma, yapıştırma ve özellikle tıraşlama işleminde kullanılan yardımcı araçtır (Özdemir, 2004, s.103).

Şekil 84. Mermer

Muşta; sarı veya beyaz metalden yapılmış, yapıştırıcı sürülen derilerin kıvırma ve dövme işlemlerinde kullanılan, küre biçiminde saplı ve kenarları içe doğru kavisli bir alettir (Özdemir,2004:104)

Şekil 85. Muşta

Pense; telleri kıvırmaya küçük vida ve somunları sıkıştırmaya, çıkarmaya yarayan çeşitli biçim ve büyüklükteki el aracı.

Şekil 86. Pense

Pergel; yay ve çember çizmek ve ölçmek için kullanılan birer ucunda birbirine eklenmiş iki metal çubuktan oluşan ölçü ve çizim aracıdır.

Şekil 87. Pergel

Rulet; döndürüldüğünde sıralı izler bırakan, saplı, küçük demir çark.

Şekil 88. Rulet

Tel kesme pensi; metalden yapılmış çubuk ve levhaları kesmeye yarar.

Tokmak; ağaçtan yapılmış başları lastikli ya da lastiksizdir. Çekiçle vurulduğu zaman bozulabilecek, kırılabilecek ince ve zarif maddeleri vurmaya yarar. Deri yüzey süslemede kalem uçlara, zımbalara vurmaya yarar.

Şekil 89. Plastik ve Ahşap Tokmak

3.12.2. Dericilikte Kullanılan Gereçler

Dericilikte kullanılan gereçler, temel ve alt yapı gereçleri ile süsleme gereçlerinden oluşmaktadır.

3.12.2.1. Temel gereçler

Açık ve kapalı zımbalar; parçaları birleştirmek için açılan deliklere geçirilen metal zımbalardır. Beyaz ve sarı renkte olanları bulunmaktadır

Şekil 90. Açık ve Kapalı Zımbalar

Boyalar; katı ya da sıvı bir taşıyıcı maddeden oluşan, kullanıldığı yerlerdeki malzemelerin rengini değiştiren renkli maddelerdir.

Dericilikte daha çok anilin boya kullanılmakla birlikte, deri, kumaş, çiçek boyaları ile guaj ve mont boyaları kullanılmaktadır (Özdemir,2004, s.104).

Çeşitli boncuklar; cam, taş, sedef, tahta, plastik gibi maddelerden yapılmış ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli maddelerdir.

Şekil 91. Çeşitli Boncuklar

Çeşitli metaller; elde kolay şekil alan ince plaka halindeki bakır-pirinç levhalar, birleştirme işlemlerinde kullanılan teller ve süsleme unsuru olan çeşitli rozet ve tokalar ile ürünlerin tutacak kısımlarını meydana getiren saplardan oluşmaktadır.

Şekil 92. Çanta Kilidi Çeşitleri

Şekil 93. Çanta kulpu veya Anahtarlık İçin Kancalar

Şekil 94. Metal Halkalar

Şekil 95. Çeşitli Perçinler

Şekil 96. Kemer Tokaları

Çeşitli iplikler; makine de ya da elde birleştirmede kullanılan çeşitli kalınlıkta naylon, floş ve pamuk tipleri bulunmaktadır. Dericilikte mumlu ipler, çuvaldız ipleri, deri ipleri kullanılmaktadır.

Şekil 97. Mumlu İp Örnekleri

Şekil 98. Çuvaldız İpi

Şekil 99.Naylon İpler

Sırım; meşinin çok ince kesilmiş ince ve uzun halidir. Deri ürünlerinde kenar birleştirmelerinde, kenar temizleme ve yüzey süslemelerde kullanılmaktadır. Sırımın köseleden yapılan türleri de vardır.

Şekil 100. Yuvarlak ve Düz Hatlı Sırım

Şekil 101, Sağlam Sırımlar

Şekil 102. Süet Sırımlar

Davul derisi; daha çok vurma çalgılı, saz, dekoratif ürünlerin yapımında kullanılan sert ve kalitesiz derilerdir.

Şekil 103. Davul Derisi

Değişik özellikteki deriler; Deri Çeşitleri ve başlığı altında açıklandığı gibi deri çeşitleri glase, rugan, süet, vaketa, maroken, fantazi deriler ve suni derilerdir. Bunlar deri ev ve giyim aksesuar yapımında ve süslemelerinde kullanılmaktadır.

Şekil 104. Çeşitli Özellikte Deriler.

Parlatıcılar; boyalı yüzeyleri korumak ve parlatmak amacıyla kullanılan maddelerdir.

Şekil 105. Cila

Yapıştırıcılar; iki yüzeyi birbirine yapıştıran sıvı ya da katı haldeki maddedir.

Şekil 106. Yapıştırıcılar

3.12.2.2. Alt yapı gereçleri

Kimi zaman çerçeve, tepsi, kutu, kül tablası, bardak, abajur ayağı vb. gibi dekoratif ürünlerin yapımında cam, ahşap, toprak gibi malzemeler alt yapı gereci olarak kullanılmaktadır. Ayrıca alt yapı gereci olarak mukavva, karton, sünger, tela, astar (suni deri, kumaş) gibi malzemeler kullanılmaktadır.

Süsleme Gereçleri: Kurdele, sicim, plastik saplar, borular, boncuklar, metal zımbalar vb. gereçlerden oluşur.

Şekil 107. Süsleme Gereçleri

3.13. Dekoratif Deri Ürün Yapımında Uygulanan Yüzey Süsleme Teknikleri

Deri kumaş gibi yumuşak ve esnek, ahşap gibi sert, metal gibi şekil alabilen bir malzeme olması nedeniyle, birçok tekniğin uygulanabildiği ve kendine özgü teknikleri olan bir materyaldir. Bu teknikler özetle;

- Aplikasyon
- Kabartma
- Oyma
- Kakma gömme
- İşleme
- Dikiş
- Yakma
- Boyama
- Keserek işleme
- Islatarak şekil verme teknikleridir.

Şekil 108. Deri Yüzeyi Süsleme Örneği
(Mete, 2002)

3.13.1. Aplikasyon Tekniği

Deri süslemede aplikasyon teknikleri kumaşa uygulanan aplikasyon tekniğinden farklıdır. Bu teknikler;

- Elde tutturarak
- Makinede tutturarak
- Dokuma örgü ya da bağlama teknikleriyle
- Çeşitli metallerin tutturulmasıyla

Dokuyarak aplike, genellikle sert tutumlu derilere uygulanır. Deri zemin üzerine yapılacak dokuma tekniğinin özelliğine göre eşit aralıklarda delikler açılır. Dokumada kullanılacak ip veya sırım deliklerden dokumanın özelliğine göre geçirilir, dokuma oluşturulur. Zemindeki deri yüzeyi dokuma ile kapatılır.

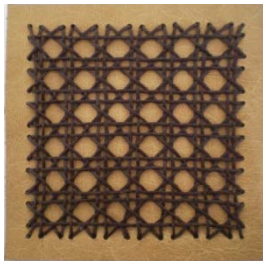

Şekil 109. Dokuyarak Aplike Örneği
(Mete, 2002)

Metal aplike, deri zemin üzerine çeşitli şekildeki metallerin dikilerek tutturulması ile meydana getirilir.

Şekil 110. Metal Aplike Örneği
(Mete, 2002)

Elde ve makinede tutturarak, belirli bir motif seklinde kesilmiş derinin farklı bir deri zemin üzerine elde veya makinede dikilmesi ile meydana getirilir.

Şekil 111. Elde ve Makinede Tutturarak Aplike Örnekleri
(Mete, 2002)

3.13.2. Kabartma Tekniği

Kabartma, bir biçim ya da süslemenin düz yüzey ürerinde beliren çıkıntılarıdır. Deri kabartma teknikleri ise şunlardır:

- Klişe kalıplarla kabartma
- Çelik kalem kabartma
- Kaplama ile kabartma

Klişe kalıplarla kabartma, deri üzerine hazırlanan klişe kalıplar preslenerek baskı yapılır.

Şekil 112. Klişe Kalıpla Kabartma Örneği
(Mete, 2002)

Çelik kalemlerle kabartma, son yıllarda kabartma işlemi değişik desenlerde hazırlanmış çelik kalemlerle nemli kösele zemin üzerine tahta çekiçle vurularak yapılmaktadır.

Şekil 113. Çeşitli Çelik Kalem Uçları ve Deri Üzerine Çelik Kalem Baskı Örnekleri

Deri kaplama ile kabartma, kaplanacak zemin üzerine istenen şekil sert bir nesne (karton ahşap) kesilerek yapıştırılır. Kaplanacak zemine solüsyon sürülür. Nemli deri gerilmeden desenin olduğu bölüme serilir, meşin yardımı ile girintiler çıkıntılar belirginleştirilir.

Şekil 114. Deri Kaplanarak Kabartma Yapılmış Dekoratif Kutu
(Mete, 2007)

3.13.3. Oyma (Kaat'ı) Tekniği

Kâğıt ya da deriyi oyarak yapılan süsleme sanatıdır (Ana Britannica,1993, s.71).

Şekil 115. Dişi ve erkek Oyma Örneği

(Mete, 2002)

Şekil 116. Oyma Tekniği İle Meydana Getirilmiş Dekoratif Yastık

(Mete, 2002)

3.13.4. Kakma (Gömme) Tekniği

Düz bir zemini oyarak, içine oyulan yer kadar renkli parçalar yerleştirme tekniğine kakma denir

Deri kakma teknikleri;

- Deri üzerine deri kakma
- Deri üzerine taş kakma
- Deri üzerine metal kakmadır.

Şekil 117. Deri Üzerine, Deri, Metal ve Taş Kakma Örnekleri

(Mete, 2002)

3.13.5. İşleme Tekniği

Derinin kumaş gibi yumuşak ve esnek olması sayesinde kumaşa uygulanan işleme teknikleri kolaylıkla deri yüzeyi üzerine de uygulanabilir.

Şekil 118. Deri İşleme Tekniği Örneği
(Mete, 2002)

3.13.6. Dikiş Tekniği

Deri yüzeyinde ve kenarlarında birleştirme esnasında yapılan süslemelerdir. Genellikle ip sırım mumlu ip tercih edilmektedir.

Şekil 119. Deri Dikiş Tekniği Örnekleri
(Mete, 2002)

3.13.7. Yakma Tekniği

Elektrikli yakma kalemi veya ucu sivri bir metal nesnenin ateşe tutulması ile kızdırılmış ucun uygulanacak desen üzerinde gezdirilmesi ile meydana getirilir. Genellikle renksiz sarı deri üzerine uygulanır.

Şekil 120. Yakma Tekniği Örneği
(Mete, 2002)

3.13.8. Boyama Tekniği

Deri üzerine anilin boya ve özel deri boyaları ile farklı boyamalar yapılabilmektedir (örneğin; ebru, tezhip, şablon vb.)

Şekil 121. Boyama Tekniği Örneği
(Mete, 2002)

3.13.9. Keserek İşleme Tekniği

- Linol bıçağı ile keserek işleme
- Kesim Bıçağı ile Keserek İşleme

Linol bıçağı ile keserek işleme: Deri yüzeyindeki deseni oluşturmada desen hattından kesilerek derinin cilt kısmının alınarak desenin belirginleştirilmesidir. Genellikle set tutumlu derilere uygulanır.

Şekil 122. Linol İle Keserek İşleme Örnekleri
(Mete, 2002)

Kesim Bıçağı ile Keserek İşleme: Bir başka uygulama şekli ise deri yüzeyindeki desen hattından deriyi 1 mm. yardıktan sonra yarıkların sivri uçlu bir nesne ile açılması ile meydana getirilir.

Şekil 123. Kesim Bıçağı İle Keserek İşleme Örneği
(Mete, 2003)

3.13.10. Islatarak Şekil Verme Tekniği

Bu teknik derinin su içinde yumuşayarak enseme özeliği kazanması sayesinde uygulanan bir tekniktir. Deri ıslatıldıktan sonra, gazete veya suyunu çekecek bir kumaş arasına sarılır. Suyunu bırakmış nemli deri istenen şekle göre kesilir ve şekil verilir kurutulur. Kuruyan deri şeklini muhafaza eder.

Şekil 124. Islatarak Şekil Verme Tekniği Uygulanarak Meydana Getirilmiş Dekoratif Kutu ve Şişe
(Mete, 2003)

3.14. Derinin Dekoratif Ürünlerde Kullanım Alanları

Deri göz zevkine hitap etmesi, doğal bir malzeme oluşu modern malzemelerle uyum sağlaması gibi nedenlerle birçok eşya ve aksesuar yapımında kullanılmaktadır. Bu eşya ve aksesuarlar; Mekân eşya ve aksesuarları, büro malzemeleri, giyim eşya ve aksesuarları, müzik alet ve aksesuarları, hayvan eyer ve koşum takımları olmak üzere beş gruba ayrılmıştır.

3.14.1. Mekân Eşya ve Aksesuarları

- Koltuklar
- İskemleler
- Sehpalar
- Masalar
- Tabureler
- Yastık ve minderler
- Sandıklar
- Şemsiyelikler
- Gazetelikler
- Şişe kılıfları
- Satraç ve tavla kılıfları
- Tepsi
- Bardak altlığı
- Abajurlar
- Aplikler
- Dolaplar
- Panolar
- Tablolar
- Aynalar
- Masklar
- Sehpa ve masa örtüleri
- Şamdanlar
- Biblolar
- Vazolar
- Masa saatleri
- Kutular(mücevher, sigara v.b.)
- Fotoğraf çerçeveleri
- Sigaralık

- Çakmaklık
- Anahtarlık
- Gözlük kılıfları
- Sümen takımları
- Dosyalıklar
- Kalemlikler
- Bloknotlar
- Kartvizitlikler
- Ajanda ve fihristler

3.14.2.Giyim Eşya ve Aksesuarları

- Ayakkabı
- Çizme
- Çanta
- Cüzdan
- Kemer
- Eldiven
- Şapka
- Yelek
- Ceket
- Pardösü
- Etek
- Pantolon
- Takılar (kolye, bilezik, küpe vb.)

3.14.3. Müzik Alet ve Aksesuarları

- Davul
- Def

- Darbuka
- Kanun
- Kudüm
- Kabak kemani
- Cümbüş
- Tar
- Tulum
- Müzik aletleri kılıfları

3.14.4. Saraciye Deri Eşya ve Aksesuarları

- Semer
- Eyer
- Hamut
- Kırbaç
- Gem, yular
- Kayış ve tasmalar

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürün Örnekleri

Örnek No: 1
Şekil No: 125
Ürünün Cinsi: Bayan Cüzdanı,
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, klişe baskı aleti, cüzdan kesim kalıbı,
Gereçler: Vaketa, naylon ip, astar kumaşı, zımba.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen formundaki cüzdan iki kısımdan oluşmaktadır, parçalar birbirine makinede dikilerek birleştirilmiştir. Kapakta geometrik kilim motifi kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Eli belinde motifi,
Kaynak Kişi Künyesi: 1

Örnek No: 2
Şekil No: 126
Ürünün Cinsi: Erkek Cüzdanı
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, klişe baskı aleti, cüzdan kesim kalıbı,
Gereçler: Vaketa, naylon ip, astar kumaşı.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen formlu cüzdan birkaç bölmesi vardır, her bölme makinede dikilerek birleştirilmiştir. Kapakta geometrik kilim motifi kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Eli belinde motifi,
Kaynak Kişi Künyesi: 1

Örnek No: 3
Şekil No:127
Ürünün Cinsi: Bozuk Paralık
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, klişe baskı aleti, cüzdan kesim kalıbı,
Gereçler: Vaketa, naylon ip, astar kumaşı, fermuar.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Yarım daire formundaki bozuk paralık tek bölmedir, kapakta geometrik kilim motifi kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Eli belinde motifi,
Kaynak Kişi Künyesi: 1

Örnek No: 4
Şekil No: 128
Ürünün Cinsi: Bozuk Paralık
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, klişe baskı aleti, cetvel, cüzdan kesim kalıbı,
Gereçler: Vaketa, naylon ip, astar kumaşı, zımba.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Klişe baskı boyama
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Kare formlu, bozuk paralık, tek bölmelidir, kapak üzerinde süsleme olarak kullanılan kilim desenli klişe baskı kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Eli belinde motifi,
Kaynak Kişi Künyesi: 1

Örnek No: 5
Şekil No: 129
Ürünün Cinsi: Cüzdan
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, çelik kalem, klişe baskı aleti, boya, cila
Gereçler: Vaketa, mumlu ip, çanta kilidi, açık zımba, halkalar, astar kumaşı.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme
Süsleme tekniği: Klişe ve çelik kalem baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Siyah, kahverengi, bej
Kompozisyon: Dikdörtgen cüzdan elde dikilerek birleştirilmiştir, ortasına klişe baskı uygulanmış, cüzdanın çevresine siyah kontur geçilmiş, konturun çevresine çelik kalem baskı yapılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 3

Örnek No: 6
Şekil No: 130
Ürünün Cinsi: Anahtarlık,
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, klişe baskı aleti, anahtarlık kesim kalıbı,
Gereçler: Vaketa, naylon ip, anahtar tutma halkaları, zımba.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama,
Kullanılan Renkler: Açık kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen formlu anahtarlığın sağ kenarında geometrik kilim motifi kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Eli belinde motifi
Kaynak Kişi Künyesi: 1

Örnek No: 7
Şekil No: 131
Ürünün Cinsi: Anahtarlık(Maskot)
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Anahtarlık kalıpları, kalıp kesme presi, klişe baskı aleti, boya, cila
Gereçler: Kösele, metal halka, kapalı zımba.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama. **Kullanılan Renkler:** Kahverengi
Kompozisyon: Kapalı zımba ile halka anahtarlığa tutturulmuş, anahtarlığın ortasına klişe baskı uygulanmış, hatların belirginleşmesi için boyanmış daha sonra renk açma işlemi uygulanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: İnsan figürü, yazılı
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 8
Şekil No: 132
Ürünün Cinsi: Vaketa Deri Evrak Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çanta kalıpları ve kalıp kesme presi
Gereçler: Vidala, çanta tokası, metal halka, çuval ipi, kapalı zımba, astarlık kumaş
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme, toka geçirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Aplikasyon ve dikiş,
Kullanılan Renkler: Koyu kahve
Kompozisyon: Dikdörtgen biçimindeki evrak çantası, iki bölmeli hazırlanmıştır. Bölmeler makinede dikerek birleştirilmiştir. Çanta kulpunun tokalarının, halkaların ve kilidinin bağlandığı noktalara aynı deriden elde edilen farklı şekillerde kesilmiş parçalar aplike edilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 9

Örnek No: 9
Şekil No:133
Ürünün Cinsi: Vaketa Deri Basın Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çanta kalıpları ve kalıp kesme presi
Gereçler: Vidala, çanta tokası, metal halka, çuval ipi, astarlık kumaş
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Aplikasyon ve dikiş,
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen biçimindeki basın çantası, iki bölmeli hazırlanmış, yanda ve önde ayrıca cepler dikilmiştir. Çantanın tüm parçaları makinede dikerek birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 9

Örnek No: 10
Şekil No: 134
Ürünün Cinsi: Vaketa Deri Evrak Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çanta kalıpları ve kalıp kesme presi
Gereçler: Vidala, çanta tokası, çuval ipi, astarlık kumaş
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Aplikasyon ve dikiş,
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen biçimindeki evrak çantası, tek bölmeli hazırlanmış, makinede dikerek birleştirilmiştir. Kulpun ve kilidinin bağlandığı noktalara aynı deriden elde edilen farklı şekillerde kesilmiş parçalar aplike edilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 9

Örnek No: 11
Şekil No: 135
Ürünün Cinsi: Vaketa Postacı Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çanta kalıpları ve kalıp kesme presi
Gereçler: Vidala, çanta, çuval ipi, astarlık kumaş, kapalı zımba
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Dikiş,
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen biçimindeki basın çantası, iki bölmeli hazırlanmış, yanda telefon cebi dikilmiştir. Çantanın tüm parçaları makinede dikerek birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 9

Örnek No: 12
Şekil No:136
Ürünün Cinsi: Büyük Evrak Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, sırım, metal halkalar, çanta kilidi.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Boyama ve dikiş,
Kullanılan Renkler: Kahverengi, siyah
Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki evrak çantası iki gözden oluşmuştur parçalar birbirine elde dikilerek birleştirilmiştir. Çantanın kapağına Osmanlı tuğrası boyanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 10

Örnek No: 13
Şekil No: 137
Ürünün Cinsi: Bayan Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, çelik kalem, boya, cila
Gereçler: kösele, mumlu ip, çanta kilidi, kapalı zımbalar, halkalar, astar kumaşı
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, kapalı zımba ile birleştirme
Süsleme tekniği: Çelik kalem, rulet baskı, keserek işleme, boyama
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen biçimindeki çantanın kapağında keserek işleme tekniği ile kilim motifi uygulanmıştır, çantanın tüm kenarları çelik kalem baskı yapılmıştır. Gövdeden çıkan deri kemer şeklinde kilidin tarsımı dikkat çekmektedir
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 3

Örnek No: 14
Şekil No: 138
Ürünün Cinsi: Bayan Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, çelik kalem, klişe baskı aleti, boya, cila, astar kumaşı
Gereçler: Kösele, mumlu ip metal halkalar, zımbalar, çanta kilidi, astar kumaşı
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, kapalı zımba ile birleştirme
Süsleme tekniği: Klişe ve çelik kalem baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Çanta elde birleştirilerek meydana getirilmiştir, kapak kısmına kilim desenli klişe baskı uygulanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 3

Örnek No: 15
Şekil No: 139
Ürünün Cinsi: Bayan Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Çarklı zımba, çelik kalem, klişe baskı aleti, boya, cila astar kumaşı
Gereçler: Kösele, mumlu ip, çanta tokası, kapalı zımbalar
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, toka geçirme, kapalı zımba ile birleştirme
Süsleme tekniği: Klişe ve çelik kalem baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Dikdörtgen ve üçgen kalıplardan meydana getirilen çantanın parçaları elde çırpma dikişi ile birleştirilmiştir. Üçgen parçaların çevresi çelik kalem ile süslenmiştir. Çanta kapağına klişe baskı ile kilim motifi uygulanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 3

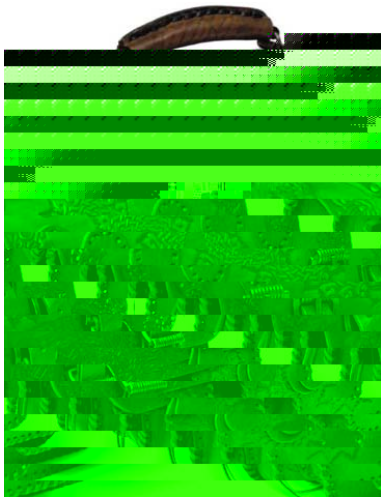

Örnek No: 18
Şekil No: 142
Ürünün Cinsi: Badem Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Çarklı zımba, klişe baskı aleti, boya,
Gereçler: Kösele, sırım, çanta kilidi, **Uygulanan Teknik:**
Yapım tekniği: Elde birleştirme, toka geçirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: klişe baskı, boyama
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: İki gözden oluşan çantanın parçaları elde çırpma dikişi ile dikilerek birleştirilmiştir. Çantanın kapak ve kapağın altındaki gövdesine klişe baskı ile bitkisel bezeme işlenmiştir. Çantanın çevresi koyu kahverengi orta kısımları daha açık kahverengi ile boyanmıştır. Çanta kulpuna toka geçirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi:4

Örnek No: 19
Şekil No: 143
Ürünün Cinsi: Küçük Kuşaklı Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Klişe baskı aleti, çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, toka, sırım, metal halkalar,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Koyu kahve
Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki çanta iki gözden meydana gelmiştir, parçalar birbirine elde çırpma ve oyulgama dikişi ile birleştirilmiştir. Kapağın ortasında ve yanlarda bitkisel bezemeler klişe baskı uygulanarak meydana getirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 20
Şekil No: 144
Ürünün Cinsi: Koltuk Çantası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Klişe baskı aleti, çelik kalem, boya, cila
Gereçler: kösele, sırım, metal halkalar, kapalı zımbalar
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe ve çelik kalem baskı, boyama
Kullanılan Renkler: Açık kahve
Kompozisyon: Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki çantanın parçaları birbirine elde çırpma ve oyulgama dikişi ile birleştirilmiştir. Çantanın kapağının ortasındaki bitkisel bezeme klişe baskı uygulanarak meydana getirilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 21
Şekil No: 145
Ürünün Cinsi: Orta Boy Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Klişe baskı aleti, çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, kilit, sırım, metal halkalar, kapalı zımbalar
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve kapalı zımba birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama
Kullanılan Renkler: Koyu ve açık kahve
Kompozisyon: Dikdörtgen şeklindeki çantda, parçalar birbirine elde çırpma dikişi ile birleştirilmiştir. Çantanın kapağının ortasında ve yanlarda bitkisel bezemeler klişe baskı uygulanarak meydana getirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 22
Şekil No:146
Ürünün Cinsi: Yuvarlak Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Klişe baskı aleti, çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, çanta tokası, sırım, metal halkalar, fermejüp,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, aplikasyon, boyama
Kullanılan Renkler: Koyu kahve
Kompozisyon: Yuvarlak hatlı çanta iki gözden meydana gelmiştir, parçalar birbirine elde çırpma ve oyulgama dikişi ile birleştirilmiştir. Çantanın kapağının ortasından yapıştırarak aplike edilen yuvarlak hatlı şeridin ortasına bitkisel bezemeli klişe baskı çalışılmış, şeridin uç noktasına fermejüple kilit oluşturulmuştur.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 23
Şekil No: 147
Ürünün Cinsi: Antik Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, sırım, kapalı zımbalar
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Boyama, dikiş,
Kullanılan Renkler: Açık ve koyu kahve
Kompozisyon: Dikdörtgen formundaki çanta tek bölmelidir ön kısmında ayrıca cep çalışılmıştır, tüm parçalar birbirine elde oyulgama dikişi ile birleştirilmiştir. Çantanın kenarlarına koyu kahverengi kontur çekilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 24
Şekil No: 148
Ürünün Cinsi: Torba Çanta(Natürel)
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, deri dikiş iğnesi,
Gereçler: Süet, kösele, sırım
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, büzgü oluşturma
Süsleme tekniği**:** Aplikasyon
Kullanılan Renkler: Doğal deri rengi
Kompozisyon: Torba eklindeki çanta elde dikilerek birleştirilmiştir, taban ve ağız kısmında kösele deriden aplike uygulanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 10

Örnek No: 25
Şekil No: 149
Ürünün Cinsi: Vidala Çanta
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kösele, vidala deri, kemer tokası, sırım, kapalı zımba
Kompozisyon: çanta kalıpları elde dikerek birleştirilir, çanta ağzı büzülerek kapatılmıştır. Büzgüyü gizlemek üzere kapak yapılmış, üzerine toka tutturulmuştur.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme toka geçirme, kapalı zımba ile birleştirme,
Süsleme tekniği: Boyama, büzgü oluşturma
Kullanılan Renkler: Deri doğal rengi kahverengi
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 4

Örnek No: 26
Şekil No: 150
Ürünün Cinsi: Truva Bot Motifli
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba, cila
Gereçler: tabanlık ve astarlık kösele, sırım, naylon ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Sırım sarma
Kullanılan Renkler: Doğal deri rengi
Kompozisyon: Bot üzerindeki geometrik motif, deri sırım sarma ile süslenmiş, yine bağcıklarda deri sırımla oluşturulmuştur.,
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 27
Şekil No: 151
Ürünün Cinsi: Edik Bot Motifli
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala siyah sırım
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme,
Süsleme tekniği: Sırım sarma, biye çevirme
Kullanılan Renkler: Sarı, siyah
Kompozisyon: Kösele tabanlı sarı edik bot, üç parçadan meydana getirilmiş, birleştirmede biye ile süslenmiştir. Yan kısımlarında sırım sarma tekniğiyle geometrik motifler kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 28
Şekil No: 152
Ürünün Cinsi: Nakışlı Postal
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, kök boya, cila,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele vidala, sırım, mumlu ve naylon ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Sırım sarma, ıslatarak şekil verme.
Kullanılan Renkler: Siyah, kırmızı, yeşil, doğal deri rengi
Kompozisyon: Islatılan derilere kalıplarda şekil verilmiştir. Postal yüzeyinde farklı renkteki sırımlarla geometrik şekillerde sarma yapılmıştır. Bileği saracak olan kenarlarda iki kat biye çevrilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 29
Şekil No: 153
Ürünün Cinsi: Nakışlı Büyük Postal
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, kök boya,cila,
Gereçler: Kösele, vidala, sırım, kalın mumlu ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme
Süsleme tekniği: Sırım sarma, ıslatarak şekil verme.
Kullanılan Renkler: Koyu kahve
Kompozisyon: Islatılan derilere kalıplarda şekil verilmiştir. Postal yüzeyinde sırımlarla geometrik şekillerde sarma yapılmıştır. Bileği saracak olan kenarlarda biye çevrilmiştir, postal dil kısmında dikilen biyenin tepe noktasına yonca şeklinde süsleme yapılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 7

Örnek No: 30
Şekil No: 154
Ürünün Cinsi: Ham Çarık
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, deri dikiş iğnesi
Gereçler: Siyah ve doğal renkte kösele, sırım, naylon ip, mumlu ip, kürk
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, zikzak kesim
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Siyah, beyaz ve derinin doğal rengi
Kompozisyon: Uç kısmı kürk, arka kısmı deri ile oluşturulmuş çarık yanlardan üçer deri halkanın içinden geçen sırım yardımı ile bileğe sarılarak giyilmesini sağlayan parçalardan meydana getirilmiş parçalar elde dikilerek birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 31
Şekil No: 155
Ürünün Cinsi: Osmanlı Çarık Burunsuz
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba, cila
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, sırım, mumlu ve naylon ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Çapraz dikiş
Kullanılan Renkler: Derinin doğal rengi
Kompozisyon: Kösele tabanlı, burunsuz çarık derinin doğal rengi ile oluşturulmuş, iki kısımdan meydana getirilmiştir. Ön ve arka kısımlar çapraz dikiş ile süslenerek birbirine tutturulmuştur.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 32
Şekil No: 156
Ürünün Cinsi: Fantazi Motifli Burunlu
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele vidala, beyaz sırım, mumlu ve naylon ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Sırım sarma
Kullanılan Renkler: Sarı, beyaz
Kompozisyon: Kösele tabanlı çarık, makinede dikilerek birleştirilmiştir. Arka ve önündeki geometrik motifler sırım sarma tekniğiyle meydana getirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 33
Şekil No:157
Ürünün Cinsi: Çarık Sandalet
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele vidala, sırım, mumlu ve naylon ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme, zikzak kesim
Süsleme tekniği: Biye çevirme,
Kullanılan Renkler: Kırmızı, deri doğal rengi
Kompozisyon: Sandalet biçimde hazırlanmış kırmızı çarığa beyaz biye ve zikzak hatlı kesim tekniğiyle süsleme yapılmıştır,
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 34
Şekil No: 158
Ürünün Cinsi: Karadağ Çarığı
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, kök boya,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, sırım, mumlu ip kök boya,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme, düz hatlı kesim
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Koyu kırmızı, yeşil, derinin doğal rengi
Kompozisyon: kırmızı deri ile meydana getirilen çarığın çevresi yeşil deri ile biye çevrilmiştir, yine çevresine içinden sırım geçecek olan deri parçalar dikilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 35
Şekil No: 159
Ürünün Cinsi: Fatih Yemenisi
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, biz, dikiş iğnesi, maket bıçağı, kök boya, cila
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele vidala, mumlu ve naylon ip,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Siyah, kahverengi
Kompozisyon: Islatılarak şekil verilmiş kösele taban, gövdeye elde dikilerek birleştirilmiştir. Yemeninin yüzeyi makine ile dikilmiştir. Bileği saran kenarlar, siyah deri ile biye çevrilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 36
Şekil No: 160
Ürünün Cinsi: Desenli Yemeni
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, biz, dikiş iğnesi, maket bıçağı, çarklı zımba,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu ve naylon ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Oyma
Kullanılan Renkler: Bordo siyah
Kompozisyon: Islatılarak şekil verilmiş kösele taban, gövdeye elde dikilerek birleştirilmiştir. Yemeninin yüzeyi makine ile dikilmiş, kenarları siyah deri ile biye çevrilmiştir. Yüzeyde delikler açılarak süsleme yapılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 37
Şekil No: 161
Ürünün Cinsi: Tokalı Yemeni
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, biz, dikiş iğnesi, kök boya, cila,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu ve naylon ip, ayakkabı tokası
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme, toka geçirme,
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Koyu kırmızı
Kompozisyon: Elde dikilerek birleştirilmiş yemeninin üzerine toka çalışılarak günümüze uyarlanmıştır
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 38
Şekil No: 162
Ürünün Cinsi: Saray Yemenisi
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, kök boya, cila,
Gereçler: Tabanlık kösele, vidala, mumlu ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde dikerek birleştirme
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Yeşil, turuncu, siyah
Kompozisyon: Alt uç kısmı yeşil, üst kısımları turuncu deri ile meydana getirilen çarığın her iki kısmın arasına ve bileği saran çevresine siyah deri ile biye çevrilmiştir. Çarığın burun kısmı sivri bir çıkıntı oluşturacak şekilde dikilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 39
Şekil No: 163
Ürünün Cinsi: Elişi Saraçlı Natürel Yemeni
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Çarklı zımba, biz, deri dikiş iğnesi
Gereçler: Kösele, vaketa, merserize ve mumlu ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde dikerek birleştirme
Süsleme tekniği: Çapraz ve soya dikişi, aplikasyon
Kullanılan Renkler: Doğal deri rengi,
Kompozisyon: Elde dikilerek birleştirilmiş yemeninin yüzey süslemesi, çapraz ve soya dikiş tekniği ile meydana getirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 6

Örnek No: 40
Şekil No: 164
Ürünün Cinsi: Klasik Kıvrık Yemeni
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, deri dikiş iğnesi
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu ve naylon ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede dikek birleştirme
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Kırmızı
Kompozisyon: Kösele tabanlı kırmızı yüzeyli yemeni, elde ve makinede dikilerek birleştirilmiştir, süsleme yapılmamıştır,
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 6

Örnek No: 41
Şekil No: 165
Ürünün Cinsi: Fatih Çocuk Yemeni
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, çarklı zımba,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu, merserize ve naylon ip
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde dikerek birleştirme
Süsleme tekniği: Elde çapraz dikiş ile süsleme, oyma
Kullanılan Renkler: Bordo, siyah
Kompozisyon: Yemeni elde dikilerek birleştirilmiştir, yüzeyinde delikler açılarak ve çapraz dikiş tekniği ile süslemeler oluşturulmuştur
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 7

Örnek No: 42
Şekil No: 166
Ürünün Cinsi: Kelik
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, çarklı zımba, ayakkabı kalıbı,
Gereçler: Tabanlık ve yüzlük kösele, mumlu ip, sırım
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme
Süsleme tekniği: Aplikasyon, ıslatarak şekil verme.
Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, yeşil, deri doğal rengi.
Kompozisyon: Taban ve gövdesi ıslatılarak şekil verilen keliğin parçaları elde dikilerek birleştirilmiştir. Keliğin dil kısmına siyah ve kırmızı iki kat biye ile yonca görünümü verilmiştir. Kelik bağcıkları kırmızı sırımdan oluşturulmuştur.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 43
Şekil No: 167
Ürünün Cinsi: Osmanlı Kelik
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi
Gereçler: tabanlık ve yüzlük kösele, mumlu ip, sırım
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde dikerek birleştirme,
Süsleme tekniği: Islatarak şekil verme.
Kullanılan Renkler: Deri doğal rengi, yeşil
Kompozisyon: Taban ve gövdesi ıslatılarak şekil verilen keliğin parçaları elde dikilerek birleştirilmiştir. Keliğin dil kısmına yeşil ve doğal deri rengi ile iki kat biye dikilmiş tepe noktasında yonca görünümü verilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 7

Örnek No: 44
Şekil No: 168
Ürünün Cinsi: Kısa Kelik
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, çarklı zımba,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu ve naylon ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde dikerek birleştirme
Süsleme tekniği: Oyma
Kullanılan Renkler: Bordo siyah
Kompozisyon: Kelik elde dikilerek birleştirilmiştir, dil kısmında yonca şeklinde süsleme uygulanmıştır. Keliğin yüzeyinde delikler açılarak süsleme oluşturulmuştur.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 7

Örnek No: 45
Şekil No: 169
Ürünün Cinsi: Osmanlı Terlik Atam
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, çarklı zımba
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu ip sırım.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Elde çapraz ve çırpma dikiş ile süsleme.
Kullanılan Renkler: Bordo, doğal deri rengi
Kompozisyon: Kösele tabanlı terlik yanlar ve ön olmak üzere üç kısımdan oluşturulmuş, birleşme noktaları sırım kullanılarak çapraz dikiş ile süslenmiştir, yanları ise çırpma dikiş tekniğiyle süslenmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 2

Örnek No: 46
Şekil No: 170
Ürünün Cinsi: Dikişli Terlik
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Dikiş makinesi, biz, dikiş iğnesi, kök boya,
Gereçler: Tabanlık ve astarlık kösele, vidala, mumlu, naylon ve merserize ip.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde ve makinede birleştirme
Süsleme tekniği: Elde çapraz dikiş ile süsleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, siyah
Kompozisyon: Islatılarak şekil verilmiş kösele taban, gövdeye elde dikilerek birleştirilmiştir, ön orta kısmına çapraz dikiş ile süsleme yapılmıştır. Terliğin bileğe ve tabana denk gelen kenarları siyah deri ile biye çevrilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 47
Şekil No: 171
Ürünün Cinsi: Spor Kemer
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Cetvel, Maket bıçağı, klişe baskı aleti, çarklı zımba, boya, cila
Gereçler: Kayışlık kösele, kemer tokası
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Toka geçirme,
Süsleme tekniği: Klişe baskı, boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Kemer üzerinde klişe baskı ve toka geçirme tekniği uygulanmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: Bitkisel
Kaynak Kişi Künyesi: 10

Örnek No: 48
Şekil No: 172
Ürünün Cinsi: Kemer
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Cetvel, çarklı zımba, maket bıçağı, boya, cila
Gereçler: Kösele, metal halkalar, çeşitli şekildeki meraller, kemer tokası, perçin
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Toka geçirme
Süsleme tekniği: Metal aplikasyon, boyama.
Kullanılan Renkler: Kahverengi
Kompozisyon: Üç parçadan oluşan kemer birbirine metal halkalarla birleştirilmiştir, çeşitli şekildeki metaller deriye perçinlerle tutturulmuştur.
Seçilen Bezeme Konuları: Geometrik
Kaynak Kişi Künyesi: 11

Örnek No: 49
Şekil No: 173
Ürünün Cinsi: Dikişli Mini Çarık
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi, makas,
Gereçler: Kösele, sırım, deri dikiş ipi
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Siyah, kırmızı, doğal deri rengi,
Kompozisyon: Siyah deri ile meydana getirilen çarığın çevresi kırmızı deri ile biye çevrilmiştir, yine çevresine içinden sırım geçecek olan deri parçalar dikilmiştir. Mini çarığın burun kısmına ve birbirlerine bağlanan noktaya nazar boncuğu eklenmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 50
Şekil No: 174
Ürünün Cinsi: Mini Postal
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Mini ayakkabı kalıbı, biz, maket bıçağı, deri dikiş iğnesi,
Gereçler: tabanlık ve yüzlük kösele, sırım, naylon ip nazar boncukları,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Elde birleştirme
Süsleme tekniği: Islatarak şekil verme.
Kullanılan Renkler: doğal deri rengi,
Kompozisyon: Islatılan derilere kalıplarda şekil verilmiştir.. Bağcıkların arasına nazar boncukları eklenmiştir. Postal dil kısmının tepe noktasında yonca şeklinde süsleme oluşturulmuştur
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 51
Şekil No: 175
Ürünün Cinsi: Hacivat
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, bordo, sarı, siyah, koyu pembe
Kompozisyon: : Kurşun alem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış,
eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 52
Şekil No: 176
Ürünün Cinsi: Karagöz
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, bordo, sarı, siyah, mavi, kahverengi
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış, eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir,
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 53
Şekil No: 177
Ürünün Cinsi: Süslü Zenne
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: kurşun kalem, maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri, misina.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Kırmızı, bordo, sarı, siyah, lacivert
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış, eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 54
Şekil No: 178
Ürünün Cinsi: Tuzsuz Deli Bekir
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, bordo, sarı, siyah, kahverengi
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış, eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

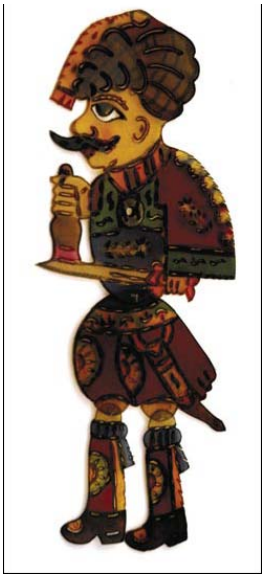

Örnek No: 55
Şekil No: 179
Ürünün Cinsi: Akordeonlu Beberuhi
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, bordo, sarı, siyah, mavi, kahverengi
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış, eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 56
Şekil No: 180
Ürünün Cinsi: Nasrettin Hoca
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, bordo, siyah, mavi, kahverengi, krem,
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanmış, eklemlerin hareketliliğini sağlayacak şekilde misina ile birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 57
Şekil No: 181
Ürünün Cinsi: Karagözün Evi
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Maket bıçağı, çiçek boyası, fırça, biz
Gereçler: Sığır parşömen deri
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Eğri ve düz hatlı kesim
Süsleme tekniği: Boyama, keserek işleme.
Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, bordo, sarı, turuncu, siyah, mavi, kahverengi
Kompozisyon: : Kurşun kalem ile belirlenen şekil çizilmiş, makas ve maket bıçağı yardımı ile kesimi yapılmış olan deri, çiçek boyası ile birkaç kat boyanarak meydana getirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları:
Kaynak Kişi Künyesi: 8

Örnek No: 58
Şekil No: 182
Ürünün Cinsi: Kalaz Su Matarası
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Biz, dikiş iğnesi,
Gereçler: Süet, sırım, mantar tıpa,
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Makinede birleştirme
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Siyah doğal deri rengi
Kompozisyon: matara çevresi biye çevirme tekniği ile makinede dikilerek birleştirilmiştir, ağız kısmında mantar kapak olarak kullanılmıştır.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 5

Örnek No: 59
Şekil No: 183
Ürünün Cinsi: Asma Davul
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Makas, kalın pamuklu ip
Gereçler: Sığır parşömen derisi.
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Kaplama
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Doğal deri rengi
Kompozisyon: Davul halkası büyüklüğünde kesilen deri nemlendirilerek, halkaya gerilmiş, davul gövdesiyle birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kavnak Kisi Künvesi: 12

Örnek No: 60
Şekil No: 184
Ürünün Cinsi: Tef
Kullanılan Araç ve Gereçler:
Araçlar: Makas, kalın pamuklu ip
Gereçler: Küçükbaş hayvan parşömen derisi
Uygulanan Teknik:
Yapım tekniği: Kaplama
Süsleme tekniği:
Kullanılan Renkler: Doğal deri rengi
Kompozisyon: Tef halkası büyüklüğünde kesilen deri nemlendirilerek, halkaya gerilmiş, tef gövdesiyle birleştirilmiştir.
Seçilen Bezeme Konuları: -
Kaynak Kişi Künyesi: 12

4.2. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerin Bulgu Ve Yorumları

Tablo 1. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Deri Çeşitlerine Göre Dağılımı *

Kullanılan Deri Çeşitleri Durumu	Sayı	%
Kösele	39	65.0
Vidala	20	33.3
Süet	3	5.0
Kürk	1	1.67
Parşömen deri	9	15.0

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır.

Bu verilere göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünler de % 65.0 kösele deri, % 33.3 vidala, % 15.0 parşömen deri, % 5.0 süet ve % 1.67 kürk kullanılmıştır. Buna göre en çok kullanılan deri çeşidi % 65.0 ile kösele en az kullanılan deri çeşidi ise % 1.67 ile kürk olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Uygulanan Yapım Tekniklerine Göre Dağılımı *

Uygulanan Yapım Teknikleri Durumu	Sayı	%
Elde Birleştirme Tekniği	38	63.3
Makinede Birleştirme Tekniği	22	36.67
Kesim Tekniği	10	16.67
Toka Geçirme Tekniği	9	15.0
Büzgü Oluşturma Tekniği	2	3.3
Kapalı Zımba ile Birleştirme Tekniği	14	23.3

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 2'ye göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde uygulanan yapım teknikleri, % 63.3 elde birleştirme tekniği % 36.67 makinede birleştirme tekniği % 16.67 kesim tekniği % 15.0 toka geçirme tekniği % 3.3 büzgü oluşturma tekniği % 23.3 kapalı zımba ile birleştirme tekniğidir. Buna göre en çok uygulanan yapım tekniği, % 63.3 elde birleştirme tekniği kullanılırken, % 3.3 ile büzgü oluşturma tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Uygulanan Süsleme Teknikleri Dağılımı *

Uygulanan Süsleme Teknikleri Durumu	Sayı	%
Boyama	29	48.3
Aplikasyon	9	15.0
Islatarak şekil verme	5	8.3
İşleme	6	10.0
Dikiş	24	40.0
Kabartma	18	30.0
Oyma	3	5.0
Keserek işleme	7	11.6

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 3'e göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde uygulana süsleme teknikleri, % 48.0 boyama tekniği, % 15.0 aplikasyon, % 8.3 ıslatarak şekil verme tekniği, % 10.0 işleme tekniği, %40.0 dikiş tekniği, % 30.0 kabartma tekniği, % 5.0 oyma tekniği, % 11.6 keserek işleme tekniğidir. Buna göre en çok kullanılan süsleme tekniği % 48.3 ile boyama tekniği, en az kullanılan teknik ise % 5.0 ile oyma tekniği olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Bezeme Şekillerine Göre Dağılımı *

Kullanılan Bezeme Şekilleri Durumu	Sayı	%
Geometrik	17	28.3
Bitkisel	11	18.3
İnsan Figürü	7	11.6
Yazılı	2	3.3

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 4'e göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde uygulanan bezeme şekilleri, % 28.3 geometrik bezeme, % 18.3 bitkisel bezeme, % 11.6insan figürlü bezeme, % 3.3yazılı bezemdir. Buna göre en çok kullanılan bezeme şekilleri, % 28.3 ile geometrik bezeme iken, en az kullanılan bezeme şekli ise % 3.3 ile yazılı bezemenin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Materyallere Göre Dağılımı *

Kullanılan Materyaller Durumu	Sayı	%
Sırım	25	41.6
Çeşitli metaller	24	40.0
Çeşitli iplikler	32	53.3
Boya	34	56.6
Cila	30	50.0

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tabloda görüldüğü gibi, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde kullanılan materyaller, % 41.62sı sırım, % 40.0'ı çeşitli metaller, % 53.3'ü çeşitli iplikler % 56.6'sı boya, % 50.0'si cila olarak saptanmıştır. Buna göre en çok kullanılan materyal % 56.6 ile boya, en az kullanılan materyal ise, % 40.0 ile çeşitli metaller olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Yardımcı Materyallere Göre Dağılımı *

Kullanılan Yardımcı Materyaller Durumu	**Sayı**	**%**
Astar Kumaşı	13	21.6
Metal Halka	14	23.3
Metal Kilit	14	23.3
Toka	7	11.6
Fermuar	1	1.6
Kapalı zımba	22	36.6
Boncuk	2	3.3

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 6'ya göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde kullanılan yardımcı materyaller, % 21.6'sı astar kumaşı, %23.3'ü metal halka, % 23.3'ü metal kilit, % 11.6'sı toka, % 1.62'sı fermuar, % 36.6'sı kapalı zımba, % 3.3'ü boncuk olduğu belirlenmiştir. Buna göre en çok kullanılan yardımcı materyal 36.6 ile kapalı zımba, en az kullanılan materyalin ise 1.6 ile fermuar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan İplik Çeşidine Göre Dağılımı *

Kullanılan İplik Çeşidi Durumu	Sayı	%
Mumlu İp	24	40.0
Merserize İp	3	5.0
Naylon İp	19	31.6
Çuval İpi	4	6.6
Misina İp	7	11.6

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 7'ye göre, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde kullanılan iplik çeşitleri, % 40.0'ı mumlu ip, % 5.0'i merserize ip, % 31.6'sı naylon ip, % 6.6'sı çuval ipi, % 11.62sı misina ipidir. Bu dağılıma göre en çok kullanılan iplik çeşidi % 40.0 ile mumlu ip, en az kullanılan ip çeşidi ise % 5.0 ile merserize ip olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Boya Çeşitlerine Göre Dağılımı *

Kullanılan Boya Çeşitleri Durumu	Sayı	%
Deri boyası	21	35.0
Çiçek Boyası	7	11.6
Kök Boyası	6	10.0

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablodan da görüldüğü gibi, DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde kullanılan boya çeşitlerinin, % 35.0'i deri boyası, % 11.6'ı çiçek boyası, %

10.0'u kökboyası kullanılmıştır. Buna göre en çok kullanılan boya çeşidi, % 35.0 ile deri boyası, en az kullanılan boya çeşidi ise % 10.0 ile kökboyası olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. DÖSİM Ankara Merkez Mağazasında Satışa Sunulan Deri Ürünlerde Kullanılan Renk Dağılımı *

Renk Dağılımı Durumu	Sayı	%
Doğal Deri Rengi	17	28.3
Siyah	23	38.3
Beyaz	2	3.3
Kahverengi ve Tonları	35	58.3
Kırmızı ve Tonları	12	20.0
Sarı	6	10.0
Turuncu	8	13.3
Bej	1	1.6
Yeşil ve Tonları	12	20.0
Bordo	11	18.3
Mavi ve Tonları	5	8.3

*birden fazla şıkka cevap verildiği için toplamları alınmamıştır

Tablo 9'da, deri ürünlerde kullanılan renk dağılımına bakıldığında, % 28.3'ü doğal deri rengi, % 38.3'ü siyah, % 3.3'ü beyaz, % 58.3'ü kahverengi ve tonları, % 20.0'si kırmızı ve tonları, %10.0'u sarı, % 13.3'ü turuncu, %1.6'sı bej, % 20.0'si yeşil ve tonları, % 18.3'ü bordo, % 8.3'ü mavi ve tonları belirlenmiştir. Bu dağılıma göre, en çok kullanılan renk % 58,3 ile kahverengi ve tonları en az kullanılan renk ise % 1,6 ile bej kullanıldığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Deri sanatı, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinden gelen çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla, kendi değerlerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuş ve önemli eserleri verdiği sanat dallarından biri olmuştur.

Endüstrileşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte yıllar içinde geleneksel deri sanatında bozulmalar ve yeni arayışlar söz konusu olmuştur.Kültürel etkileşimler deri eşyalarda renk, biçim ,motif ve malzeme farklılıkları yaratmıştır.T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİM Merkezi Türk el sanatlarının gelişmesi ve yaşatılmasında etkili çalışmalar yürütmektedir.Turistik amaçlı çeşitli alanlarda ürün üretimi yapan ve seçkin üretim atölyeleri ile çalışan DÖSİM yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösteren satış merkezlerinde "Türk El sanatları"nın çağdaş ve geleneksel motif ve tekniklerini içeren ürünleri tüketiciye sunmaktadır. El sanatları alanında uzman kişilerden oluşan kurulun değerlendirmesiyle satın alınan ürünler mağazalarda yerini almıştır.

Ayrıca, DÖSİM Geleneksel el sanatlarımızın araştırılması, geliştirilmesi, satın alınması yoluyla üretiminin desteklenmesi, tanıtılması ve pazarlanmasına yönelik çalışmalar yaparak el sanatlarının yaşatılmasını sağlamaktadır.
Sanatsal faaliyetler kapsamında DÖSİM 2001-2002-2003-2006 yıllarında düzenlediği Kültürel Hediyelik Eşya Tasarımı yarışmalarında el sanatları ürünlerinin korunmasını ve çağdaş anlayışla üretilmesini amaçlamıştır.
Günümüzde, DÖSİM 3.000 dolayında usta üretici, tasarımcı ve 29.850 adet seçkin ürün çeşidi ile yurdumuzun hatta dünyanın el sanatları konusundaki uzman kuruluşlarından biri durumuna gelmiştir.

DÖSİM El Sanatları Satış Mağazalarında seramik ürünler, takı- gümüş ürünler, maden ürünler, tekstil ürünler, ahşap ürünler, cam ürünler, taş ürünler, halı-kilim ürünler, hayvansal ürünler gibi Türk el sanatlarının önemli eserleri sunulmaktadır. Satışa sunulan deri ürünler hayvansal ürünler arasında yer almaktadır. Yürütülen araştırmada; 2007 yılında DÖSİM Ankara Merkez Mağazası'nda satışa sunulan 263 adet deri ürünün satışa sunulduğu ve sergilendiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında seçilen 60 adet deri ürün örneği bilgi formunda yer almıştır. Bunlar, çanta çeşitleri(bay bayan çantaları, evrak çantaları) cüzdan çeşitleri (bay bayan cüzdanı, bozuk para cüzdanı, kartvizitlik), anahtarlıklar, edik bot çeşidi, çarık çeşitleri (ham çarık, Karadağ çarığı. Osmanlı çarığı), yemeni çeşitleri (klasik yemeni, saray yemeni, Fatih yemeni, çocuk yemeni), kelik çeşitleri (klasik kelik, Osmanlı kelik), terlik çeşitleri (desenli terlik, dikişli terlik, saray terlik), nazarlık çeşitleri (mini çarık, postal, kelik), kemer çeşitleri, su matarası, gölge oyunun tiplemesi, halk çalgısı çeşididir.

Araştırmada elde edilen veriler sonucunda; DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri örneklerde kösele, vidala, süet, kürk, parşömen deri kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu deriler arasında en çok kullanılan deri çeşidi % 65.0 ile kösele en az kullanılan deri çeşidi ise % 1.6 ile kürk olduğu tespit edilmiştir. Kösele ,kolay şekil alan ve aldığı şekli bozulmadan koruyan,elde edilebilme özelliğine sahip ,deri tekniklerinin üzerinde uygulanabildiği bir deri olması nedeniyle tercih edildiği düşünülmektedir.

Deri ürün yapım teknikleri nden elde birleştirme tekniği, makinede birleştirme tekniği, kesim tekniği, büzgü oluşturma tekniği, kapalı zımba ile birleştirme teknikleri kullanılmıştır.. Bu teknikler arasında en çok uygulanan yapım tekniği, % 63.0 ile elde birleştirme , % 3.3 ile en az uygulanan yapım tekniği ise büzgü oluşturma tekniği olduğu belirlenmiştir. El yapımı deri ürünlerde elde birleştirme tekniğinin; geleneksel dikiş tekniklerini uygulamada daha etkili olması nedeniyle tercih edildiği düşünülmektedir.

Elde edilen verilere göre DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerde uygulanan süsleme teknikleri, boyama, aplikasyon, ıslatarak şekil verme, işleme, dikiş, baskı, oyma, keserek işleme tekniklerdir. Bu teknikler arasında en çok kullanılan süsleme tekniği % 48.0 ile boyama tekniği, en az kullanılan teknik ise, % 5.0 ile oyma tekniği olarak tespit edilmiştir. Uygulanan süsleme teknikleri arasında teknoloji ile gelişen deri sanatı süsleme tekniklerinden olan klişe baskı ile kabartma tekniğinin çok fazla kullanılmış olduğu buna karşın geçmişte sıkça kullanılan işleme tekniğinin yeterince kullanılmadığı görülmüştür.

Ürünlerde, geometrik, bitkisel, insan figürü, yazılı bezemeler görülmektedir. En fazla % 28.3 ile geometrik bezeme, en az % 3.3 ile yazılı bezeme kullanılmıştır. DÖSİM deri ürünlerinde aranan gelenekselliği, görsel açıdan destekleyen bezemeler arasında geometrik bezemelerin geniş yer tutması, Türk motiflerini tanıtımı açısından önemlidir. Geleneksel deri sanatlarının motif özellikleri incelendiğinde geometrik motiflerin yoğun olarak kullanıldığı görülecektir.

DÖSİM deri ürünlerinde kullanılan materyaller; sırım, çeşitli metaller, çeşitli iplikler, boya ve cilalardır, en çok kullanılan materyal ise % 56.6 ile boya en az kullanılan materyal ise, % 40.0 ile çeşitli metallerdir. Türkler yüzyıllardır deriyi kök boyalarla değişik renklerde boyamışlardır. Derinin boyanması ve cilalanması süslemeleri daha ön plana çıkarmak ve estetik güzellik kazandırmaktadır. Yardımcı materyaller ise astar kumaşı, metal halka, metal kilit, toka, fermuar, kapalı zımba, boncuktur. Bunlar arasında en çok kullanılan yardımcı materyal % 36.6 ile kapalı zımba, en az kullanılan materyal ise % 1.6 ile fermuar kullanıldığı belirlenmiştir. Genellikle deri ürünlerde sabitlemede ve sap, aparat gibi ayrıntılarda kapalı zımbalar kullanılması nedeniyle, yoğun olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Birleştirmede ve süslemede kullanılan iplik çeşitleri mumlu ip, merserize ip, naylon ip, çuval ipi, misina iplerdir, bunlar arasında en çok kullanılan iplik çeşidi % 40.0 ile mumlu ip ve en az kullanılan ip çeşidi ise % 5.0 ile merserize ip olarak tespit edilmiştir. Deri ürünlerin % 63'ünün elde birleştirilmesinden dolayı ve dayanıklılığı nedeniyle mumlu ip tercih edildiği düşünülmektedir.

Genellikle süslemede kullanılan boyalar, deri boyası, çiçek boyası, kökboyasıdır, en çok kullanılan boya çeşidi, % 35.0 ile kimyasal deri boyası, en az kullanılan boya çeşidi ise % 10.0 ile kökboyası olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde kullanım ve temizlik kolaylığı sağlaması açısından renk kaybı olmayan kimyasal boyalar tercih edilmektedir.

Ürünlerde görülen renkler, siyah, beyaz, kahverengi ve tonları, kırmızı ve tonları, sarı, turuncu, bej, yeşil ve tonları, bordo, mavi ve tonları ve doğal deri rengi olarak tespit edilmiştir. En çok kullanılan renk % 58.3 ile kahverengi ve tonları en az kullanılan renk ise % 1.6 ile bej olduğu belirlenmiştir. Derinin üzerine yapılan süslemeleri en iyi şekilde göstermesi nedeniyle %58.3 oranında kahverengi ve tonlarında boyalar sık kullanılmıştır.

DÖSİM mağazalarında satışa sunulan deri ürünlerin büyük bir kısmının deri sanatına, Türk kültürüne ve zevkine hizmet eder durumda olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye genelinde deri üretimi yapan üretici firma ve kişilerin ürettikleri ürünleri değerlendirme kurullarında inceleten DÖSİM, deri sanatının özelliklerini taşıyan ürünlerin alınmasında, tanıtılmasında, düzenlediği yarışmalarla üreticileri desteklemekte önemli bir rol oynamaktadır.

5.2. Öneriler

El Sanatları alanında yapılacak her türlü çalışma ve faaliyete destek verme olanağına sahip olan DÖSİM; Küçük ölçekli üreticileri, KOBİ'leri ve zanaatkarları, araştırmacıları, toplumda faaliyet gösterebilecek iş gücünü iş entegrasyonlarına kazandırmak için özel üretim atölyeleri ve workshop'lar düzenlemesi çalışmalara hız kazandırabilir.

Geleneksel deri sanatının gelişmesi için bu sanat ile uğraşan kişi kurum ve kuruluşlara ekonomik destek sağlanmasında T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı ile çalışmalar yapılabilir, yurt içi ve yurt dışı sanat kursları açılarak "geleneksel deri sanatı" daha geniş kitlelere tanıtılabilir.

DÖSİM de satışa sunulan ürünlerde kullanılan malzeme teknik ve bezemelerin ürün standartları belirlenebilir. Kullanılan derilerin kalitesinin dünya standartlarında olması sağlanabilir. El yapımı derilerde kösele daha çok tercih edilmesi nedeniyle daha kaliteli deri üretilmesi için DÖSİM deri üreticilerine maddi destek verebilir.

DÖSİM her bölgede yöreye ait eserlerin replikalarını mağazalarda sergileyebilir. Bölgede var olan geleneksel nitelikler taşıyan el sanatları ürünlerini toplayabilir, bu ürünleri modern tasarımlara dönüştürerek yörenin tanıtımını yapan ürünler üretebilir. Bunun sonucunda DÖSİM deki deri ürün çeşitliliği ve geleneksel motiflerin çağdaş çizgide kullanımı sağlanabilir.

İnternet ortamında yurt içine ve yurt dışına ürün satışı yaparak kültürümüzü geniş kitlelere tanıtabilir. Yazılı ve görsel basında dericilik ve yapım teknikleri ile ilgili eğitimciler tarafından sunulması sağlanabilir.

Mesleki Eğitim Fakültesi, El Sanatları Bölümü ve DÖSİM işbirliği ile geleneksel deri sanatı bilimsel alanda yorumlanarak, çağdaş çizgide ürünler hazırlanması kaliteli ürün çeşitliliğini arttıracaktır. Öğrencilerin ürünleri satışa sunularak, bölüme ve öğrenciye gelir getirmesi, aynı zamanda yapılmayan uygulamaları halkın görmesi ve yaşaması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Anonim1: KARABULUT,Hale.(23.Aralık.2007)<http://kazlicesme.blogspot.com/2007/08/dericilik-terimleri.html.>

Anonim 2: <http://kulturturizm.gov.tr.dosim>

Anonim 3: Deri İşleme ve Deri Konfeksiyon Fizibilite Raporu, 1974

Anonim 4: (23.Aralık.2007) <http://kazlicesme.blogspot.com/>

Anonim 5: (23.Aralık.2007)<http://www.zimeks.com/tr/tanning.htm>

Anonim 6: (11.Aralık.2007)< http://www.idesbas.com/tr/deri_giyimm.htm>

Anonim 7: (11.Aralık.2007) Louvre Museum, Paris < http://www. isesco.org>

Anonim 8: (18.Ocak.2008) <http://img224.imageshack.us/img244/2725/tablet1.jpg>

Anonim 9: (18.Ocak.2008) <www.isesco.org.ma/English/irak/12.gif>

Anonim 10: (23.Aralık.2007) <http://www.turkishleather.com/htm>

Anonim 11: (18.Ocak.2008) <depts.washington.edu/silkroad/museums/shm/hermitagemuseum>

Anonim 12 : (23.Aralık.2007) <http://kazlicesme.blogspot.com/2007/02osmanli-döneminde-dericilik- sahtiyan-ya.>

Anonim 13: KARABAĞ, Hasan H. (11.Aralık.2007) <http://www.karagözevi.com/?d=karagöz_ tarihçesi.html> .

Anonim 14: (23.Aralık.2007) <http://kazlicesme.blogspot.com/2007/

Anonim 15: Nas. Taş Nazilli Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (1974). **Deri İşleme ve Deri Konfeksiyon I. Fizibilite Raporu.** Tümaş

Anonim 16 : (20.Aralık.2007) <http://kazlicesme.blogspot.com/2007/deri-ilenti-basamaklari.html>

Anonim17 (20.Aralık.2007) <http://kazlicesme.blogspot.com/2007/deri-ilenti-basamaklarinin-amalari.html>

Anonim 18: (11.Aralık.2007) <http://www.tobb.org.tr/organizasyon/sanayi/sanayi/grup3231.php>

Anonim 19: Yapı Kredi Bankası (1977). **Türkiye Deri Sanayi**. Ankara: Yapı Kredi Bankası Yayınları Rehberi.11.

Anonim 20: (23.Şubat.2008) <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul>

Anonim 21: (23.Şubat.2008) KARABAĞ, Hasan H. <http.//www.karagözevi.com>

Anonim 22: ATASOY, Nurhan (1992) **Splendors of the Ottoman Sultans**. United States of Amerika: Wonders(The Mlemphis İnternational Cultural Series).

Anonim 23: : (28.Şubat.2008) www.vovun.freeservers.com/.../sumerbank3.jpg

ARLI, M.(1989). **Beypazarı'nda Telkari Üzerine Bir Araştırma**. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:Ankara.

ASLANAPA, Oktay (1989) **Türk Sanatı**. Remzi Kitapevi. İstanbul

BARIŞTA, H. Örcün (2005). **Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları.** Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

ÇAĞATAY, Neşet.(1989) **Bit Türk Kurumu Olan Ahilik**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

DİYERBEKİRLİ, Nejat (1983) **İslamiyetten Önce Türk Sanatı**. Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. No 342.

ERDAL, Seda (2004) Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, **Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dekoratif Ürünler Anabilim Dalında Uygulanan Deri Eğitiminin Değerlendirilmesi**

ERDEN, Atilla (1982). Kamu Kuruluşlarındaki El Sanatları Çalışmaları Üzerine Düşünceler. **2.Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**. İzmir

GARGI, Zeynep (2000) Yüksek Lisans Tezi, **Orta Asya`dan Osmanlı`ya Türk Deri Sanatı Ve Aksesuarları Üzerine Bir Kimlik Araştırması**. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÖKÇESU, Zeynep (1994) **Deri Teknolojisi** . Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayın No:10

GÖKÇESU, Zeynep (2002) **Deri Teknikleri**, İstanbul: Yapa Yayınları

HARMANCIOĞLU, M DİKMELİK, Y (1993) **Ham Deri**. İzmir: Özen Ofset

KANBAY, Hülya (1993) **Derinin Öyküsü**. Art Dekor Aylık Dekorasyon Ve Sanat Dergisi.sayı7

KATLI, Tomris. (1998) Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, **İç Anadolu Bölgesi Etnografya Müzelerinde Bulunan Deri Ürünlerin Süsleme Ve Kompozisyon Özellikleri Üzerine Bir Araştırma.**

KORKUSUZ, Süheyla (1992) **Nakış.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

METE, Derya (2002) Deri Yüzey Süsleme Teknikleri Çalışmaları
METE, Derya (2003) Deri Yüzey Süsleme Teknikleri Çalışmaları
METE, Derya (2007) Deri Yüzey Süsleme Teknikleri Çalışmaları

Meydan Larousse Lugat ve Ansiklopedisi, (1970).İstanbul, Meydan Yayıncılık

MUALLAOĞLU, R. ve NASIRLI, C. (1983). Dağ ve Orman Köylerinde Köy ve El Sanatları. **III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**: İzmir

ÖNCÜ, Cahit (1968) **Dericilik Temel Bilgileri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

ÖZDEMİR, Melda (2004) Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. **Geçmişte Ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma**

ÖZTÜRK, İsmail. (1982). Kaynak Değerlendirmesi ve Kültürel Bakımdan Tekstil El Sanatları. **2. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**. İzmir

Petrasch, E ve Diğerleri. (1991) **Die Karlsruher Turken Beute.** Germany: Hirmer Verlag Müncher (Badisches Landesmuseum Karlsruhe)

TOPTAŞ, Ahmet (1993) **Deri Teknolojisi.** İstanbul: Sade Ofset Matbaacılık.

TOPTAŞ, Ahmet (1998) **Deride Kalite Tespiti.** İstanbul: Sade Ofset Matbaacılık.

ÜNVER NASRATTINOĞLU, İrfan. (1983). El Sanatları Çalışmalarında Yapılması Gereken İşler. **3. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri.** İzmir

YELMEN, Hasan (1998) **Kazlıçeşme'de 50 Yıl**. İstanbul: Ezgi Ajans Reklamcılık ve Yayıncılık

YELMEN, Hasan (2005) **Türk Dericiliği 2400 Yaşında.** İstanbul: Derimod Yayınları

YILDIZ, Nuray (1993) **Eski Çağda Deri Kulanımı Ve Teknolojisi**. İstanbul

YILDIZ, Nuray (1990)**Bozkırda Deri Sanatı**. Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi

EKLER

EK- I. BİLGİ FORMU

Örnek No:

Şekil No:

Ürünün Cinsi:

Kullanılan Araç ve Gereçler:

Araçlar:

Gereçler:

Uygulanan Teknik:

Yapım tekniği:

Süsleme tekniği:

Kullanılan Renkler:

Kompozisyon:

Seçilen Bezeme Konuları:

Kaynak Kişi Künyesi: